

ELS JUTJATS DE PAU DES DE L'ANTROPOLOGIA JURÍDICA

Una aproximació a la gestió de conflictes al món rural

DIRECTOR: IGNASI TERRADAS I SABORIT
ALUMNA: LAURA VILLAPLANA I MOLINER

UNIVERSITAT DE BARCELONA
FACULTAT DE GEOGRAFIA I HISTÒRIA
DEP. D'ANTROPOLOGIA CULTURAL I D'HISTÒRIA D'AMÈRICA I ÀFRICA
MÀSTER EN ANTROPOLOGIA I ETNOGRAFIA
CURS 2010/2011

ELS JUTJATS DE PAU DES DE L'ANTROPOLOGIA JURÍDICA

Una aproximació a la gestió de conflictes al món rural

Paraules clau:

Justícia restauradora, jutjat de pau, resolució de conflictes, conciliació, costum, mediació

Resum:

Els jutjats de pau són una expressió més de les regles socials dirigides a la gestió de la conflictivitat a la nostra societat. Amb més d'un segle i mig d'existència, aquesta institució encapçalada pel jutge de pau, figura associada al seny i al sentit comú, compta amb una llarga experiència en la gestió de conflictes, majoritàriament en localitats rurals.

Les dificultats d'integració de la justícia de pau dins l'organització judicial, la relegació d'aquesta a un segon terme des d'un punt de vista polític, financer, social i acadèmic i l'adveniment de noves formes de resolució de conflictes, com la mediació, ens inviten a repensar el paper que els jutjats de pau exerceixen a l'actualitat, posant especial atenció en els límits i les potencialitats de la seva tasca a favor de la cohesió social.

Així mateix, els canvis en el context històric i socioeconòmic dels pobles influeixen en la tipologia dels litigis al món rural i en la forma de gestionar-los. Quin paper tenen els jutjats de pau i el seu paradigma de resolució de conflictes en aquest context rural dinàmic?

Índex

Pròleg	4
1. Introducció	6
1.1 <i>Presentació i objectius de la recerca.....</i>	<i>6</i>
1.2 <i>Metodologia: del disseny a la implementació de la recerca.....</i>	<i>12</i>
1.3 <i>Apunts teòrics: el paper dels jutjats de pau dins la justícia restauradora</i>	<i>20</i>
2. La institució del jutjat de pau	31
2.1 <i>Definició jurídica i social del jutjat de pau: de la institució a la figura del jutge/essa.....</i>	<i>32</i>
2.2 <i>Opinions d'altres professionals de justícia.....</i>	<i>44</i>
3. El paradigma de la resolució de conflictes als jutjats de pau: els actes de conciliació.....	52
3.1 <i>Les raons de ser de les conciliacions.....</i>	<i>52</i>
3.2 <i>“Avui plou, tindrem faena al jutjat”.....</i>	<i>58</i>
3.3 <i>Les principals tipologies de conflictes.....</i>	<i>65</i>
3.3.1 <i>Drets de pas, quan el costum és llei</i>	<i>65</i>
3.3.2 <i>Límits de finques rústiques: resituant fites</i>	<i>71</i>
3.3.3 <i>Els nous conflictes: convivència i veïnatge urbà.....</i>	<i>78</i>
4. Conclusions.....	86
5. Bibliografia	99
6. Annexos.....	103
<i>Annex 1. Els jutjats de pau dins el sistema judicial</i>	<i>103</i>
<i>Annex 2. Calendarització de la recerca.....</i>	<i>104</i>
<i>Annex 3. Fotografies jutjat de pau les Coves de Vinromà.....</i>	<i>105</i>
<i>Annex 4. Fotografies sobre la delimitació de finques.....</i>	<i>107</i>
<i>Annex 5. Evolució del context socioeconòmic de les Coves de Vinromà.....</i>	<i>108</i>
<i>Annex 6. Recull d'actes de conciliació</i>	<i>110</i>

Índex gràfiques

<i>Gràfica 1. Fases i tasques del projecte de recerca.....</i>	<i>12</i>
<i>Gràfica 2. Grau d'intervenció dels jutges de pau en els actes de conciliació.....</i>	<i>54</i>
<i>Gràfica 3. Llistat jutges de pau de les Coves de Vinromà.....</i>	<i>62</i>

Pròleg

Mai havia pensat que dur a terme un projecte de recerca fos tasca fàcil, però tampoc mai havia imaginat que els aprenentatges al llarg del seu procés fossin tan enriquidors. Aquest és el resultat de dotze mesos dedicats a dissenyar hipòtesis, observar, preguntar, participar, reflexionar i escriure sobre els conflictes que es donen als contextos rurals i sobre uns dels organismes encarregats tradicionalment de gestionar-los, com són els jutjats de pau. Fenòmens i institucions tan pròximes i presents als pobles de la nostra societat com desconegudes per acadèmics, juristes o per la mateixa població de grans ciutats.

Les inquietuds que han motivat aquesta aproximació a les formes de gestió dels conflictes van des de la voluntat per seguir cultivant l'aprenentatge antropològic i etnogràfic amb l'intent constant d'entendre diferents formes d'organització social; passant per la necessitat de plantejar noves perspectives que puguin incidir en la realitat social i política que ens envolta; i també incloent els interessos personals per conèixer amb més profunditat un territori pròxim i poder retornar-li les reflexions i aprenentatges que ell mateix m'ha ofert.

Més enllà dels objectius proposats, puc afirmar que l'aproximació a les raons de ser de la justícia de pau, a les seves atribucions, als seus representants, a les formes de fer i fins i tot a les seves paradoxes, juntament amb el coneixement dels diferents tipus de conflictes vinculats al món rural, han constituït una via d'accés a la reflexió i a la comprensió de molts altres aspectes de la vida social de la comunitat d'estudi.

La satisfacció a l'hora de tancar aquest treball acadèmic de recerca no resideix tant en veure els resultats d'un esforç personal, sinó en contemplar el suport obtingut de tantes persones al llarg d'aquest procés. En aquest sentit vull agrair, en primer lloc, el suport prestat en tot moment i les converses sempre interessants amb Ignasi Terradas qui ha sabut mostrar-me noves òptiques i reflexions no només sobre l'estudi en qüestió sinó també sobre molts altres aspectes de la vida com a antropòloga i com a persona.

Agraïxo la disponibilitat i la dedicació dels veïns i veïnes de les Coves que m'han ofert part del seu temps i m'han confiat els seus coneixements. També els dono les gràcies als amics i amigues de les Coves i de Barcelona que han compartit amb mi les seves

inquietuds acadèmiques i personals, les seves reflexions, les hores d'estudi o l'estrena de la maternitat, així com també als companys i companyes que m'han permès conciliar feina i estudis, i com no, als qui han aguantat els meus monòlegs sobre els jutjats de pau i altres pensaments. A tots i totes us agraeixo la vostra comprensió i els consells que m'heu sabut donar. I de manera molt especial li dono les gràcies i li dedico aquest estudi a Maria Cinta Moliner, ma mare, sense la qual aquest projecte senzillament no hagués estat possible.

1. Introducció

1.1 Presentació i objectius de la recerca

La història plasmada en paper i les diverses etnografies de les societats àgrafes, donen fe de que els conflictes han estat constantment presents en els diferents moments històrics i en les formes de vida social conegudes d'arreu del món, així com que juntament amb ells han emergit diferents formes de regular-los. Els jutjats de pau són una expressió més de l'aparició d'un conjunt de regles socials dirigides a la gestió de la conflictivitat a la nostra societat d'avui en dia.

La creació i l'actual existència dels jutjats de pau responen a diverses funcions, entre elles, la gestió del Registre Civil, la celebració de judicis de faltes o la cooperació amb altres jutjats superiors. Tanmateix, l'estudi se centrarà en una activitat que, com veurem, manté l'essència de la principal raó de ser històrica dels jutjats de pau, la de posar pau entre litigis, en la seva majoria veïnals. Es tracta del paper dels jutjats de pau com a conciliadors entre els conflictes que tenen lloc a les localitats de la seva jurisdicció, principalment petits municipis rurals. Dit en llenguatge jurídic, el tipus d'actuació al qual ens estem referint són els actes de conciliació. Les conciliacions dutes a terme als jutjats de pau esdevenen un fenomen bo per pensar les diferents formes de gestió dels conflictes al món rural, i els sistemes jurídics que es creen amb aquest fi. La funció conciliadora dels jutjats de pau no és un fet nou, sinó que es tracta d'una activitat amb més d'un segle i mig d'existència, la qual pot ser vista avui en dia pels mateixos veïns tant com una supervivència del passat amb poques funcions reals, com una figura resolutiva i de referència per a la bona convivència i la cohesió social en els pobles. Sense ànim de donar una resposta tancada i unívoca a aquesta doble visió, ens aproximarem a la justícia de pau i als conflictes del món rural, amb l'objectiu d'entendre amb més claredat a quines necessitats respon la figura del jutge de pau, com l'interpreta la pròpia comunitat, de quina manera gestiona els possibles conflictes.

La justícia de pau constitueix un primer esglaó en l'organització judicial, és per tant en molts casos el primer contacte -i sovint l'únic- que la població té amb el poder judicial. Això fa que una de les seves tasques centrals, que han anat desenvolupant els jutjats de pau al llarg dels seus anys d'existència, sigui donar una resposta ràpida a les necessitats de la població, així com també resoldre de manera àgil i equitativa els possibles

conflictes, generalment civils (encara que també poden ser penals) i de poca magnitud originats per les relacions veïnals quotidianes i que impliquen poca quantia econòmica (per veure gràficament la el lloc que ocupen els jutjats de pau dins del sistema jurídic espanyol veure l'Annex número 1).

Aquesta definició, innòcua i neutra en aparença, ens donaria una visió incompleta si obviéssim el context dels jutjats de pau dins l'entramat judicial del qual en formen part, els canvis que han tingut lloc en la pròpia institució al llarg dels seus anys d'existència o si no tinguéssim presents les altres formes de resolució de conflictes que estan emergint a l'actualitat. La incorporació de nous elements contextuais amb una perspectiva històrica i dinàmica, així com dels punts de vista d'altres professionals de la justícia o la pròpia població, ens portaran a problematitzar algunes de les qüestions relatives als jutjats de pau aparentment senzilles i neutres.

Per una banda, tal i com constata la pròpia literatura del poder judicial, la integració dels jutjats de pau en l'organització judicial no està completament resolta, cosa que s'ha reflectit al llarg de la història amb els diferents valors atorgats en les reformes legislatives, els quals han variat els seus atributs i consideracions. Així, els jutjats de pau han estat objecte de múltiples modificacions respecte la seva concepció i l'abast de les seves funcions. En aquest sentit, les dades etnogràfiques contribuiran a revelar com aquest difícil encaix en el sistema judicial també es pot traduir actualment en una certa relegació d'aquesta institució a un segon terme des d'un punt de vista polític, financer, i fins i tot, social i acadèmic.

D'altra banda, en les darreres dècades a la nostra societat ha tingut lloc l'adveniment de noves formes de resolució de conflictes, com són els sistemes de mediació entre conflictes o les vies emergents de l'anomenada justícia de proximitat que ens inviten a repensar el paper que els jutjats de pau exerceixen a l'actualitat. Aquests sistemes impliquen la permeabilitat dels límits, ja difusos de *per se*, de la pràctica de la justícia de pau, articulada entre la llei i les circumstàncies locals. Es tracta de formes de justícia vinculades a les teories de justícia restauradora, la qual viu des de les darreres dècades un període d'emergència teòrica i pràctica i de redefinició constant sobretot en l'àmbit europeu i nord-americà, i que, com veurem, ha deixat al marge les experiències i possibilitats de la justícia de pau en el marc de les noves implementacions de justícia restauradora. En aquest sentit i dit sintèticament, la present recerca tracta d'observar l'adaptació de les antigues formes de justícia amb les d'emergents.

Dit d'una altra manera, les dificultats d'integració de la justícia de pau dins l'organització judicial, juntament amb l'avenç d'aquestes noves formes de justícia, vinculades estretament a la justícia restauradora, han fet que ens detinguem a pensar si les funcions que ha desenvolupat la justícia de pau en matèria d'actes de conciliació en els darrers anys ha tingut els efectes esperats, així com quines altres funcions han cobert aquests òrgans judicials als municipis als quals se situen.

Fins aquí hem vist com i perquè la recerca abordarà la institució del jutjat de pau. El seu possible encaix teòric dins la justícia restauradora, els canvis que ha sofert la institució al llarg del temps, el funcionament actual i les percepcions socials de la figura del jutge o jutgessa de pau seran els elements centrals d'aquesta aproximació als jutjats de pau.

Però inevitablement parlar de la resolució dels conflictes als jutjats de pau ens porta a tractar quins són aquests conflictes, de quina tipologia, quin perfil de veí i veïna demana ajut al jutjat de pau per resoldre les seves desavinences o si han experimentat canvis amb el pas del temps. I és que seran els propis conflictes els que ens permetran aproximar i provar d'entendre quin és el paradigma de partida dels jutjats de pau, i arrel d'això, com intervenen aquests en els casos pràctics. Les localitats a que ens referim són majoritàriament petits municipis rurals, condició que influirà en bona mesura el tipus de conflictes més recurrents als jutjats de pau, com poden ser els enfrontaments per servituds de pas, pels límits dels terrenys de conreu o aquells relacionats amb les collites i la propietat dels arbres, entre d'altres.

És a dir, serà la casuística estudiada la que facilitarà una millor comprensió de quina és la tasca del jutjat de pau i quines són les expectatives i percepcions de la població sobre la seva funció. De manera que em proposo l'anàlisi de les formes de regulació dels conflictes dutes a terme pels jutjats de pau, examinant el funcionament d'aquesta institució i la figura moral, jurídica i social dels jutges i jutgesses de pau.

Les aproximacions que s'han fet des del món acadèmic a l'Estat espanyol sobre els jutjats de pau han estat habitualment des de disciplines pròximes al dret i a l'administració de justícia. Aquests estudis, més bé escassos, posen el punt d'interès en l'anàlisi de la legislació al respecte, i en tot cas, l'acompanyen d'una contextualització i evolució històriques, però sempre partint de les fonts escrites i del propi àmbit jurídic per descriure les funcions del jutjat de pau. Existeix una buïa d'estudis antropològics sobre la justícia de pau, i en general, una manca de coneixements sobre la institució des

de l'àmbit social i per tant, sobre l'impacte de les actuacions de la justícia de pau sobre la població implicada. Així, el present estudi vol contribuir amb dades qualitatives obtingudes arrel del treball etnogràfic a la comprensió de quins són els valors que s'associen localment a la figura del jutge de pau, a la institució que representa i que determinen l'èxit o el fracàs de les seves intervencions, és per això que tindrem en compte els diferents agents implicats en els processos de conciliació (els i les jutges, el funcionariat, les parts implicades o la pròpia població civil). En definitiva, es proposa seguir avançant en la comprensió no només jurídica sinó també social del sistema de la justícia de pau.

Respecte aquesta manca de referents acadèmics en ciències socials sobre la justícia de pau val la pena apuntar que diversos estudis antropològics clàssics han etnografiat formes de justícia i processos judicials on apareixen figures que remetent als jutjats de pau i als principis que regeixen la figura del jutge/essa, com poden ser el prestigi social, els valors morals de dita persona o la pròpia fe en les seves habilitats per impartir justícia. Figures com els homes bons, l'home raonable o els grans homes àmpliament estudiats per referents de l'antropologia com Max Gluckman o Maurice Godelier ens remetent de forma clara al paper que els jutges i les jutgesses de pau juguen actualment. L'estudi d'una figura contemporània i pròxima a la nostra societat, com la del jutge de pau, també vol contribuir a l'ampliació dels coneixements sobre aquesta figura jurídica present en diferents formes, pobles i llocs al llarg de la història. En aquest sentit, la present recerca aportarà elements de reflexió en el sí de la comunitat antropològica sobre les condicions socials per l'existència i el manteniment d'aquesta figura.

A mode de síntesi del que acabem d'exposar i abans de passar a tractar els perquè d'aquesta elecció, la present proposta planteja un doble objecte d'estudi, d'una banda, un de més ampli com és la pròpia institució dels jutjats de pau, considerant especialment el seu context, les funcions que compleix i la figura del jutge de pau. Per aquesta part ens valdrem tant de fonts teòriques com de les dades recollides amb el treball de camp. I en segon terme ens detindrem en els propis conflictes que aborda el jutjat de pau, observant la seva tipologia, la consistència, les parts i les diferents vies adoptades de resolució. Aquesta segona part es basarà principalment amb les dades etnogràfiques, degut en bona part a la manca de fonts escrites al respecte. Aquesta proposta neix de la necessitat de tractar tant la institució com els conflictes en què treballa, partint del

principi que són part d'un mateix ordre social i que no podríem arribar a entendre un sense l'altre.

Per organitzar i facilitar una lectura comprensible i com a part del procés de deconstrucció i construcció de la recerca, hem optat per presentar aquests dos grans elements d'anàlisi de forma consecutiva (encara que les referències entre institució i resolució de conflictes siguin constants). En primer lloc tractarem d'una forma més genèrica els principis teòrics de la justícia de pau i les seves interaccions amb la justícia restauradora. A continuació, entrarem ja en el primer gran bloc, on analitzarem la pròpia institució dels jutjats de pau, partint d'una breu contextualització històrica des de la seva aparició a nivell europeu i les transformacions que ha sofert, i seguint amb la seva definició jurídica i social, a partir de les dades recollides al camp. El següent gran apartat tractarà específicament la resolució de conflictes en els jutjats de pau, per mig dels actes de conciliació. Aquest apartat es basarà quasi íntegrament en l'anàlisi de dades etnogràfiques i comptarà amb l'estudi aprofundit d'alguns dels casos més florits i representatius dels conflictes que s'han observat, per tal d'entendre les transformacions que ha viscut el context rural estudiat i la prova d'això que en dona el jutjat de pau. Finalment, al darrer capítol es tractarà de reprendre la informació més rellevant i reflexionar a mode de conclusió sobre el present i futur dels jutjats de pau, concretament al territori estudiat i a l'Estat espanyol en general.

Ja per concloure aquest apartat de presentació de la recerca sobre els jutjats de pau i la seva gestió dels conflictes, voldria expressar breument alguns dels perquès que han motivat aquest estudi.

Quan em plantejava l'inici de la present recerca, el primer que em venia al cap era com concretar un tema d'investigació que em permetés problematitzar sobre una realitat social accessible al meu abast, plantejar unes preguntes de recerca que responguessin no només a inquietuds acadèmiques sinó també personals, alhora que dibuixar unes hipòtesis plausibles que corroborant-les o refutant-les pogués aportar noves reflexions tant al món de la recerca com a la societat en general. La incògnita no era altra que identificar què era per a mi bo per pensar, i un cop resolt això, problematitzar aquest objecte d'estudi.

La present recerca, tal vegada com la majoria d'elles, és fruit de la trobada de diverses necessitats i inquietuds, en aquest cas tant acadèmiques, com socials, polítiques i personals. Parlar d'inquietuds acadèmiques en el meu cas implica referir-se als nous

passos que la recerca implicava en el camí de l'aprenentatge antropològic i etnogràfic. La recerca cobria, per tant, la inquietud de seguir practicant l'ofici d'observar, d'entendre i de descriure fets socials. I més enllà del propi procés d'aprenentatge, existia també la voluntat d'incorporar nous coneixements i difondre'ls. En aquest sentit, la reflexió des de l'antropologia jurídica sobre antigues formes de justícia local de la nostra societat encara vigents, la seva pràctica en la gestió de litigis i la funció dels conflictes com a reflexes dels canvis socials, és la base de l'interès sociopolític que em despertava la recerca. No es tractava solament d'elaborar un discurs estanc al voltant de la particular forma d'impartir justícia dels jutjats de pau o de la tipologia de conflictes, sinó que existia i segueix existint la voluntat d'aportar noves concepcions i reflexions sobre els límits i les potencialitats de la justícia de pau avui en dia, així com de deixar oberta la porta al diàleg i al debat ciutadà, acadèmic i professional sobre la matèria.

Finalment, un component imprescindible per al bon desenvolupament de l'estudi ha estat la motivació personal tant en la matèria com en el cas escollit. El meu propi origen rural, el vague coneixement sobre els conflictes d'aquest entorn i les seves formes de resolució adquirits a partir de l'experiència viscuda, fan d'aquesta recerca una vivència molt enriquidora no només en termes acadèmics sinó també personals, en tant que m'ha permès conèixer de més a prop els fenòmens que es desenvolupen a la comunitat de la qual d'alguna manera en formo part a través del meu origen familiar. Aquest element de proximitat cobreix algunes inquietuds personals alhora que desperta algunes reflexions i qüestionaments metodològic, que veurem a continuació.

1.2 Metodologia: del disseny a la implementació de la recerca

L'aproximació als jutjats de pau i al seu paper en la resolució de conflictes que presento s'ha fet a partir de les diferents fases de treball que a continuació detallaré. De manera general, podem ordenar aquestes fases cronològicament ja que cadascuna d'elles complia amb uns objectius concrets que permetien passar a la següent fase de l'estudi. Tanmateix, també es dona el cas que alguna part del procés no conclou en un període de temps determinat sinó que la seva presència és constant i transversal al llarg de tota la recerca, com és el cas d'aquelles tasques relacionades en l'adquisició i interpretació d'informació o el propi seguiment i tutorització de la recerca. De forma esquemàtica, la taula que mostrem a continuació mostra aquestes han estat les principals fases del projecte i les tasques concretes de cadascuna d'elles

Del seguit de fases i tasques desenvolupades a continuació em detindré en aquelles que per la seva rellevància sobre els continguts o la metodologia han marcat significativament el desenvolupament de la recerca i han propiciat reflexions enriquidores en l'aprenentatge antropològic.

Gràfica 1. Fases i tasques del projecte de recerca

Fases del projecte *	Tasques específiques
• Disseny de la recerca	Preparació teòrica Disseny definitiu recerca Elaboració de guies d'entrevista
• Recollida de dades	Treball de camp: observació i entrevistes Consulta de fonts secundàries Treball documental: lectura bibliogràfica
• Anàlisi de les dades i redacció	Buidat entrevistes i notes de camp Anàlisi dels materials Redacció de l'informe final
• Coordinació i seguiment acadèmic	Tutories de seguiment i discussió dels continguts Revisió de l'informe final Presentació de resultats
• Devolució de resultats	Publicació d'articles en revistes locals Presentació pública dels resultats

* Per conèixer la calendarització de cada fase, consultar el document Annex 2.

La fase més incipient del projecte ha estat la del disseny de la recerca, en la qual s'ha iniciat el procés de formulació de preguntes, de definició del tema i plantejament del problema i de les possibles hipòtesis, i que ha continuat modificant-se a mida que s'aprofundia en l'estudi.

Així, el disseny dels interrogants que planteja la tesina més bé arrencava d'unes preguntes de partida més abstractes i intuïtives sobre quina és la funció dels jutges de pau als entorns rurals on actuen, quin perfil de veí o veïna interposa les demandes, quina ha estat la seva evolució al llarg dels anys o quin paper han jugat les ideologies polítiques als jutjats de pau al llarg de la seva història. Amb aquestes preguntes, tal vegada senzilles i poc experimentades, em vaig apropar al terreny d'estudi, però ja amb les primeres converses informals em vaig adonar que el tema escollit em conduïa a altres qüestions més complexes i transversals, que connectaven els jutjats de pau amb els dos àmbits entre els quals l'organisme actua de frontissa com són el poder judicial (del qual representa el primer esglaó i el més proper a la població) i el sistema d'organització social local.

Aquesta ambivalència dels àmbits de representació dels jutjats de pau, tant des d'una vessant més institucional com des d'una més popular i local anaven perfilant les diferents vies per les quals m'aproximaria als jutjats de pau, com són els agents que actuen des de la pròpia institució i les persones externes a ella però que la coneixen i/o han recorregut a ella en alguna ocasió, encara que com veurem no es tracta de grups estancs i desconnectats entre ells. Al mateix temps que el perfil de la institució del jutjat de pau s'anava dibuixant, els conflictes rurals i les diferents formes de conciliació que es donaven entre ells anaven guanyant pes, en tant que era a partir dels casos concrets que tota la teoria sobre l'essència i la raó de ser dels jutjats de pau anava guanyant sentit.

D'aquesta manera, en la mesura que avançava la immersió al camp, els primers interrogants es van transformar poc a poc en noves preguntes, i em vaig formular algunes qüestions centrades en la pròpia institució del jutjat de pau com quin paper juga a la nostra societat actualment? Com es defineix socialment la institució i la figura del jutge de pau? Quin encaix tenen els jutjats de pau en les formes emergents de justícia restauradora? Què pot aportar l'experiència dels jutjats de pau a aquests nous sistemes? O quins són els límits i les potencialitats d'aquest organisme a l'hora de resoldre conflictes?

Però per entendre la pròpia institució es feia necessari entendre la seva pràctica i la percepció que la població en té d'ella. Així, anant a una de les funcions essencials dels jutjats com és la gestió de conflictes, sorgien preguntes relacionades sobre com s'aborda un conflicte en un acte de conciliació, quin tipus de conflictes són els més recurrents en

els jutjats de pau de petites localitats rurals, en cada moment històric i per què o quins beneficis pot aportar la justícia de pau a l'organització social al món rural?

I finalment, la voluntat d'aportar coneixements que puguin contribuir a la transformació de la situació d'abandonament institucional denunciada actualment pels jutjats de pau del País Valencià, m'invitava formular qüestions més aplicades i que tal vegada arribin a excedir els límits de l'estudi, com quines estratègies caldria implementar per a adaptar els jutjats de pau als canvis que s'estan donant en el sistema jurídic? O com poden contribuir els jutjats de pau a la descongestió i millora del sistema jurídic?

En definitiva, el que es planteja aquí és una aproximació a la capacitat d'adaptació de les "antigues" formes de justícia de les comunitats rurals als canvis respecte les noves formes emergents de gestió i resolució de conflictes. Plantejament que resulta problemàtic en tant que l'encaix de la justícia de pau dins el sistema jurídic no només no s'ha estat resolt històricament, com veurem, sinó que presenta dificultats a l'hora de resituar-se actualment dins el sistema al qual pertany i que es troba en canvi continu. Des d'una perspectiva local i social, la necessitat d'aquesta forma de justícia es veurà també qüestionada en la mesura que el tipus de demandes que atenia tradicionalment són cada cop menors.

L'evolució dels interrogants específics sobre la tipologia de conflictes ha anat de la mà de l'augment de coneixements sobre el context històric i socioeconòmic de la localitat, ja que en la mesura que recollia dades sobre les transformacions en els modes de producció o en el context polític del municipi prenen sentit els canvis que s'havien produït en els tipus de conflictes més habituals en cada període. Val a dir també que l'anàlisi dels litigis entre veïns i del perfil de demandant en els diferents casos esdevenia poc a poc una via d'accés a la comprensió de l'ordre social que regia al propi poble.

Les hipòtesis de partida plantejades en relació a la pròpia institució apuntaven a que la justícia de pau necessita una revitalització tant interna, millorant la seva organització, reforçant la tasca dels propis jutges, fomentant la seva formació i difonent les seves funcions; com externa, creant xarxes de coneixement amb altres àmbits jurídics de gestió i resolució de conflictes i reconeixent la seva contribució a la justícia restauradora. Si no es dona aquest canvi en el sistema de la justícia de pau, la seva tasca com a conciliadora en conflictes i d'aproximació de la justícia a la ciutadania es pot veure abocada a la desaparició. Una altra de les hipòtesis apuntava a que existeix una desafecció creixent per part de la població de les localitats envers els jutjats de pau, així

com una davallada constant del coneixement de les seves funcions operatives, de manera que el reconeixement i prestigi socials de l'organisme en les mateixes localitats es posaria cada cop més en entredit. Aquesta pèrdua de prestigi del jutjat de pau estaria vinculada també a la premissa segons la qual els canvis en el context socioeconòmic i polític de la localitat haurien produït una disminució del tipus de conflictes més comuns tradicionalment al jutjat de pau, com eren els vinculats a qüestions rurals, com els drets de pas o la delimitació de les finques. En aquest sentit, una de les hipòtesis de partida associada a la conflictologia afirmava que els litigis són un reflex del tipus de relacions socials de cada context cultural i de moment històric i per tant de la vida social d'una forma més àmplia.

Val a dir també que el sistema de formulació de preguntes de recerca i hipòtesis de treball s'ha establert a partir de la immersió al camp, és a dir, que de forma inductiva, arrel de l'observació repetida i de les primeres dades del camp, s'han elaborat les primeres idees de partida. Una de les causes d'aquest sistema de treball ha estat la manca de referents teòrics i d'informació empírica sobre els jutjats de pau en el camp de les ciències socials, que ha motivat la immersió al camp com a font primera d'informació.

Per entrar ja a la fase de recollida de dades, cal apuntar primer que el present estudi s'ha desenvolupat al llarg de dotze mesos dividits en fases, en les quals han tingut lloc les diferents tasques com l'exploració teòrica, la recollida de dades per mig del treball de camp i l'anàlisi i sistematització de la informació.

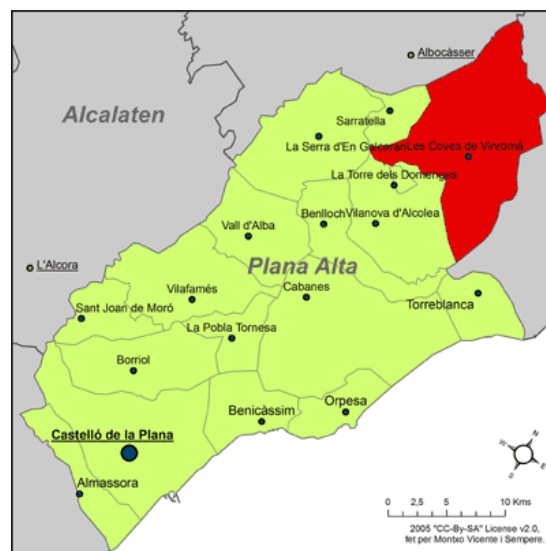
D'aquesta manera, la fase de recollida de dades compta amb una primera part més exploratòria, en la qual a partir d'entrevistes a jutges i jutgesses de pau, funcionaris i veïns/es relacionats amb el jutjat s'ha obtingut la informació qualitativa més significativa per tal d'entendre el funcionament, la casuística i la percepció de la justícia de pau. El treball de camp ha permès realitzar entrevistes, tant obertes com semitancades, per a obtenir informació qualitativa sobre la percepció social dels jutjats de pau. Així com també a partir de l'observació participant s'han pogut presenciar algunes de les intervencions dels jutjats de pau en els actes de conciliació, que han permès observar com es desenvolupa a la pràctica el rol dels agents implicats.

Al mateix temps, s'ha recollit informació documental i arxivística que dona mostra de la casuística tractada pels jutjats de pau, i que ha permès l'anàlisi contextual d'alguns casos significatius per l'abast de la conciliació.

En definitiva, la metodologia proposada planteja una triangulació de tècniques, en la mesura que s'aproxima a l'objecte d'estudi per mig de l'anàlisi de fonts secundàries, de les entrevistes obertes i semi-tancades i de l'observació de les intervencions del jutjat de pau.

Finalment, pel que fa a la selecció de l'estudi de cas es va escollir el cas del jutjat de pau d'una localitat de l'interior de la província de Castelló, al País Valencià, les Coves de Vinromà (també l'anomenarem les Coves), de la qual teníem constància que el funcionament del seu jutjat de pau es caracteritzava per una activitat notable, amb diverses intervencions en la gestió de conflictes i de diversos tipus al llarg de l'any. Aquest jutjat comptava a més amb dues particularitats específiques, d'una banda un incendi ocorregut durant la Guerra Civil que va implicar la pèrdua de la totalitat dels arxius del jutjat de pau d'abans de la guerra amb les conseqüències que això va comportar per la població, i d'altra banda, un fet més recent com és la declaració de vaga indefinida per part d'algunes de les secretaries dels jutjats de pau del País valencià en senyal de protesta pels impagaments de les seves retribucions, i a la qual la localitat de les Coves de Vinromà també es va sumar. Per aquests motius i per altres vinculats a les facilitats en l'accés a les fonts d'informació de la localitat, que ara veurem, dita localitat esdevenia un cas idoni per portar a terme la recerca.

Localització de les Coves de Vinromà respecte la província de Castelló¹

Font: Wikimedia commons

¹ Les Coves de Vinromà és una localitat situada a 50 km al nord de la ciutat de Castelló, pertany a la comarca de La Plana Alta, es troba a mig camí entre la zona costanera del nord de Castelló i les muntanyes de l'interior, i limita amb les comarques del Baix Maestrat per l'oest i l'Alt Maestrat per l'est.

Cal apuntar també que l'obertura de les entrevistes a persones vinculades als jutjats de pau de localitats veïnes (com Sant Mateu, Vilanova o Alcalà de Xivert) va permetre l'ampliació del territori estudiat, de manera que la recollida de dades es va poder estendre a una major zona del territori de l'interior de Castelló². Tot i així, considerem que els resultats obtinguts d'aquest anàlisi no tindran només ressò a nivell local sinó que els aprenentatges sobre les dinàmiques de funcionament dels jutjats de pau, la figura del jutge/jutgessa o les formes de resolució de conflictes poden aportar una anàlisi més àmplia envers aquesta branca del sistema judicial de la nostra societat. Així com també l'anàlisi de l'evolució de la tipologia de conflictes en relació a les transformacions socials pot esdevenir una de les claus per entendre les diferents necessitats de les poblacions rurals.

Com ja hem avançat, l'elecció de la localitat implicava també facilitats en l'accés a les fonts d'informació, això es deu a que es tracta del municipi d'on sóc originària i on resideix la meua família. Tot i no ser el lloc de la meua residència principal, la meua vinculació amb la localitat i amb el seu veïnat és molt estreta i això ha implicat per un costat que el procés d'entrada al camp hagi estat molt més àgil i directe, però per l'altre, ha suposat un major esforç de distanciament i d'objectivització respecte el col·lectiu estudiat. La proximitat amb les persones entrevistades requereix d'una reflexió metodològica necessària per tal d'entendre el meu rol com a antropòloga i alhora veïna de la localitat, i per poder situar així els discursos i els actes de les persones informants superant les interferències que el coneixement directe pugui ocasionar.

El present treball es planteja per tant com una forma més de realitzar el que s'ha conegut com "antropologia a casa", i amb això entenem no només per la proximitat localització territorial de l'antropòloga respecte el col·lectiu d'estudi sinó també la proximitat en termes culturals i socioeconòmics. És a dir que a diferència de l'antropologia definida com nativa o nativista que implica un nou context cultural i social per a l'antropòleg, en el cas proposat l'antropòloga forma part del propi col·lectiu estudiat. Apuntant aquesta proximitat no pretenc donar resposta al debat sobre si l'efectivitat de l'autoritat etnogràfica ha d'estar vinculada a l'origen de l'antropòleg

² En les ocasions que no existien dades oficials relatives al jutjats de pau al País Valencià o aquestes eren insuficients s'ha recorregut a dades de Catalunya en tant que així com mostren els manuals, la pràctica dels jutjats de pau presenta grans similituds amb el cas valencià.

respecte el grup d'estudi, així com plantejaven autors com Mariza Peirano (1998), però sí que es fa necessari apuntar que aquesta proximitat territorial i cultural implica alhora el coneixement d'un major grau d'informació abans de l'entrada al camp, però també un esforç major per a canviar la relació amb aquest coneixement i amb el mateix veïnatge. Així com descrivia Srinivas (1996), el treball al propi context està igualment sotmès a un període de socialització per tal de passar de la familiaritat a l'observació participant. Es tracta d'un procés que ha de permetre l'emergència d'una "nova subjectivitat" en l'antropòleg/a, en tant que resulta necessari allunyar-se de la pròpia cultura per poder pensar sobre ella mateixa. Aquest procés de "desfamiliarització" implicava un exercici intern i conscient per tal d'interrogar-me sobre alguns aspectes que fins ara tenia incorporats com a part d'aquella realitat social sense ser qüestionats.

El concepte de "desfamiliarització" pren a més a més un sentit literal en tant que part de les entrevistes i observacions eren a familiars directes, fet que va implicar no només un esforç per separar els rols en el moment de la recollida de dades, sinó que a l'hora de l'anàlisi d'aquestes ha estat necessària la reflexió sobre la influència dels vincles familiars per a evitar possibles interferències que poguessin desvirtuar la interpretació de la informació. Un cop superades les dificultats metodològiques, cal dir que l'elecció de fer "antropologia a casa" ha facilitat en gran mesura l'entrada al camp, l'accés als informants, la flexibilitat en la recollida de dades, i en definitiva, la viabilitat del propi projecte.

Com ja hem apuntat, la recollida de les dades va implicar l'ús de diferents mètodes qualitius, però cal destacar una de les aproximacions al camp que més calat va tenir a l'hora d'entendre i interpretar la tasca dels jutges de pau i la posada en escena de la gestió dels conflictes. Es tracta de l'observació participant d'un dels actes de conciliació celebrat durant el període de la recollida de dades. Els intents d'assistir a un acte de conciliació es van veure truncats des d'un inici per diferents motius, un d'ells era la reticència de les persones implicades en conflictes d'interessos a mostrar les seves discrepàncies obertament, tot i que oficialment els actes de conciliació són públics. L'altra dificultat per presenciar una conciliació va ser la convocatòria de vaga indefinida d'algunes secretaries dels jutjats de pau (inclosa la localitat estudiada) fins que es possessin al corrent els seus pagaments, cosa que va paraitzar l'entrada de sol·licituds de conciliació durant alguns mesos del treball de camp. Finalment, un cop desconvocada la vaga, dues de les persones implicades en un litigi van acceptar la meua presència en

l'acte a petició del jutge de pau. Aquesta sessió d'observació participant va ser especialment reveladora en tant que el procés de gestió de conflictes que havia recollit a partir d'entrevistes per fi es posaria en escena. La importància d'assistir a un acte de conciliació partia de la creença que no és possible captar la complexitat del coneixement social només a partir de la informació discursiva. Així, el mètode de l'observació participant aplicat a l'acte de conciliació ha permès constatar l'afirmació de Timothy Jenkins (1994) segons la qual les pràctiques, les accions i els comportaments contenen part del coneixement que no s'arriba a formular en un discurs.

Pel que fa a la identificació de les persones entrevistades, s'han guardat diferents graus d'anonimat en funció del rol que desenvolupava cada informant. Així, les persones amb vinculades al jutjat de pau o al sistema de justícia s'han designat pel nom del propi càrrec que ocupaven, és a dir "el jutge de pau", "l'advocada" o "el secretari", com a exemples. Degut al reduït nombre de jutges de pau a la localitat, en alguns casos s'ha considerat oportú no facilitar dades que facilitin desvetllar la seva identitat. Així, amb l'objectiu de preservar cert anonimat s'ha usat majoritàriament el masculí genèric al llarg de tota l'etnografia. Per exemple, al llarg del text s'utilitza el terme masculí "jutge de pau" per referir-nos tant als jutges com a les jutgesses, en tant que només ha existit una única jutgessa a la localitat i en cas contrari es faria evident la seva identitat.

Ja per acabar la presentació metodològica del treball, només queda destacar la darrera fase del projecte que consisteix en la devolució dels resultats obtinguts a la població estudiada. L'èmfasi en aquesta última part neix de la consideració que el retorn de la informació al col·lectiu estudiat, ja sigui amb una còpia del treball a arxius públics, amb publicacions d'articles en revistes locals, per mig de converses informals o amb presentacions públiques, constitueix una de les fases que sovint queden incomplertes en molts estudis antropològics. Especialment en els casos en què l'estudi es desenvolupa en petites comunitats i en què les mateixes inquietuds de la recerca poden ser compartides per la població, com és el cas presentat, es fa particularment oportú mostrar els resultats per tal que el propi organisme social estudiat tingui la possibilitat d'incorporar-los i aplicar-los si ho creu oportú. A mode de síntesi podem afirmar que la voluntat d'un retorn efectiu juntament amb el propòsit d'enriquir els coneixements sobre un territori escassament estudiat i amb el que guardo una vinculació personal han estat algunes de les motivacions presents des del disseny de la recerca fins a la seva implementació.

1.3 Apunts teòrics: el paper dels jutjats de pau dins la justícia restauradora

Mediació, conciliació, empoderament³, responsabilitat, perdó, reparació del dany, participació, voluntarietat i composició són alguns dels conceptes centrals que giren al voltant de la justícia restauradora, i als quals ens haurem d'afrontar per tal d'entendre la relació entre aquesta i els jutjats de pau. Sent conscients que el propi concepte de justícia restauradora ha estat i és a l'actualitat objecte de nombroses discussions teòriques al voltant de la seva definició, de les possibilitats i els límits de la seva aplicabilitat o de les seves implicacions filosòfiques, polítiques i metodològiques, entre d'altres, en el present estudi no ens proposem abraçar un debat d'aquestes dimensions ja que excediria els límits del propi treball. En canvi, sí que serà el nostre objecte donar llum sobre les implicacions que la justícia restauradora té en les vies de resolució de conflictes als jutjats de pau, o dit inversament, sobre les aportacions que les pràctiques resolutives dels jutjats de pau poden fer a la pròpia justícia restauradora.

Tot i que en les darreres dècades han proliferat els estudis relatius a la justícia restauradora des de diferents àmbits com el jurídic, el sociològic, el psicològic i també l'antropològic, hem observat que existeix una manca d'interconnexió entre l'òrgan del jutjat de pau i els processos de justícia restauradora. D'una banda, es fa palesa que altres vies de resolució de conflictes han centralitzat l'atenció de les reflexions i recerques acadèmiques sobre la justícia restauradora, com és el cas de la mediació, amb una notable emergència com a servei públic en els darrers anys (en matèria penal, el nombre de sol·licituds per posar en marxa un procés de mediació s'ha incrementat de deu requeriments l'any 1998 a 793 l'any 2007⁴). Aquesta estreta vinculació parteix del principi que la justícia restauradora esdevé el terme genèric per a designar i englobar totes les pràctiques mediadores, almenys en matèria penal (Vilalta, 2009).

Tanmateix, enfront a això observem com les resolucions de conflictes mitjançant els actes de conciliació duts a terme als jutjats de pau, òrgans existents a l'Estat espanyol

³ Utilitzem l'anglicisme "empoderament" i no el mot català "apoderament" (terme normalitzat recentment pel Termcat i per l'Institut d'Estudis Catalans), per tal de ser el més fidels possible als propis conceptes emprats en la literatura relacionada amb la justícia restauradora i per no crear confusió amb les diferents accepcions que recull el terme català. Volem aclarir també que tant un com l'altre fan referència al "procés pel qual una persona o un grup social adquireix o rep els mitjans per a enfortir el seu potencial en termes econòmics, polítics o socials".

⁴ Jiménez, M. i Llenas, M. (2008)

des de fa més d'un segle i mig, han tingut un ressò mínim o pràcticament inexistent en la literatura referent a la justícia restauradora. Considerem que aquest fet es pot deure per una banda a motius empírics, degut a la manca d'estudis referents als jutjats de pau que, més enllà de les seves funcions jurídiques, posin l'interès en les implicacions socials de les intervencions en els conflictes. L'altre motiu es pot vincular, senzillament, al fet que les pràctiques dels jutjats de pau no hagin estat pròpiament i explícita considerades com a processos exemplars de justícia restauradora.

És per això que en el present estudi provarem d'afrontar, en la mesura del possible, aquestes dues mancances, aportant d'una banda dades qualitatives i informació etnogràfica sobre els propis jutjats de pau i els processos de conciliació que es duen a terme, i de l'altra, els fonaments per argumentar com les pràctiques i l'experiència acumulada al llarg dels anys d'aquest òrgan tenen una clara cabuda en els principis de la justícia restauradora, a més de constituir una font d'enriquiment del discurs teòric i dels límits i les potencialitats a la seva implementació en la nostra societat actual.

Així doncs, per entendre les connexions dels jutjats de pau dins l'entramat de la justícia restauradora caldrà que ens aturem primer en les seves definicions, contextualització i implicacions. L'àmplia literatura sobre la justícia restauradora ens remet contínuament a les connexions d'aquesta amb l'àmbit penal, concretament a la recuperació del protagonisme de les víctimes en la resolució de conflictes de caràcter penal, en tant que aquesta és una de les principals aplicacions que està tenint a nombrosos països arreu del món. Tanmateix, des d'una aproximació filosòfica més àmplia, diversos autors coincideixen en afirmar que el desenvolupament del paradigma de la justícia restauradora conduirà a crear una justícia més humana i pròxima a les víctimes. La facultat "d'humanitzar"⁵ la justícia ve donada en la justícia restauradora per la capacitat de reduir la por entre les víctimes, l'assumpció de la responsabilitat per la part ofensora i la possibilitat de compensació pel dany ocasionat, entre d'altres.

Així com destaca Morris [(2002) a Terradas, 2010:2], la justícia restauradora té per objecte principal "restablir la seguretat de la víctima, l'autoestima, la dignitat i, sobretot, la sensació de control". Beneficis que, com diu Terradas (op. cit.), apel·len a la integritat psíquica i moral de la persona.

⁵ El mateix Congrés Internacional de Justícia Restauradora celebrat l'any 2008 a Oaxaca (Mèxic) posava l'èmfasi en el seu títol en aquesta atribució "humanitzadora" de la justícia: "Justicia Restaurativa-Humanizando el Proceso Penal".

Una de les definicions que ofereix Howard Zehr, considerat un dels pares de la justícia restauradora⁶, en *Changing de lenses* (1990) concep la justícia restauradora com “un procés a través del qual l’infractor, amb remordiments per la seva conducta, accepta la seva responsabilitat envers a qui ha danyat i envers a la comunitat” (Zehr citat a Olalde 2006:6). Veiem com l’èmfasi recau sobre la restauració entre ambdues parts, considerant també la importància de la pròpia comunitat en el procés de restauració⁷. En la mateixa direcció, Christa Pelikan (2010) assenyala la integració social i la cohesió com uns dels principals factors en els modes de resolució de conflictes de la justícia restauradora, en tant que, així com explica, els conflictes amenacen la cohesió de la societat i el sentiment de pertinença. Per això creu que una de les principals funcions de la resolució dels conflictes ha de ser restaurar la possibilitat dels membres de tenir “un lloc al món” (2010:2). De la mateixa manera, Pelikan afegeix a l’experiència que sofreix la cohesió social en moments de conflicte la noció de seguretat, com un dels elements fonamentals que també es veu afectat per un litigi. I destaca que és el sistema de resolució de conflictes el que contribueix al restabliment de la seguretat i la convivència pacífica de les parts afectades.

Juntament a la integració social, la seguretat i la restitució del dany, cal afegir la noció de responsabilitat com un altre dels elements centrals de la justícia restauradora. Així com ja apuntava Zehr en la seva definició, l’assumpció de la responsabilitat que li pertoca a la part ofensora és una de les claus per a restituir i compondre els danys causats. John Braithwaite (2002) afegeix en aquesta direcció que un dels motius pels quals la justícia restauradora ha obtingut un modest suport dels polítics reformistes és perquè implica un compromís per combatre les “estructures opressives de l’estat, com la dependència inhumana de les presons” (2002:564). Compromís, que passaria per “l’empoderament dels ciutadans als quals se’ls atorgarien responsabilitats en assumptes que en els últims segles han estat vistos com a responsabilitats de l’Estat” (2002:564).

És per això que l’autor defensa que l’ideal de la responsabilitat en la justícia restauradora és diferent de l’ideal responsabilitat en el dret penal tradicional, el qual sosté que els malfactors són considerats responsables, però en base en una concepció

⁶ Així com ho manifesta Virginia Domingo de la Fuente a les Conclusions de la VI Conferència del Forum Europeu de Justícia Restauradora (Domingo, 2010).

⁷ Tal com assenyala Terradas (2010) quan parlem del concepte ‘comunitat’ dins l’àmbit de la justícia restauradora en referirem únicament a l’esfera de competència i no a un suposat “procediment comunitari”, ja que el terme, com ell indica porta sovint a confusions entre una jurisdicció i un procediment, quan es mescla amb el concepte “justícia comunitària”.

passiva de la responsabilitat⁸. En canvi, Braithwaite advoca per una concepció activa de la responsabilitat en la justícia restauradora, en tant que l'entén com la voluntat d'implicar-se en un procés per posar pau en el futur sobre una conflicte del passat. De manera que els i les ciutadanes han d'assumir la responsabilitat activa dels seus errors, així com també s'atorga una responsabilitat activa a les víctimes i a la resta de societat per a contribuir en la reparació dels perjudicis causats pels altres. El paradigma de la justícia restauradora s'allunya per tant del sistema jurídic penal tradicional, en tant que aquest últim concep la responsabilitat com un acte individual i comporta una correcció per mig del càstig.

Abans de tractar les implicacions metodològiques de la justícia restauradora i per acabar de dibuixar sintèticament alguns dels seus principis filosòfics, caldrà tenir en compte, tal i com planteja Zehr (Olalde, op. cit.): la naturalesa del dany, la satisfacció de les necessitats per tal de reparar el dany i la identificació de la persona(es) en qui recau la responsabilitat de fer-ho, tres elements centrals que permetran situar els límits i les potencialitats de la justícia restauradora en cada cas.

El mètode restaurador aborda les conseqüències de les injustícies i del seu reconeixement com un punt de partida a través del qual curar els danys de la injustícia i transformar les condicions que han permès que aquest fet tingui lloc. Com ja hem vist, afrontar els danys, assumir la responsabilitat de l'infractor i la implicació de les parts, són pilars fonamentals de la justícia restauradora. És per això que les pràctiques de justícia restauradora que tenen lloc al territori espanyol, publicades sovint sota el nom de serveis de mediació, mostren com a pilars fonamentals: la compensació (que implica el reconeixement de la responsabilitat en el fet delictiu), la reintegració (tant de l'ofensor com de la víctima), la trobada de les parts i la participació en el procés restaurador⁹.

Per tal de mostrar les implicacions del sistema de justícia restauradora, sovint es fa servir la comparació directa amb el sistema retributiu o ordinari de justícia, en tant que s'han considerat sistemes marcadament antagònics tant pels principis, com per la metodologia o les implicacions polítiques. A grans trets i seguint a Olalde (2006), un

⁸ Idees extretes de l'adaptació del text 'Restorative Justice and Responsibility' de John Braithwaite i Declan Roche, a Bazemore, G. i Schiff, M. (eds) (2001) elaborat per la plataforma digital www.restorativejustice.org.

⁹ L'exemple s'ha extret del servei de mediació penal de Castilla y León (Burgos) a Domingo de la Fuente (2010), però s'ha constatat que no dista en gran mesura dels principis rectors d'altres serveis de mediació d'arreu del territori estatal.

dels principals punts de divergència entre ambdues concepcions de la justícia és la concepció del delictes i del càstig. Per al sistema retributiu, el delictes és un acte contra l'Estat, una violació de la llei, en canvi, el sistema restaurador l'entén com un acte contra una persona que sofreix els danys i contra la comunitat que els envolta. És per això que en el primer dels casos serà el sistema de justícia qui controlarà el delictes mentre que en el segon cas serà una gestió entre les parts implicades i la pròpia comunitat.

La percepció del càstig constitueix també un dels punts de divergència ja que en el sistema ordinari, el càstig es preveu com efectiu per a modificar la conducta i es creu en la por al càstig com a una eina preventiva del delictes, mentre que des de la justícia restauradora es creu que el càstig per sí sol no és efectiu, alhora que es veu com un element de distorsió per a l'harmonia de la comunitat i les bones relacions.

Un altre dels elements centrals a l'hora de distingir ambdues concepcions de la justícia el té el paper de la víctima, en tant que en el primer model li atorga un lloc "perifèric" en el procés, en aquest cas el focus d'atenció són els fets del delictes comès i la determinació de la culpabilitat i el càstig corresponent. Mentre que en el cas restaurador, la víctima és una de les protagonistes del procés, a la que se li ofereix l'opció de veure reparats els danys que li han causat, per tant el focus d'atenció el tindria la resolució del conflicte i l'assumpció de responsabilitats cap a un futur, donant-li una especial importància al propi procés, al diàleg i a la negociació dels resultats.

D'una forma molt sintètica acabem de resumir alguns dels principals trets distintius dels dos sistemes de justícia. Breument hem tractat de mostrar com la justícia restauradora advoca per una transformació del sistema de justícia augmentant el seu grau de restitució i reparació envers la víctima i la comunitat, així com també pretén incrementar la reintegració social tant de víctima com d'ofensor. Amb aquesta aproximació a les diferències essencials de les dues corrents he pretès dibuixar d'una manera més entenedora el funcionament i les bases de la justícia restauradora per oposició al sistema jurídic ordinari. Un cop vistes les principals diferències entre els dos grans sistemes passaré a continuació a analitzar quins elements de cadascun d'ells podem trobar en la justícia de pau.

Com ja he avançat, els actes de conciliació que tenen lloc als jutjats de pau compten amb un escàs ressò en els diferents anàlisis teòrics i pràctics sobre la justícia restauradora, fins al punt que la seva tasca pot quedar invisibilitzada a ulls tant de la

comunitat internacional, com dels i les professionals del propi àmbit. Les referències majoritàries als models pràctics de justícia restauradora remetent principalment a tres models, el de la mediació víctima-ofensor, les conferències de grups (familiars o comunitàries) i les sentències circulars o de pau¹⁰ (Olalde, 2006), ometent així l'aportació dels jutjats de pau a la justícia restauradora.

Val a dir que tot i aquesta omisió, el Consell Econòmic i Social de les Nacions Unides en la seva declaració *Basic principles on the use of restorative justice programmes in criminal matters* de 2002 reconeix en la seva definició dels processos restauratius que aquests poden incloure també la conciliació com a model pràctic:

“Com a procés restaurador s'entén tot procés en què la víctima i el delinqüent, i, si s'escau, qualsevol altra persona o membres de la comunitat afectats per un delictes, participen junts i activament en la resolució de qüestions derivades del delictes, sovint amb l'ajuda d'un facilitador (o d'un tercer just i imparcial). Els exemples de procés de restauració inclouen la mediació, la conciliació, les conferències i cercles de sentència”.

Extracte de la declaració del Consell Econòmic i Social

El model de la conciliació el trobem en els actes de conciliació que es duen a terme actualment, entre d'altres llocs, als jutjats de pau de l'Estat espanyol en els quals la justícia restauradora juga un paper que val la pena subratllar. Entre les raons per les quals queda diluïda la pertinència de parlar de justícia restauradora en l'àmbit dels jutjats de pau tal vegada podem trobar la manca de ressò de les formes de resolució de conflictes dels jutjats de pau, tenint en compte que no són l'única actuació ni tampoc la principal als jutjats de pau¹¹. Cal tenir en compte també la manca d'estudis relatius a les formes d'actuació dels jutjats de pau davant la resolució de conflictes, i menys encara sobre les implicacions socials dels propis processos de conciliació.

Una de les tesis del present estudi defensa que els actes de conciliació celebrats als jutjats de pau contribueixen a la pràctica de la justícia restauradora i poden aportar experiències enriquidores, fruit del seu llarg recorregut, per a l'establiment dels criteris

¹⁰ No hem de confondre les sentències de pau amb els actes de conciliació que tenen lloc als jutjats de pau, ja que les sentències circulars o de pau fan referència a un procés dissenyat per a crear consens entre membres de la comunitat, víctimes, ofensors, defensors de les víctimes, jutges, policia, fiscals, consell de defensa, etc.

¹¹ Les dades del Departament de Justícia mostren com de l'any 2003 al 2005 a Catalunya les actuacions del registre civil eren més del doble que les d'àmbit civil i les d'àmbit penal. A més a més, els actes de conciliació tant d'àmbit civil com penal representen una petita part del total d'actuacions d'aquests àmbits, sent els de tipus civil tres vegades majors que els de tipus penal.

rectors de la justícia restauradora. Però, quines són les convergències i les divergències entre les resolucions de conflictes als jutjats de pau i el sistema de justícia restauradora?

Els actes de conciliació constitueixen la principal via de resolució de conflictes dels jutjats de pau, així com mostren les estadístiques i les dades recollides al camp. En base als diferents manuals sobre els jutjats de pau i a la informació etnogràfica, podem definir els actes de conciliació com un mecanisme de solució de conflictes a través del qual, dos o més persones gestionen per sí mateixes la solució de les seves diferències, amb l'ajuda d'un tercer neutral, en aquest cas, el jutge de pau.

Segons l'article 460 de la Llei d'Enjudicament Civil (LEC) del Real Decret de Promulgació de 3 de febrer de 1881, "abans de promoure un judici, podrà intentar-se la conciliació davant el Secretari judicial del Jutjat de Primera Instància o davant del Jutge de Pau competents". L'expressió "podrà intentar-se" ja ens indica la voluntarietat de l'acte en tant que és una opció més abans de l'inici d'un procés judicial, d'altra banda també s'extreu que l'arribada a un resultat conciliador és una possibilitat que es pot donar o no, en tant que "intentar l'acte" implica que més enllà de la voluntat de la víctima de resoldre el conflicte i la del jutge de pau d'actuar com un tercer neutral, no es pot garantir la participació, i la voluntat d'acord i composició de l'ofensor. Aquest punt de partida ens aproxima als principis de la justícia restauradora, en tant que la participació i la voluntat d'acord per les parts és un dels pilars centrals per iniciar un procés restaurador i ens allunya del sistema retributiu en què el control del procés queda en mans del sistema judicial.

Així com estableix la llei, l'acte de conciliació pretén que dues parts en conflicte estableixin un diàleg en el qual la part demandant o víctima exposarà els danys que se li han causat mentre que el demandat o ofensor podrà argumentar allò que cregui convenient. Com veurem, l'acte de conciliació pot acabar amb resultats diferents, en funció de si la part demandada assisteix i de si s'arriba o no a un acord. Però més enllà del resultat, els diferents jutges i secretaris entrevistats corroboren que el principal objectiu de l'acte esdevé el propi procés, és a dir, aconseguir que les parts participen lliurement del diàleg, això sí tenint com a horitzó l'arribada a un acord acceptat lliurement per les dos parts. Aquest èmfasis en el diàleg i la negociació, així com el protagonisme de les parts en conflicte reafirma de nou la pertinença de parlar de justícia restauradora en aquesta via de resolució de conflictes.

El paper del jutge de pau al llarg del procés és el d'actuar com un tercer neutral i equidistant respecte les parts en conflicte. Així com promulga l'article 471 de la LEC, després de mostrar la demanda, "podran les persones interessades replicar i contra replicar, si volguessin. Si no hi ha avinença entre ells, el Secretari Judicial o el Jutge de Pau procuraran avenir-los".

Així, segons la llei, la intervenció del jutge de pau consisteix en "procurar avenir" a les parts, i en cas de no aconseguir-ho l'acte clou sense arribar a cap acord. Es tracta d'una definició de la funció del jutge molt àmplia, en tant que no estableix cap tipus d'intervenció específica. Aquesta manca de directrius en la resolució dels conflictes dóna lloc a que siguin les pròpies habilitats del jutge de pau les que marquin la seva capacitat per promoure una entesa entre les parts. Com veurem amb més profunditat quan parlem de la figura del jutge de pau, l'alt component subjectiu de la seva intervenció ha donat peu a diverses crítiques cap al sistema de resolució de conflictes dels jutjats de pau, però d'altra banda aquesta llibertat també ha permès potenciar les capacitats del jutge i explotar els elements de proximitat i coneixença respecte les parts en conflicte per tal de procurar l'acord. En qualsevol cas, la figura del tercer neutral amb una capacitat d'intervenció limitada a facilitar l'entesa entre les parts, i en cap cas a dictar sentència, constitueix un dels elements centrals a l'hora de diferenciar les actuacions dels jutges de pau d'aquelles que es donen en el sistema ordinari, on l'establiment del càstig és el motor principal de resolució i prevenció de conflictes.

Respecte el desenvolupament de les pròpies sessions de conciliació i davant la manca de directrius específiques al respecte, les dades del treball de camp revelen com els mateixos jutges de pau aborden els conflictes a partir dels seus propis criteris, basant-se sovint en les recomanacions que els fan els secretaris del mateix jutjat de pau, ja que sovint són persones amb una major experiència en aquest àmbit, com veurem al capítol dedicat a la gestió de conflictes. Les experiències relatades pels principals agents implicats en el procés de resolució de conflictes, com són els i les jutges de pau, els i les secretàries o les pròpies parts implicades mostra com els punts comuns als que s'aspira són la celebració d'una trobada entre les parts, el reconeixement del conflicte i, si és possible, l'arribada a un acord que permeti compensar els danys causats i reparar així una situació desfavorable per a la part ofesa.

“La gent quan ve al jutjat vol que l'altra part s'avingue al que li demane el demandant, per exemple, que no passe més per la seua finca amb tractor o que talle la rama d'un arbre que li fa nosa per treballar (...). En general volen que de cara al futur canvie eixa situació que els cree problemes”.

Secretària jutjat de pau Coves de Vinromà

El reconeixement dels fets per part de l'ofensor, l'assumpció de la responsabilitat, la compensació dels danys i la reintegració de la víctima i l'ofensor a la societat, són alguns dels elements que entren en joc quan s'inicia un procés de conciliació. Si dit procés té com a conseqüències la compensació i la reparació dels danys, hauria assolit alguns dels beneficis principals que promulga la justícia restauradora, com poden ser l'empoderament i el restabliment de la seguretat de les víctimes, la restitució dels danys, l'oportunitat de l'ofensor de reparar-los i assumir la seva part de responsabilitat o la reducció de les possibilitats de reincidència del problema.

Totes aquestes característiques que s'acaben de detallar fan que sigui pertinent considerar l'activitat dels jutjats de pau quan es parla de les pràctiques de la justícia restauradora a l'Estat espanyol. Tanmateix, cal apuntar el doble paper que desenvolupa la justícia de pau, en tant que dins els seus diferents àmbits d'actuació hi trobem formes relatives al sistema de justícia ordinària, com poden ser els judicis de faltes (actuacions molt minoritàries actualment) i aquelles referents al sistema restaurador, com ja s'ha exposat.

D'altra banda, aquesta aproximació respon a una reflexió generalitzada sobre les resolucions de conflictes als jutjats de pau mitjançant els actes de conciliació, però val a dir que tot i seguir els principis de la justícia restauradora, a la pràctica no sempre es donen els resultats i els processos tal i com s'estableixen teòricament, més bé existeix una multiplicitat de formes de resolució de conflictes, segons indica una secretària del Jutjat de Pau de les Coves, “podríem dir que tantes com conflictes existents”. Més endavant aprofundirem en la pròpia figura del jutge i en com es donen aquestes formes de resolució a la pràctica. Això ens permetrà matisar aquestes definicions, observant com els enunciats que ens ofereix tant la legislació del sistema jurídic com els propis agents implicats sovint es poden distanciar de les pràctiques que tenen lloc actualment i des de fa dècades als jutjats de pau. Aquesta multiplicitat i diversificació de les pràctiques resolutives dels jutjats de pau, lluny de distanciar-se dels principis de la justícia restauradora, considero que pot contribuir al seu enriquiment, aportant

l'experiència d'aquesta institució en la resolució de conflictes, principalment sobre aquells que tenen lloc al món rural (el seu àmbit d'actuació majoritari).

Per últim, cal destacar un fet paradoxal que m'ha cridat l'atenció i és que l'emergència i el creixement de l'interès a nivell internacional per la justícia restauradora i de les seves formes d'implementació, tant des de la pràctica jurídica com des de la recerca acadèmica, contrasta notablement amb la pèrdua gradual d'interès, tant polític com social que els jutjats de pau estan experimentant, tal i com hem constatat etnogràficament. Aquest fet està íntimament relacionat amb la manca de connexió de la justícia restauradora i les actuacions que es porten a terme als jutjats de pau de l'Estat espanyol, és per això que una de les hipòtesis a explorar apunta que si en un moment d'emergència de les formes de la justícia restauradora es reivindicués el paper dels jutjats de pau com una forma més d'aquest sistema, podria canviar la seva situació de poc reconeixement polític, jurídic i social cap a una aposta pel seu reforçament i renovació.

Si traslladem això a una dimensió internacional, encara són majors les paradoxes. D'una banda des de l'any 2000, després de dos anys de treball preparatori es va crear formalment el Fòrum Europeu per a la Víctima-Infractor, Mediació i Justícia Restaurativa, actualment, el Fòrum Europeu de Justícia Restaurativa. En ell s'apleguen bianualment desenes d'experts de l'àmbit de la justícia restauradora, professionals, acadèmics i responsables polítics en busca d'un intercanvi més enllà de les fronteres nacionals i d'un suport mutu en el desenvolupament de la mediació entre víctimes i delinqüents i altres pràctiques de justícia restaurativa. Aquest tipus de debats va començar a Europa a finals dels anys seixanta, i a partir d'aquell moment s'han formulat multitud de propostes concretes de projectes en diversos països europeus. Amb un nombre cada cop major de participants, el Fòrum ha esdevingut un referent clau a l'hora de conèixer l'estat de la qüestió i els avenços en matèria de justícia restauradora a nivell europeu. El seu marc de treball ha tractat al llarg dels anys qüestions relacionades amb la justícia restauradora com la mediació, el sistema penitenciari, la prevenció del delictes, la restauració en conflictes amb menors, entre d'altres, tanmateix la conciliació que porten a terme els jutjats de pau no ha estat present en els seus continguts. Es reafirma així com els jutjats de pau i les seves pràctiques queden invisibilitzades en aquest àmbit de reflexió, i en tot cas, quan se'n fa alguna referència es vincula comunament com l'avantsala de la mediació, així es com defineix en diferents manuals al respecte.

Simultàniament a l'emergència a nivell europeu d'aquesta gran xarxa de reflexió sobre el sistema de justícia restauradora, al llarg de la darrera dècada emergia en alguns països llatinoamericans la figura dels jutges de pau, inspirada directament en el referent europeu homòleg. Així, com és el cas de Colòmbia, la Constitució Política de Colòmbia de 1991 estableix a l'article 247 la possibilitat de la creació de jutges de pau encarregats de resoldre en equitat els conflictes individuals i comunitaris. De la mateixa manera, ha proliferat aquesta figura principalment en entorns rurals i en barris de grans ciutats, promovent la formació de ciutadans per a ocupar el càrrec de jutges de pau.

Si posem en diàleg aquestes dues emergències, com són els espais de reflexió al voltant de la justícia restauradora als països europeus, i la justícia de pau als països llatinoamericans, la paradoxa de la manca de connexions que observàvem entre ambdós moviments a l'Estat espanyol és ara encara més consistent. Tanmateix, com ja s'ha mostrat anteriorment, considero pertinent incloure la justícia de pau quan parlem de justícia restauradora, no només pel seu paper històric com a precedent d'altres formes emergents, sinó com un sistema equitatiu, vigent i amb una àmplia experiència en la conciliació en jurisdiccions comunitàries, que pot enriquir tan filosòficament com metodològicament les bases de la resolució de conflictes en la justícia restauradora.

2. La institució del jutjat de pau

En el següent capítol presentem una aproximació als elements que defineixen la institució del jutjat de pau i la figura del jutge de pau a l'Estat espanyol, posant especial èmfasi en els diferents canvis que han sofert condicionats pel context històric canviant. Més enllà de la definició jurídica de l'organisme que ofereixen els codis i manuals, existeix també la definició que fan les persones que han necessitat els seus serveis, els propis jutges de pau i els funcionaris al seu servei, els diferents professionals de la justícia o els propis veïns de les localitats on existeix la institució, en definitiva el que hem anomenat la definició social del jutjat de pau. Aquesta definició social, o millor dit, definicions socials, s'articulen a partir de les diferents veus que hem recollit arrel de l'estudi de cas de la localitat escollida. Així, les fonts d'informació en què es basa aquesta presentació de l'organisme són d'una banda els textos teòrics sobre els jutjats de pau, que com ja hem dit són escassos i sovint els trobem inclosos en els manuals d'ús quotidià de la institució, i d'altra banda, les dades etnogràfiques recollides a partir de l'estudi de cas.

Per entendre les raons de ser dels jutjats de pau avui en dia al territori espanyol, cal que primer apuntem breument els seus orígens històrics i el context que va permetre emergir aquesta nova forma de justícia més pròxima a la ciutadania. Parlar del naixement de la justícia de pau és parlar de la França de finals del segle XVIII i del context d'una incipient transformació econòmica, política i social que culminaria amb la Revolució francesa. La influència dels intel·lectuals de la Il·lustració, amb teòrics com Montesquieu, Rosseau o Voltaire, els quals van introduir noves filosofies polítiques basades en el dret de les persones a la vida, a la llibertat i a la propietat, va trencar amb l'Absolutisme i el Despotisme Il·lustrat que els precedien, abonant així el terreny per a l'ebullició de la Revolució francesa que esclataria el 1789. Va ser en aquest context de transformació política i social que el 1790 va néixer a França la institució del jutjat de pau, amb l'objectiu d'oferir als ciutadans una justícia més pròxima i eficaç. Aquests primers jutges de pau van tenir la tasca principal de resoldre les diferències de la vida quotidiana (litigis lleus entre els individus i de valors petits) amb un enfocament conciliador. Així com apunten Darnaculleta i Cereijo (2007) la figura del jutge de pau a França es va entendre com el jutge no professional que resolvia conforme a l'equitat i no al dret i, com hem dit, que actuava com a mediador o conciliador en aquells conflictes

menors. Mig segle després del naixement d'aquesta figura a França, l'Estat espanyol la va adaptar conservant en gran mesura la seva filosofia, les característiques i les seves raons de ser. Respecte el cas francès, l'any 1958 es va produir la professionalització completa de la justícia eliminant els jutjats de pau. Segons Darnaculleta i Cereijo (2007:85) "la petita criminalitat, abundant i no resolta per la justícia ordinària, va provocar una insatisfacció del ciutadà que no entenia com els conflictes quotidians, els que li afectaven en el seu dia a dia, no eren resolts per l'administració de justícia". Va ser així, com el *Tribunal d'Instance* i el de *Police* van assolir les competències de la justícia de pau, fins l'any 2003 que va tenir lloc una nova creació, la del jutge de proximitat.

A continuació veurem quina ha estat l'emergència i les transformacions dels jutjats de pau respecte el cas espanyol on, a diferència del cas francès, segueixen vigents i actius, tot i que no falten les veus crítiques que reclamen una forta transformació de la justícia de pau o bé cap a la seva professionalització i per tant dotant-la de majors competències, o bé cap a la reducció de funcions i incentius fins a la seva dissolució. Però abans d'entrar en aquestes propostes de futur, ens detindrem per oferir una mirada de les diferents definicions de l'organisme.

2.1 Definició jurídica i social del jutjat de pau: de la institució a la figura del jutge/essa

Definir què són els jutjats de pau a l'actualitat a partir del que recull l'ordenament jurídic i sense tenir en compte les transformacions que ha sofert aquest òrgan, així com la concepció social del mateix, seria una tasca incompleta i ens donaria una visió parcial de la institució. Si fem un breu repàs sobre els canvis legislatius ocorreguts en la definició dels jutjats de pau, des del 1855, any en què es va instaurar la institució a l'Estat espanyol, observem que els jutjats de pau han estat objecte de múltiples modificacions respecte la seva concepció i l'abast de les seves funcions. Això fa que les definicions de què és i quines funcions compleix un jutjat de pau hagin estat canviant en base als resultats obtinguts després de cada nova aportació dels diferents ordenaments, principalment en funció d'aquells insatisfactoris.

Fent un breu repàs pels canvis introduïts pels ordenaments jurídics a l'Estat espanyol observem que s'han modificat des de les competències a les atribucions i també els requisits i condicions per exercir de jutge de pau. Així, la creació d'una incipient figura del que seria en un futur un jutge de pau a l'Estat espanyol, es pot atribuir a la Constitució de 1812, en què s'atorgava a l'alcalde de cada poble la funció de conciliador davant de demandes relatives a negocis civils o a injúries. Més endavant, l'any 1834 es detalla que la figura del jutge de pau, encarnada encara pels alcaldes hauria d'anar acompanyada de dos "homes bons" nomenats per cada part en els casos de demandes. Però no serà fins l'any 1855 amb la publicació de la Llei d'Enjutzament Civil del 5 d'octubre, que la funció judicial i l'executiva se separaran de la mateixa persona, en tant que marcarà que "en tots els pobles de la Monarquia que hi hagués Ajuntament hi hauria Jutjat de Pau". I és a partir d'aquest moment que s'iniciarà el modelatge de la figura del jutge de pau, el qual s'ha dut a terme al llarg de més de segle i mig de la seva existència, la que encara avui en dia no està exempta de polèmica, com veurem a continuació.

Parlar dels jutjats de pau és principalment parlar dels jutges i jutgesses nomenades en cada jutjat de pau, en tant que les funcions i atribucions que se li donen a aquests són essencialment les que la institució podrà desenvolupar. Els jutjats de pau es defineixen comunament als diferents manuals de justícia del Consell General del Poder Judicial com "òrgans judicials unipersonals amb jurisdicció en el terme municipal corresponent". S'entén doncs, que es tracta d'un òrgan servit per un sol jutge o jutgessa, els límits de l'actuació del qual es troben en el marc del propi municipi on exerceix el càrrec.

Així com recull la Llei Orgànica del Poder judicial, existirà un jutjat de pau en aquells municipis on no hi hagi jutjat de primera instància i instrucció. La demarcació territorial d'un jutjat de primera instància i instrucció és el partit judicial, constituït per un o més municipis limítrofs que pertanyen a la mateixa província. Amb això, observem com el jutjat de pau se situarà per definició en municipis relativament petits, en la majoria dels casos de menys de 7.000 habitants (l'any 1998 al País Valencià el 85,15% dels jutjats de pau pertanyia a municipis de menys 7.000 habitants, una tercera part dels quals tenia menys de 500 habitants, així com les dades de Catalunya, més actuals, també ens mostren com l'any 2008, el 87,74% dels municipis catalans amb jutjat de pau tenia

menys de 7.000 habitants)¹². Aquesta dada juntament amb el perfil del municipi que estudiarem, pertanyent a la zona de l'interior de la província de Castelló i amb un component socioeconòmic marcadament lligat a l'agricultura minifundista, condicionaran notablement la tipologia de les demandes presentades davant els respectius jutjats de pau, com veurem més endavant.

Pel que fa a la seva localització física, en la majoria dels petits municipis (de menys de 7.000 habitants) el jutjat de pau se situa en una sala de dins del propi Ajuntament o en el seu defecte en algun altre edifici públic. Comunament es tracta de sales pròximes als llocs de treball del funcionariat del consistori qui sovint combina les tasques diàries amb les de la secretaria del jutjat de pau. En el cas de la localitat estudiada, el jutjat de pau es troba al segon pis de l'Ajuntament i consta d'una sala de dimensions reduïdes que compleix la funció d'oficina d'atenció al públic, tant per la gestió dels tràmits del Registre Civil com dels possibles conflictes, així com també acull l'arxiu històric de tot allò registrat al jutjat de pau al llarg dels anys (per a més detall, veure les fotografies adjuntes a l'Annex 3). Aquesta proximitat amb les oficines de l'Ajuntament permet que la persona que s'ocupa de les dues instàncies pugui desplaçar-se fàcilment d'una a l'altra i atendre les demandes del jutjat amb un horari molt més ampli i flexible. L'escassetat de recursos denunciada per jutges i secretaris del jutjat de pau té el seu reflex en el material disponible en els despatxos del jutjat de pau, ja que així com s'ha observat en el cas estudiat, existeix una manca de renovació tant del material informàtic com d'oficina o del propi sistema d'arxiu.

Com s'ha dit anteriorment, la figura del jutge o jutgessa de pau amb les diferents atribucions que se li han atorgat al llarg de la història dóna mostra de les funcions que desenvoluparà l'òrgan, alhora que sovint constitueix la imatge visible del jutjat de pau a nivell local, i per extensió del sistema de justícia que representa. És a dir, que el propi jutge o jutgessa esdevé el referent immediat per a la població de la localitat a l'hora de

¹² Les xifres del cas valencià són estretes de *La justicia de paz en la Comunidad Valencia* (2001), que alhora es basa en l'INE a data d'1 de gener de 1998. Cal assenyalar que s'ha observat que la població d'alguns municipis en què es basa la publicació no coincideix amb la població empadronada en aquell període. Exemple d'això és la pròpia localitat de les Coves de Vinromà, que segons la publicació comptava amb 551 habitants, quan la seva població mitja durant el període referit era pròxima als 1.700 habitants. És per això que es posarà especial atenció a les dades facilitades per no arribar a conclusions errònies. Les dades del cas català són estretes de l'informe *La justicia de paz en dades 2008* (2009), de la Direcció General de Recursos de l'Administració de Justícia de la Generalitat de Catalunya. Val a dir també que el percentatge global de població de Catalunya amb jutjat de pau ha experimentat un lleuger augment, passant d'un 37,72% l'any 2005 a un 39,13% el 2008.

referir-se al jutjat de pau, sobretot quan aquesta és de dimensions reduïdes. En aquest sentit, s'ha observat com, tot i no tenir una noció clara de quines funcions es desenvolupen al jutjat de pau del municipi, els veïns i veïnes entrevistades tenen un coneixement clar de qui és el jutge de pau actual i sovint de quins han estat els seus antecessors. Així, fàcilment es poden remuntar fins a quatre o cinc jutges anteriors, en funció de l'edat de qui s'expressa.

Com ja hem avançat, partim de la idea que per aproximar-nos a la figura del jutge de pau no només haurem de tenir en compte la definició jurídica que estableix la legislació, sinó que també caldrà que ens detinguem en la interpretació que en fa la societat que l'envolta, considerant a més que aquesta li atorga una important càrrega simbòlica que serà determinant a l'hora d'entendre l'efectivitat de la seva tasca.

En primer lloc, si ens detenim en la vessant jurídica, i més "objectivada", de la figura del jutge o la jutgessa de pau, com ja hem avançat, veurem que arrossega des dels seus orígens controvèrsies lligades a les mateixes qualitats que li són exigides. Actualment, segons l'article 120 de la Llei Orgànica del Poder Judicial, podran ser nomenades jutges de pau aquelles persones no juristes (llegues) -tot i que no s'impedeix que ho siguin- i exemptes de les causes d'incapacitat o incompatibilitat previstes per a desenvolupar les funcions judicials, permetent en aquest cas l'exercici d'activitats professionals o mercantils. Per arribar a aquesta definició s'han produït diferents canvis mitjançant les modificacions de la legislació. Així, des de principis del segle XX s'han succeït nombroses transformacions a l'Estat espanyol pel que fa a l'organització de la justícia municipal per tal de transformar la insatisfactòria realitat dels jutjats de pau, en tant que s'observava una designació dels titulars per afinitat política o per aliança, una manca d'aptitud per a les funcions, i en general, un abandonament de la justícia municipal per part de les pròpies autoritats judicials. Així es van anar succeïnt diferents propostes de millora del sistema de designació dels jutges, emplaçant-lo a instàncies superiors i rendint-lo incompatible amb altres jurisdiccions de l'administració local (alcalde, concejal...), paral·lelament va anar augmentant de forma successiva la quantia de les demandes que podien conèixer els jutjats de pau¹³ –anomenats jutjats municipals fins el ressorgiment de la denominació de jutjat de pau, l'any 1944-, alhora que s'incrementaren també les seves competències.

¹³ Exemple d'això són els increments de les quanties de les demandes que podien ser ateses pels jutjats de pau, passant de 250 pessetes el 1872 a 500 el 1907.

El càrrec del jutge de pau era definit pel Decret de 24 de febrer de 1956 com a “gratuït, honorífic i obligatori”, i per accedir a ell es requeria ser “espanyol, home, seglar, haver complert els 23 anys, observar irreprotxable conducta moral i política social i gaudir de prestigi i respecte a la localitat on hagués de complir les seves funcions, portar almenys dos anys de residència al municipi” (no va ser fins el 1969 que es va permetre l'accés de les dones al càrrec i es va rebaixar l'edat fins a 21 anys). Veiem ja en aquesta definició de jutge de pau la importància que se li atorgava formalment als valors subjectius i ètics com són la conducta moral, la política social o el prestigi i el respecte de la persona dins la localitat en qüestió. En l'actualitat, la legislació ha simplificat els requisits pel nomenament dels jutges de pau respecte els anteriors, limitant-los al compliment de les condicions legals, a la voluntat de ser jutge i a l'aprovació del Ple de l'Ajuntament. Però com veurem més endavant, tot i que aquest tipus de judici de valor no queda recollit explícitament a la legislació actual, s'ha observat que entre els veïns i veïnes, així com entre els propis jutges de pau, està molt present la percepció que el jutge ha de complir amb les atribucions de bona conducta i prestigi, en tant que representa una autoritat moral per al poble.

La vinculació del nomenament de jutge a l'aprovació del Ple de l'Ajuntament és un dels punts que en l'actualitat crea més controvèrsia respecte les garanties d'imparcialitat de la persona escollida pel càrrec. En aquest sentit, alguns veïns i veïnes de la localitat han afirmat que a la pràctica existeixen tendències a afavorir el nomenament de persones afins als partits polítics governants, argument que se sustenta en el propi procés de nomenament del càrrec. Però per entendre això, primer cal que entenguem com funciona aquest procés. El procediment oficial i formal marca que després de fer-se pública la convocatòria, el Ple de l'Ajuntament haurà d'escollir per majoria absoluta una de les persones sol·licitants que compleixi els requisits com a futur jutge de pau, i en cas que no existeixi, la llei marca que el Ple l'escolliria lliurement.

A la pràctica s'ha observat com el procés dista en bona mesura del que marca la llei, en tant que el pas de presentar la sol·licitud de forma lliure i espontània per part de les persones interessades no se sol produir. És a dir, que cap dels jutges que han desenvolupat el càrrec en els darrers anys ho ha fet a partir d'una iniciativa pròpia, ja que així com afirmaven els diferents entrevistats “d'entrada ningú vol ser jutge de pau del seu poble”. Tot i gaudir de la “bona reputació” que la mateixa població li atribueix al jutge de pau i de la seva consideració com a “persona de bé”, la resta d'implicacions

del càrrec acostumen a tenir connotacions negatives, així com explicava un dels antics jutges:

“Ja se sap que el jutge de pau normalment acabe tenint alguna enemistat al poble, sempre hi ha algú que està descontent i l’acabe pagant el jutge, a mi ara hi ha gent que encara em gire la cara quan em veu pel carrer perquè pensen que no els vaig ajudar o afavorir prou quan tocae. A més, tampoc ho fas pels diners (...) per la faena que te done tampoc no ix a compte”.

Ex jutge de pau de les Coves de Vinromà

Això mostra dues de les principals desavantatges del càrrec, d’una banda que les relacions amb el propi veïnat es poden veure afectades negativament en tant que la intervenció en situacions conflictives pot produir i de fet hem observat com ho fa, descontents per alguna de les parts, les quals en ocasions culpabilitzen el jutge per la seva actuació, fins i tot recriminant la seva neutralitat quan s’esperava que per la proximitat i el coneixement d’una d’elles pogués influir favorablement en les seves expectatives:

“Més d’una vegà venie gent a casa a contar-me el seu problema i volien que els donara la raó, però encara que mos coneguerem de tota la vida, jo li deia que eixes coses al jutjat, jo no volia que ningú pujare ací a parlar a casa, perquè després te posen en un compromís. Mai va pujar ningú a casa meua, ni davant dels meus fills es va parlar dels seus problemes”.

Ex jutge de pau de les Coves de Vinromà

Aquesta afirmació mostra també la dificultat amb que el propi jutge es pot trobar a l’hora de marcar els límits entre la seva vida privada i la funció del càrrec públic que ocupa, sobretot en els municipis de poca població on tothom es coneix. Alhora aquesta peculiaritat s’ha mostrat com a positiva en tant que la proximitat física i personal de la figura del jutge ha facilitat en altres casos la resolució de conflictes sense la necessitat d’encetar cap procés de conciliació, com veurem més endavant.

D’altra banda, un dels desincentius que apuntàvem és el volum de feina i la compensació econòmica d’aquesta. Encara que a l’hora d’assumir el càrrec la majoria de jutges no saben ben bé en què consistirà exactament la seva feina, sí que és conegut que aquesta no comporta una elevada remuneració. Les dades facilitades pel jutjat de pau de les Coves mostren que els pressupostos del 2007 del Ministeri de Justícia establien una retribució de 1.623 euros anuals (o 405 al trimestre que es com s’efectuen

els pagaments) per als jutges de pau dels municipis de entre 2.000 i 4.999 habitants¹⁴, com és el cas estudiat, xifra que no ha sofert gran alteracions. Així, els jutges entrevistats coincideixen en afirmar que un cop van conèixer les seves tasques, els horaris fixos de visita al jutjat (variables en funció de la disponibilitat de cada jutge), i sobretot la seva plena disponibilitat per a donar servei quan sigui requerit (tant al propi jutjat com a jutjats superiors), consideraven les retribucions com una espècie de gratificació que “difícilment eixiria a compte si férem números”. Davant aquests arguments, és quan guanya pes la voluntat de donar un servei al poble, i fins i tot la satisfacció per posar pau en conflictes com a raons que justifiquen la voluntat de desenvolupar el càrrec de jutge, un cop ja s'està exercint.

Però, veient totes les dificultats que envolta la figura del jutge i la manca de sol·licituds espontànies quan s'obre la convocatòria, la pregunta segueix sent com és possible que a l'hora d'escollir i nomenar el jutge al Ple de l'Ajuntament habitualment hi ha hagut com a mínim una sol·licitud presentada (o almenys així ha estat en les darreres dècades al municipi estudiat i als municipis veïns).

La resposta ens la donen els diferents processos de nomenament dels jutges de pau dels pobles estudiats, ja que molts d'ells coincideixen en què va ser la petició d'algun membre polític de l'Ajuntament la que va incentivar i motivar que finalment es presentés al càrrec. Així, encara que en algun cas es mostraven reticents en un inici, la relació personal amb els membres del govern així com la preocupació per la manca de voluntaris o la satisfacció per ser considerades persones amb aptituds medidores o “persones de bé” van ser factors decisius a l'hora d'autoproposar-se pel càrrec.

Seguint el procediment establert, un cop escollida, la persona que representarà el jutjat de pau, nomenada ja pel Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Autònoma, ha de prestar jurament davant el Jutge de Primera Instància i Instrucció, prenent així possessió del càrrec per un període de quatre anys. Val a dir que els jutges entrevistats recorden en especial la formalitat i la transcendència d'aquest acte, ja que el moment de prestar jurament va significar per alguns d'ells començar a percebre la seva nova funció com una peça més dins l'engranatge jeràrquic de la justícia, entenent això sí, que la seva posició dins la justícia era la més allunyada dels jutjats regits per magistrats i la més

¹⁴ Les retribucions dels jutges de pau varien en funció de la població de cada municipi, seguint el principi que això guarda relació amb el volum de feina de cada jutjat de pau. Tanmateix, els diferents secretaris dels jutjats de pau entrevistats afirmen que els barems de població no són una mesura molt fiable amb el volum real de feina.

pròxima a la població local. L'altre dels elements que contribueix a la ritualització del nomenament dels jutges de pau és l'entrega d'un títol oficial en forma de diploma el qual anys després d'exercir el càrrec molts d'ells guarden com a record i constància de la funció exercida. Es veu així la importància que el jurament i l'entrega del títol tenen a l'hora de concebre's els propis jutges a ells mateixos com una part emparada per una institució judicial superior.

En el procés d'introducció al món de la justícia de pau, els modes de designació i les paraules també juguen un paper essencial, en tant que en poc temps, els jutges de pau aprenen un seguit de mots jurídics que mai havien emprat i que començaran a utilitzar amb normalitat. És així com paraules com exhort, diligència, providència o cèdula de citació començaran a ser llenguatge habitual entre els jutges de pau i els seus secretaris, els quals tindran un paper fonamental en el procés d'aprenentatge dels primers, i en general, al llarg de tot l'exercici del càrrec, com veurem a continuació. La importància de la designació dels jutges la veiem també en el cas d'un dels ex jutges de pau entrevistats qui recorda especialment la primera vegada que un guàrdia civil el va designar com *su señoría* en un acte d'alçament de cadàver ja que actuava per delegació del Jutge d'Instrucció. Tot i no sentir-se al·ludit ni respondre a la crida en un primer moment, quan va es va adonar que era a ell mateix a qui es referien va comprendre allò que representava la seva presència i més àmpliament les atribucions de la seva figura.

Com ja s'ha apuntat més amunt, la coordinació entre secretari/ària del jutjat de pau i jutge/essa és vital pel bon funcionament de l'òrgan. En jutjats de municipis de menys de 7.000 habitants i sense un elevat volum de feina, el càrrec de secretari l'acostumen a exercir el/la funcionari/ària de l'ajuntament que s'hagi escollit per l'Ajuntament, i sovint aquest nomenament recau sobre una persona qui desenvoluparà les tasques del secretariat al llarg de tota la seva carrera de funcionari, i que per tant, després dels primers anys ja haurà acumulat una notable experiència respecte el funcionament del jutjat de pau. D'aquesta manera, els coneixements adquirits pel secretari al llarg del temps són la base de l'aprenentatge del jutge de pau en les seves funcions, i així com s'ha observat en les experiències dels diferents jutges de pau, un pilar fonamental pel desenvolupament de la seva feina:

“Jo m’entenia molt bé amb la secretària, ella sabia tot el que havia de fer, també antes d’un acte de conciliació parlàvem i m’aconsellave ‘pos pots fer açò o això altre’, jo primer no sabia res de què calie fer (...) Li vaig dir, quan ella s’ho volie deixar, que si s’ho deixave, m’ho deixava jo també”.

Ex jutge de pau de les Coves de Vinromà

Fins i tot els diferents secretaris entrevistats afirmaven que les seves actuacions sovint sobrepassen els límits de les seves funcions, sota el criteri que han d’evitar possibles actuacions equivocades dels jutges:

“Jo al meu jutge el porto a ratlla, i quan intente respondre algo pel seu compte a algú pel carrer per exemple, ja li tinc dit que no ho fage més que me’ls envie al jutjat perquè sinó fàcilment posa la pota”.

Secretari de jutjat de pau d’una localitat veïna a les Coves

“A la pràctica el jutge sol anar de la mà del secretari i no el secretari de la mà del jutge, també en el cas dels jutjats professionals. (El secretari) És l’ànima, qui prioritze, el jutge està constantment preguntant-ho tot, encara que hi ha decisions unipersonals que són del jutge, però sense el suport del secretari, un jutge pot fer ben poc”.

Secretari de jutjat de pau d’una localitat veïna a les Coves

Les experiències estudiades, ens mostren doncs com la coordinació i el treball en equip entre jutge i secretari, seran en bona mesura la clau del bon funcionament dels jutjats de pau en les petites localitats.

Però, a més a més, s’ha vist com l’eficàcia del jutjat de pau, en relació principalment a la funció resolutiva de conflictes, rau en bona mesura en la percepció que la població local té de la pròpia figura del jutge. En aquest sentit, i arrel de les opinions recollides entre els veïns i veïnes entrevistades, s’ha observat com els principals atributs atorgats a la figura del jutge de pau s’associen tant a les seves capacitats mediadores com als valors més vinculats al seu caràcter. Així, a l’hora de definir els atributs que hauria de complir un jutge de pau, algunes respostes apunten a “saber parlar de bé a bé”, “saber escoltar”, “tenir criteri”, “molt de sentit comú”, “coneixement”, “paciència”, així com també es vincula a valors morals com la bondat, en paraules dels i les informants: “ser bona gent”.

En aquest sentit, i així com s’apunta a la introducció de Manual dels jutjats de pau de Catalunya (2003), ja des de la instauració de la institució el 1855, “s’ha entès la figura del jutge de pau com la representació del sentit comú, del seny. No endebades els jutges de pau, persones de confiança entre els veïns dels nostres municipis, són el paradigma de l’*auctoritas*, de l’autoritat moral”. Com ja s’ha vist, en les definicions de jutge de pau

que recollia la legislació espanyola de mitjans del segle XX encara es contemplava com un atribut intrínsec el fet de gaudir d'una "conducta moral irreprotxable". De la mateixa manera, les opinions recollides mostren la rellevància que la funció conciliadora del jutge de pau guarda en l'imaginari col·lectiu, més enllà de la resta de tasques que desenvolupa. Així, cal que prèviament a ser escollida com a jutge, dita persona gaudeixi d'aquesta "bona consideració i reputació" entre la gent del poble, característica que se sol reforçar notablement un cop s'adquireix el càrrec, i sovint sol perdurar més enllà de la seva caducitat, en tant que a més del recordatori dels noms dels antics jutges de pau, associat a ells queda la imatge de "persona de bé" que va treballar en favor de la pau al poble. Tot i que aquesta és una percepció generalitzada, com veurem en el proper punt, no tota la població comparteix aquesta postura.

Obro un parèntesi per apuntar que la visió del jutge de pau com a representació del seny i del sentit comú ens pot remetre a diverses referències etnogràfiques de diferents societats i moments històrics que ens aproximem a la figura de "l'home bo", així com també a la de "l'home raonable" o el "gran home", sent una de les funcions d'aquests últims la d'impartir justícia en la seva comunitat. Tot i que no és l'objectiu del present estudi analitzar i comparar aquestes figures (algunes d'elles amb atribucions pràcticament homòlogues), sí que m'agradaria apuntar que totes elles donen mostra d'una necessitat generalitzada de crear una autoritat local, basada en principis morals com la bondat o el seny en el cas dels jutges de pau, o bé en mèrits personals o genealogies divines en els grans homes, i destinades a ser una font de justícia en la gestió dels conflictes.

El cas dels grans homes estudiats per Sahlins a la Melanèsia i la Polinèsia¹⁵ els quals, a l'igual que els jutges de pau, constituïen persones amb una certa autoritat i prestigi entre els veïns de la seva comunitat. Si bé hi ha molts punts de divergència entre ambdues figures (com l'origen diví del càrrec, l'abast de les seves competències o les seves implicacions polítiques i econòmiques), coincideixen en un dels punts centrals sobre el qual reposa la seva raó de ser i és que tant els grans homes (concretament els polinesis) com els jutges de pau esdevenen una figura d'autoritat moral per la comunitat que els reconeix com tals, autoritat que els permet impartir justícia a partir d'unes atribucions morals externes sense cap base sobre els seus coneixements jurídics.

¹⁵ Existeixen diferències entre els grans homes en funció del seu origen melanesi o polinesi, però a efectes d'aquesta comparació no entrarem en detall en cadascun d'ells.

Però el cas al que ens remeten més directament els jutges de pau per les seves característiques i atribucions socials és el de l'home raonable (*reasonable man*) estudiat per Max Gluckman en el dret Barotse de Rhodesia. Gluckman (1955) presenta l'home raonable com una figura central en tots els "sistemes de dret desenvolupats" i remarca també la seva existència en els "sistemes legals simples" en què el seu paper és igual de present encara que no hagués estat identificat. L'autor, en les seves notables aportacions sobre la lògica dels processos judicials descriu la figura de l'home raonable com aquella persona encarregada de vetllar pel compliment de les normes legals i morals, examinant si les parts implicades en un conflicte encaixen en el comportament establert i en els usos acceptats socialment. I emfatitza especialment la flexibilitat de l'home raonable i la seva capacitat d'ajustar-se a les circumstàncies socials canviants. Però també apunta que les normes poden ser satisfetes en molts graus diferents i és per això que els jutges per poder avaluar requereixen l'establiment d'un criteri. En aquest sentit, Gluckman afirma que "aquest criteri és el propi home raonable, l'home de costum, i allò que ell hagués fet" (1967:83).

En la mesura que "l'home raonable" representa l'autoritat moral, el sentit de la responsabilitat, el seny i el sentit comú, ens remet a la mateixa figura del jutge de pau, la qual des d'un punt de vista antropològic podria ser considerada com una variant del citat home raonable. Però sense realitzar un profund anàlisi comparat entre les dues figures, ens limitarem a constatar que els jutges de pau no són una figura aïllada ni desconnectada dels sistemes jurídics construïts en moltes altres societats, sinó que com hem vist responen a les mateixes necessitats identificades etnogràficament. Sent la principal d'aquestes necessitats, la de la construcció social d'una autoritat moral encarregada d'establir l'ordre i de representar la justícia en determinats àmbits comunitaris.

Vistes aquestes vinculacions del jutge de pau amb altres figures estudiades per l'antropologia i tornant al cas que ens ocupa, val la pena apuntar aquí que existeix una percepció equivocada molt recurrent respecte les funcions dels jutges de pau, i és que alguns informants un dels atributs que atorguen al jutge de pau és el de dictar sentències, i per tant, impartir justícia. Tanmateix, sent els actes de conciliació la matèria més coneguda i més practicada pels jutjats de pau¹⁶, i a la que la població fa

¹⁶ En matèria de resolució de conflictes, els judicis de faltes i els judicis verbals, si que inclouen el dictamen de sentència per part del jutge, tot i que la celebració d'aquests actes és molt reduïda actualment

referència, aquesta premissa és errònia en tant que en aquesta matèria la funció del jutge és la de mediar entre les parts per a que elles mateixes arriben a un acord, i no jutjar-les com és entès:

“Ja ho diu el seu nom, el que fa el jutge és posar pau, si jo tinc un problema, que no me poso d’acord amb una altra persona, vaig al jutge de pau, i ell dirà qui té la raó (...) primer ens haurie d’escoltar i després ja dirie qui té raó, perquè se supose que ell coneix d’estes coses”.

Veïna de les Coves de Vinromà

Com veurem en l’apartat dedicat a la gestió de conflictes, una de les primeres tasques que adopta el jutge en aquests casos, és la d’informar a les parts implicades en la conciliació de quin és el procediment i sobretot quins són els límits de la seva figura, per tal de trencar falses expectatives.

Recuperant la concepció del jutge de pau com a autoritat moral, cal destacar que no s’ha observat un consens sobre aquesta premissa en les opinions recollides. Tot i que la creença més generalitzada, i principalment expressada per la població més major, li atribueix al jutge la qualitat del seny i dels sentit comú, altres opinions usualment de la gent més jove i d’alguns professionals de la justícia van en altres direccions, posant en dubte les capacitats de mediació degut a la seva manca de coneixements i preparació específiques, com veurem a continuació.

(pràcticament inexistent en el cas dels judicis verbals). De manera que l’error resideix en esperar sentència del jutge quan es tracta d’un acte de conciliació.

2.2 Opinions d'altres professionals de justícia

Jutges/esses, secretàries/es i veïnat local ens han ofert una visió molt propera, vivencial i dinàmica del que conceben com a jutjat de pau, del seu funcionament i de les implicacions de la figura del jutge de pau. Certament, aquestes visions sovint es vesteixen d'un to romàntic que tendeix a idealitzar les intervencions del jutge de pau, passant de vegades per alt les dificultats o els límits que el propi càrrec comporta. Contràriament, quan hem entrevistat a altres professionals de la justícia més o menys pròxims als jutjats de pau però amb altres ocupacions, les seves consideracions s'han centrat precisament sobre els punts febles i les limitacions de la justícia de pau. S'observa així d'entrada que la percepció sobre l'efectivitat dels jutjats de pau, sobretot pel que fa a la resolució de conflictes, variarà en gran mesura en funció del grau de coneixement del sistema jurídic de qui parla, o dit d'una altra manera, segons el nivell de professionalització dins el camp de la justícia.

L'aproximació a les opinions d'altres professionals de justícia s'ha fet a partir principalment de tres fonts, cadascuna d'elles amb diferents graus de coneixements jurídic i amb diverses professions o estudis relacionats amb la justícia. Així, els tres camps pròxims a la justícia de pau que s'han consultat estan vinculats a la mediació, l'advocacia i a l'Administració de justícia.

En primer lloc ens detindrem en les percepcions d'una persona experta en mediació familiar i comunitària sobre els jutjats de pau. Val a dir que tot i no tenir una àmplia experiència professional en l'àmbit, degut en part a la incipient presència de la mediació al País Valencià, aquesta persona compta amb una notable formació específica en matèria de mediació. Com ja hem observat anteriorment des d'una vessant més teòrica, els jutjats de pau es perceben dins l'àmbit acadèmic de la mediació com la seva antesala, s'aborden com una referència històrica necessària que ha preparat el terreny per l'arribada de les noves vies de resolució de conflictes, com és el cas de la mediació. Així, tot i el seu reconeixement històric, en l'àmbit de la mediació difícilment es troba un coneixement específic i profund sobre què és i com funciona un jutjat de pau o de com pot actuar un jutge pau davant un conflicte. Més bé, podríem parlar de cert desconeixement i confusió respecte les seves funcions des del camp de la mediació, prova d'això és també l'escassa connexió, pràcticament inexistent, que als Materials del Llibre Blanc de la Mediació a Catalunya (2009) se'n fa entre ambdues vies de resolució

de conflictes. Això no ens hauria d'estranyar si no és perquè a l'hora de parlar dels objectius i dels punts comuns entre la justícia de pau i els serveis de mediació, tant les fonts entrevistades com la literatura existent, apunten nombroses confluències, per no dir també les recomanacions de treball conjunt que ha assenyalat l'experta en mediació entrevistada. És a dir, que ens trobem davant de dues formes contemporànies d'abordar la resolució de conflictes, una d'elles amb una tradició històrica arrelada i l'altra en plena emergència des de les darreres dues dècades (més a Catalunya que al País Valencià), i que aparentment no han entaulat un diàleg ni acadèmic ni professional per tractar les possibilitats i les limitacions de cadascuna, per separat o conjuntament.

Les percepcions de la mediadora entrevistada donen bona mostra d'aquesta absència d'interaccions entre ambdós camps, en tant que més enllà de conèixer l'existència de la figura del jutge de pau en algunes localitats i de la manca de formació específica de qui ostenta aquest càrrec, la resta de coneixements es basaven en la mateixa mera experiència que pugui tenir un veí de la localitat per la seva proximitat a aquesta figura.

La principal diferència que es remarca des de la mediació, segons les fonts consultades, és la presència del jutge de pau com una tercera part en el conflicte, mentre que la figura del mediador no actuaria com un tercer, en tant que la seva intervenció en un conflicte consistiria en posar les seves tècniques al servei del procés, o dit d'una altra manera, en facilitar el diàleg o fer que les condicions per arribar a una entesa siguin òptimes. A més a més es remarca que l'arribada a un acord no és l'objectiu del mediador, deixant suposar que sí ho és en el cas del jutge de pau.

Però, davant aquesta definició i havent recollit les descripcions de les funcions d'un jutge de pau en un acte de conciliació, ens preguntem quines diferències existeixen a la pràctica entre un procés de mediació i un acte de conciliació? La resposta que hem rebut des de l'òptica de mediació apunta a dos factors centrals:

“En l'acte de conciliació hi ha una tercera persona que influeix en la decisió, el jutge de pau pot proposar, és una tercera part, el mediador no. Depèn de la seua bona voluntat (del jutge) i de les ganes de resoldre o no un conflicte. (...) El mediador solament acompanye el procés, mai propose. La decisió és de les dos parts, això facilite que les dos la complisquen. (...) (El mediador/a) té formació i això garanteix el procés. Les persones (mediadores) normalment tenen molta formació, ja que és una disciplina molt nova i si no et formes no tens punts de referència”.

Treballadora social i mediadora comunitària

Veiem aquí diversos raonaments a tenir en compte, d'una banda es compara el grau d'intervenció de les dues figures en una hipotètica resolució de conflictes¹⁷, destacant que la no proposició de solucions per part dels mediadors és un dels punts forts a favor del compliment de possibles acords, en tant que la proposta naixerà de les pròpies parts. Sense entrar a valorar les diferències entre la major o menor intervenció d'un tercer, només apuntarem que aquesta visió parteix d'un fort component de reflexió teòrica que s'allunya de la realitat que hem observat al jutjat de pau, molt més pragmàtica i menys reflexiva sobre la pròpia tasca. Arrel de les experiències recollides, hem observat que tant la mediació com la conciliació així com la intervenció del jutge com el simple acompanyament, són pràctiques igualment comunes als jutjats de pau estudiats. En aquest sentit, considerem que l'associació generalitzada del jutge de pau a la conciliació, i en ocasions fins i tot al judici, i la del mediador amb la mediació respon més a una connexió directa tal vegada basada en la mateixa nomenclatura de cada figura (jutge-jutjar, mediador-medar), que no pas amb la veritable tasca que venen desenvolupant al llarg dels anys¹⁸. La diversitat de tipologies de gestió i resolució de conflictes emprades als jutjats de pau, que ampliarem en el pròxim capítol, resta també desconeguda en la literatura relativa als jutjats de pau, en la qual generalment es fa referència a la conciliació com a única via resolutiva.

Tornant a les paraules de la mediadora, d'elles es desprèn també la importància de la preparació i la formació dels mediadors com a garantia del procés. Així com ella apuntava:

“És molt important la professionalització i la distància amb les persones que es medie. (...) El fet de ser una persona del poble (el jutge de pau) pot ser un problema, els coneix a tots i va carregat amb una motxilla de prejudicis. Pot tenir influències del que t'han dit, del que has vist...”

Treballadora social i mediadora comunitària

¹⁷ Utilitzarem de forma genèrica la noció “resolució de conflictes”, tot i que sovint la literatura sobre la mediació emprà el terme “resolució alternativa de conflictes”, neologisme emprat de l'anglès “Alternative Dispute Resolution”. Així com apunten Casanovas i Poblet (Materials del llibre blanc de la mediació, 2009:21), no existeix un consens sobre aquest terme, ja que sovint els mètodes als quals fa referència són complementaris o afins al sistema d'administració judicial, i per tant caldria posar en dubte les implicacions del conceptes “alternatiu”. Com ja hem dit, al llarg d'aquest estudi farem servir el concepte de “resolució de conflictes”, ja que considerem que és de major amplitud.

¹⁸ Si bé és cert que el jutge de pau té la potestat i l'imperatiu de jutjar en els judicis de faltes, com ja hem dit aquests representen un percentatge ínfim en matèria de resolució de conflictes als jutjats de pau, sent els actes de conciliació la principal via d'actuació. Segons dades de l'INE, l'any 1998 van tenir lloc 479 actes de conciliació als jutjats de pau de la província de Castelló, mentre que no es va celebrar cap judici verbal durant dit període.

D'aquesta manera, i tenint en compte la proximitat amb les possibles parts implicades, es posa també en dubte la capacitat d'intervenir d'una forma imparcial i neutra, condició necessària en la tasca dels jutges de pau. Això dóna bona mostra de l'ambivalència dels atributs del jutge en funció de cada punt de vista, ja que dita proximitat es presentada pels propis jutges i pel veïnat de la localitat com una de les seves virtuts a l'hora de conèixer de més a prop la tipologia i la consistència dels conflictes. Com la pròpia mediadora afegeix:

“Aquesta proximitat li dóna autoritat al jutge, ser una autoritat és important en la conciliació, perquè és una persona referent, però el mediador no necessita una autoritat, ja que pautu un procés amb unes tècniques”.

Treballadora social i mediadora comunitària

Així, la professionalització i l'aprenentatge de les tècniques de mediació jugarien el paper fort en la resolució de conflictes, suplint la possible manca d'autoritat de la persona mediadora. Així com ella explica, aquesta manca d'autoritat podria tenir el seu origen en el fet de ser el mediador habitualment més jove que el jutge de pau i de fora de la localitat.

Una altra de les diferències que s'apunta des de la percepció de la mediació fa referència a l'àmbit d'actuació, ja que segons argumenta l'entrevistada, jutjats de pau i equips de mediació no solapen les seves competències en tant que a la mediació “es tracten conflictes que no arriben a temes legals”. Aquest raonament suggereix que el jutge de pau, a diferència del mediador, pot dirimir on estan els límits de la legalitat, la qual cosa com s'ha observat queda lluny de les competències del jutge, qui rarament té coneixements jurídics específics.

En últim terme, destacarem una de les convergències dels dos sistemes de resolució de conflictes que ens ha sobtat per la gran similitud de les seves reflexions. Com ja hem vist quan parlàvem dels principis centrals dels serveis de mediació i dels jutjats de pau, un dels objectius compartits consisteix en la voluntat d'ambdós de descongestionar els sistemes superiors de l'Administració de justícia. Però, més enllà d'aquest punt de partida comú, tant des d'un sistema com de l'altre s'ha emfatitzat en el valor afegit que aporten la mediació i la conciliació per a l'ofensor i per a la víctima, a la vegada que personalitzen el procés i treballen a un nivell “més humà” tenint en compte les emocions implicades en el propi conflicte. En aquest sentit, les diverses fonts expliquen:

“Sovint, la víctima necessita sentir ‘perdona’. Són nivells nous. El que vol la persona afectada, de repent és important. Potser la persona ha vist que s’ha equivocat i ningú li dóna oportunitat de dir-ho”.

Treballadora social i mediadora comunitària

“A vegades només vol dir-ho en veu alta i que l’altra persona ho sentísque, hi ha casos que no cal més, ho diu i s’ha acabat el problema”.

Ex jutge de pau de les Coves de Vinromà

Veiem així com dues persones amb perfils ben diferents, una amb una àmplia formació en mediació però amb poca experiència pràctica, i l’altra sense cap formació específica però amb una extensa experiència vivencial, arriben a una mateixa reflexió: la importància de l’intercanvi de l’experiència viscuda com a forma de reparació del dany causat. En síntesis, un dels principis centrals de la justícia restauradora.

Una altra de les opinions que destaca per la seva familiaritat amb els jutjats de pau i alhora pel distanciament que la seva professió li ofereix, és la d’una advocada de la localitat. Ella és també filla d’un ex-secretari de jutjat de pau, parentiu que li ha permès conèixer de prop el funcionament d’aquest òrgan, tenint en compte a més que mentre estudiava dret va treballar amb el seu pare, donant-li suport en la gestió administrativa de diferents jutjats de pau pròxims a la localitat estudiada.

Una de les seves noves aportacions respecte les opinions esgrimides pels jutges de pau i secretaris, apunta a la dubtosa utilitat del jutjat de pau tant pel desconeixement existent sobre les seves funcions entre la població, com per l’escassa preparació de qui ostenta el càrrec. En paraules d’ella:

“Es coneix al jutge, però no el que fan, ni què és un acte de conciliació, no se sap com s’utilitza la figura del jutjat de pau, existeix un desconeixement sobre la figura operativa. Crec que la resolució de conflictes per part dels jutjats de pau és una pràctica en desús. (...) El jutge de pau no sap de lleis, actua com un “home bo”, és una figura decorativa, done fe, és un mediador”.

Advocada i ex ajudant de jutjat de pau

La poca efectivitat del jutjat de pau trobaria doncs la seva causa en dos mancances centrals, una d’elles relativa a l’escassa projecció de l’òrgan envers els possibles usuaris, i l’altra a la falta de coneixements jurídics del jutge. Veiem també com la seva formació de jurista pot esbiaixar les funcions dels jutge de pau, en tant que afirma que és una figura decorativa alhora que diu que actua com a mediador, donant a entendre

que la funció de mediar no respon a una veritable tasca d'un jutge. S'entreveu així una associació entre el coneixement del reglament jurídic i la capacitat d'impartir justícia.

Quant a la poca difusió de les funcions del jutjat de pau, l'advocada fa referència també a la poca rellevància quantitativa que tenen els actes de conciliació abordats per un jutjat de pau si es compara amb l'elevat nombre de conciliacions que tenen lloc dins l'àmbit laboral¹⁹. Així com ella explica, tenint en compte que en el context laboral els actes de conciliació són d'obligat requeriment, en molts casos l'intent de conciliació laboral resulta un mer tràmit.

Si tenim en compte que des d'aquesta òptica jurista l'abast d'un jutjat de pau té unes limitacions intrínseques a la pròpia definició del càrrec (en tant que el jutge acostuma a ser una persona llega en dret), entendrem que segons això les majors virtuts que hauria de tenir el jutge de pau per al bon desenvolupament del càrrec serien les relacionades amb la seva bona conducta, l'educació, el civisme i la limitació a les seves funcions.

“El jutge de pau ha de fer com el rei: representar la institució, el Poder Judicial, no molestar molt, no se li pot exigir que sàpigue de lleis. Sí que se li pot exigir imparcialitat, dignificar el Poder Judicial, ser educat, saber tranquil·litzar a les parts i donar torns”.

Advocada i ex ajudant de jutjat de pau

Una altra de les funcions bàsiques que haurà de complir el jutge de pau, segons l'advocada, és la de donar fe. Així, per més que una conciliació pugui tenir lloc sense la intervenció d'un jutge (tant si és jurista com llec), serà la signatura d'aquest la que atorgarà a un possible acord els “efectes de cosa jutjada”, i el que el validarà com una sentència d'obligat compliment. Veiem aquí la importància de la figura “notarial” del jutge a l'hora de testificar i deixar constància de qualsevol tipus d'acord (així com pel que fa a les modificacions del Registre Civil). Aquesta funció destacada per l'advocada, connecta amb la definició que ella fa del jutge de pau, en tant que donar fe d'allò que se li proposa no implicaria un elevat coneixement jurídic, alhora que faria ús de la seva potestat com a persona autoritzada per a donar testimoni i transformar un acord com a sentència. Ens remet doncs a una percepció del jutge de pau com a figura simbòlica que ha de mantenir la seva autoritat i respecte en una localitat, sense pretendre fer grans

¹⁹ En relació a la conciliació laboral cal tenir en compte l'existència del Servei de Mediació Arbitratge i Conciliació (SMAC), organisme que depèn del Ministeri de Treball. El servei de conciliació de l'SMAC, en aquest cas servit per un lletrat conciliador que és un jurista, és d'obligat requeriment en conflictes laborals previs a una demanda judicial, segons explica l'advocada.

intervencions sobretot per la seva manca de coneixements. Efectivament, així com parangona l'advocada, aquesta definició emularia a nivell local la pròpia figura del rei.

Finalment, la darrera de les percepcions recollides sobre els jutjats de pau és la d'un actual secretari de jutjat de pau, però que compta amb algunes diferències envers la resta de personal dels jutjats de pau, en tant que es treballador de l'Administració de justícia i no funcionari de l'ajuntament, com en la resta de casos, i ha treballat anteriorment en la gestió administrativa de jutjats de Primera Instància. Aquest secretari compta, per tant, amb amplis coneixements del funcionament intern d'un jutjat de pau, però ens ofereix a més una perspectiva més àmplia, en tant que la seva trajectòria li permet ubicar la funció del jutjat de pau dins l'engranatge del sistema judicial.

De la seva visió del jutjat de pau en relació amb altres jutjats superiors se'n desprèn la idea que el volum de feina, almenys en pobles de menys de 7.000 habitants, és molt menor que el que pot desenvolupar qualsevol jutjat superior els quals, així com explica, des de fa anys estan desbordats. El secretari posa un major èmfasi en les tasques més burocràtiques del jutjat de pau com les seves principals demandes, deixant en segon terme aquelles feines relatives a la resolució de conflictes:

“Els actes de comunicació, com citacions o requeriments, és el que més fa un jutjat de pau, de fet fa cinc o sis anys un jutjat de pau pràcticament només tractava actes de comunicació. Els judicis verbals, que també són de la seua competència, a la pràctica no existeixen. En tot cas hi ha algun juí de faltes, per insults normalment, i actes de conciliació tres o quatre a l'any, per temes sobretot rurals. (...) Si el jutjat de pau existeix avui en dia és perquè pràcticament no costa diners a l'administració i perquè done agilitat al ciutadà. (...) Penso que té de vida el que les tecnologies tarden en avançar”.

Secretari jutjat de pau de l'Administració de justícia

La visió que dóna el secretari de justícia ens aporta un component més pràctic respecte el jutjat de pau, com és la relació entre el cost del manteniment d'un jutjat de pau i el servei que ofereix, considerant que les baixes despeses que suposa als fons públics fan sostenible el baix nombre d'actuacions que realitza. D'altra banda, i com ampliarem més endavant quan parlem del futur dels jutjats de pau, ell apunta ja que el paper que jugaran les tecnologies de la informació i la comunicació en el camp de la justícia a nivell local serà decisiu per dibuixar les noves vies d'actuació i competències de l'òrgan. En aquest sentit, considera que la digitalització de les tasques més administratives, com les inscripcions al Registre Civil o alguns actes de comunicació,

minvarà en bona mesura les funcions de la figura del jutge de pau, posant en entredit el pes de les seves raons de ser.

Finalment i a mode de síntesi, les opinions d'altres professionals de la justícia, ja sigui des de camps com la mediació, l'advocacia o la pròpia administració de justícia, aporten noves visions sobre la institució del jutjat de pau i la figura del jutge, especialment enriquidores a l'hora d'aproximar-nos a elles d'una forma més complerta i amb una major multiplicitat de punts de vista. Cadascuna de les rames professionals consultades ha posat l'èmfasi en diversos punts d'interès, com són la institució, el jutge o les tipologies de resolució de conflictes, però el que s'observa de forma general és un desencant envers les funcions i l'efectivitat dels jutjats de pau, així com també cert desconeixement de quines són les seves possibilitats. D'aquesta manera, els diferents professionals han posat en dubte la imparcialitat del jutge de pau, les seves capacitats resolutives per la manca de coneixements específics, o l'eficàcia de la seva existència.

Aquestes valoracions disten en bona mesura d'aquelles que els propis jutges de pau expressen sobre la seva percepció del jutjat, contrast raonable si tenim en compte que unes visions són externes i compten amb formació jurídica específica, mentre que les altres emeten el seu judici en primera persona i rarament tenen coneixements més enllà de la pròpia experiència. Tanmateix val la pena destacar la manca d'espais d'intercanvi i de diàleg entre aquests diferents treballadors del sistema de justícia, així com l'escàs treball en xarxa al qual diverses fonts han apuntat, com a formes de construir una veritable alternativa a la gestió de conflictes predominant.

3. El paradigma de la resolució de conflictes als jutjats de pau: els actes de conciliació

3.1 Les raons de ser de les conciliacions

Un cop presentada la figura del jutge o jutgessa de pau des de les diferents perspectives jurídiques i socials, caldrà que avancem en la consistència dels actes de conciliació i les tipologies de conflictes que es tracten als jutjats de pau, per tal d'entendre a partir dels casos pràctics una de les activitats que van esdevenir la raó de ser dels jutjats de pau.

La conciliació entre parts en conflicte d'interessos és una de les funcions històriques atorgades als jutges de pau, i representa a més l'essència de l'organisme. A partir de les definicions recollides pel Diccionari de l'Administració Espanyola de Martínez Alcubilla en la seva edició de 1868, un dels referents històrics claus en matèria jurídica, observem com els trets bàsics de l'acte de conciliació un segle i mig després de la seva institució segueixen fidels als seus orígens. Així com recull l'obra:

“22. En cada pueblo el Alcalde y tenientes de Alcalde ejercerán el oficio de jueces de paz ó conciliadores; y ante cualquiera de ellos deberá presentarse todo el que tuviere que demandar á otro por negocio civil ó por injurias (...).

23. El juez de paz, con dos hombres buenos nombrados uno por cada parte, (...) las oirá á ambas personalmente ó representadas por apoderados con poder bastante, se enterará de las razones que aleguen, y oído el dictamen de los dos asociados, dará dentro de cuatro días, á lo mas, la providencia de conciliación que le parezca más propia para terminar el juicio.

24. La providencia del juez de paz terminará efectivamente el litigio si las partes se aquietaren con ella, en cuyo caso la hará aquel llevar á efecto sin excusa ni tergiversación alguna (En lo civil no se dicta providencia según la nueva ley)

25. Si las partes no se conformaren, todavía el juez de paz las exhortará á que por el bien de ellas mismas comprometan su diferencia en árbitros ó mejor en amigables componedores, y lo hará anotar en el libro; con expresión de si se convienen ó no los interesados.”

Diccionari de l'Administració Espanyola Martínez Alcubilla
Capítol II: Secció primera: Jutges i judicis de pau
Articles 22-25 (Pàgs. 596-597)

Com ja s'ha vist amb les primeres reformes legislatives la figura del jutge ja es va separar de la dels alcaldes o tinents d'alcalde de les localitats, fent un pas així cap a la seva imparcialitat i cap a la separació de poders. Junt amb aquesta variació, hem de ressaltar també que així com assenyalen els articles 23 i 24, el jutge no donarà

providència en matèria civil. És a dir, que els jutges de pau no s'encarregaran d'efectuar cap tipus de dictamen en els actes de conciliació, actualment de cap tipus, sinó que la seva funció es limitarà a promoure la trobada de punts comuns entre les parts.

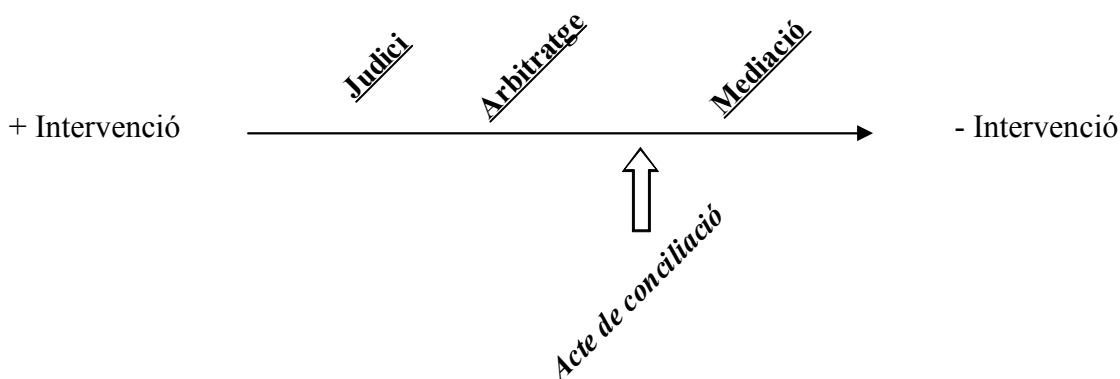
Tot i que la derogació d'algunes figures (com els Jutjats de Districte) amb els diferents canvis legislatius va implicar que moltes funcions passessin a desenvolupar-se per jutjats superiors, el cas dels actes de conciliació ha estat diferent, ja que han mantingut la seva vinculació històrica als jutjats de pau, possiblement lligada a la possibilitat de celebrar l'acte a la població del demandat (més endavant aprofundirem en les implicacions d'aquesta opció). Així com assenyala un procurador dels Tribunals:

“L'Acte de Conciliació regulat en l'anterior Llei d'Enjudiciament Civil de 1881 no ha estat derogat per la nova Llei d'Enjudiciament Civil d'1/2000, de 7 de gener; pel que és una de les poques figures processals que subsisteixen de l'antiga Llei d'Enjudiciament Civil. (...) L'Acte de Conciliació dóna una mica de vida als Jutjats de Pau, (...) ja que ha de ser presentat en el domicili del demandat, i bé podria ser que en aquesta població hi hagués Jutjat de Pau”.

Frexes Castillo a “El digital del derecho”

Diferents manuals coincideixen en definir els actes de conciliació com aquella activitat desenvolupada per les parts que tenen un conflicte d'interessos, per a que en presència d'un tercer tracten de solucionar el litigi que les separa sense necessitat d'acudir a un procés judicial. La figura del tercer ve representada pel jutge de pau, qui en l'acte compleix la tasca d'apropar les posicions entre ambdues parts i proposar solucions que conduixin a l'acord final. Si tractéssim de situar el paper del jutge de pau als actes de conciliació sobre una escala basada en els diferents graus d'intervenció que es poden exercir en una resolució de conflictes, el seu lloc quedaria entre l'arbitratge i la mediació. Si creuem les definicions jurídiques del paper dels jutges de pau amb les dades etnogràfiques sobre com intervenen aquests en cada procés, el resultat és aquesta posició intermèdia entre un tercer que influeix sobre una qüestió aportant el seu parer, l'arbitratge, i un tercer que s'encarrega de crear un bon clima per al diàleg entre les parts sense aportar la seva opinió, com és la mediació.

Gràfica 2. Grau d'intervenció dels jutges de pau en els actes de conciliació

Font: elaboració pròpia

La diversitat d'experiències dels jutges de pau i secretaris entrevistats i la poca concreció dels manuals al respecte en són mostra de com aquesta posició no ocupa un punt mig exacte sinó que el grau d'intervenció del jutge de pau en una conciliació varia significativament en funció de les aptituds del propi jutge, del tipus de conflicte concret i de l'actitud de les parts, entre d'altres factors, així com veurem en els següents apartats. D'aquesta manera, resulta difícil establir de forma genèrica si la seva funció queda més pròxima a l'acció d'arbitrar o de mediar, en tot cas el que sí podem avançar és que cap jutge ha mostrat voluntat de prendre part en cap dels conflictes, més bé al contrari, ha defugit de qualsevol sospita d'inclinació per una o altra part:

“Fixa't tu que açò és un poble i a la que un dels dos cregue que estàs de part seua, ja tens un enemic pa tota la vida. I encara que vulgues ser imparcial, moltes vegades la gent se creu que no els has ajudat, entre cometes, prou”.

Ex jutge de pau les Coves de Vinromà

Avancem així com la creació d'enemistats és un dels temes que preocupa a alguns dels jutges de pau, els quals tendeixen a explicitar a les parts la seva funció allunyada de l'arbitri i pròxima a l'aplicació del seny i del sentit comú, com a vies d'arribada a acords i al restabliment de la pau.

Un dels principis ocults que regeix els actes de conciliació és el pressupost que tota persona immersa en un litigi preferirà arribar a un acord de forma voluntària (recordem que es tracta d'un acte facultatiu), abans que la imposició d'una solució per part d'un tercer. He de recordar també que el jutge de pau és una de les poques figures del sistema judicial sense carrera, és a dir que el seu camp d'actuació respon a l'enteniment, al

sentit comú i als seus dots socials, sense aplicar en cap moment la llei. Això, encara que sovint passa desapercebut entre les parts en litigi, que habitualment l'investeixen d'una autoritat no només moral sinó també jurídica delegant en ell la decisió més justa, és un dels principis que marquen les limitacions d'un acte de conciliació.

Per posar un exemple, si es tracta d'un conflicte sobre els límits de la propietat d'un terreny, i les parts acudeixen al jutjat de pau, aquest per mig d'una conciliació provarà de mediar i proposar solucions per tal que es posin d'acord a partir dels seus propis criteris. En canvi, si no hi ha avinença i les parts s'adrecen posteriorment a un jutjat superior, la solució proposada la dictarà una comissió judicial, formada per un jutge de carrera, un secretari judicial i els pèrits que posa a disposició el jutjat, i si s'escau, els tècnics que aportin les parts. Es tractaria per tant d'un procediment tècnic i professional al qual els interessos de les parts s'haurien d'adaptar, i no d'un procediment basat en el mutu enteniment com seria el primer cas. La presumpció que les persones implicades preferiran la primera solució, per ser més equitativa, ponderada, ràpida, econòmica i ajustada a les seves necessitats és una de les raons de l'existència dels actes de conciliació a l'actualitat.

Un altre dels factors que han emergit com a motius per interposar una papereta de demanda de conciliació²⁰ ha estat el fet que l'acte de conciliació serveix per deixar constància dels fets ocorreguts ja que es tracta d'un fet jurídic i documentat, de manera que en cas d'arribar a un acord en una conciliació, l'acta emesa constituirà un document vàlid per a possibles futurs judicis. Així com explica una professional de la justícia:

“Si s'arriba a un acord allò que s'escriu a l'acta i que firmen les parts té 'efectos de cosa juzgada', és a dir que s'ha de complir com a sentència i no es pot recórrer. (...) Pot servir també per estalviar els diners que costa un notari, ja que té la mateixa funció per exemple que un requeriment”.

Advocada de les Coves de Vinromà

Veiem així com el procés de l'acte de conciliació encaixa en el pressupost de la nostra societat, segons el qual l'oficialitat de qualsevol fet social passa per estar plasmat en paper per tal d'adquirir valor jurídic. Es tracta d'una prova més del que expressava el professor Gómez Pellón al VIII Congrés d'Antropologia (1999:23) quan afirmava que “les societats complexes són civilitzacions que descansen sobre el paper. És legal allò que està escrit com a tal”. D'aquesta manera, la redacció de l'acta i la posterior

²⁰ La papereta de demanada és el full mitjançant el qual la part sol·licitant exposa els motius de la demanda, les dades personals del o la demandada i apel·la al jutge a convocar a les parts a la conciliació.

signatura de tots els presents: jutge de pau, secretari, parts implicades i si és el cas, homes bons, advocats o procuradors, i finalment l'entrega d'una certificació de l'acta, donen fe d'allò ocorregut en la sessió de conciliació.

Tot i que com veurem a la pràctica es poden donar algunes variacions del procés de conciliació tal i com l'estipula la llei, en funció de la tipologia del conflicte o les pròpies habilitats dels jutges, els passos que regeixen l'acte acostumen a aproximar-se a aquells que marca el mateix ordenament:

“L'acte de conciliació se celebrarà en la forma següent:

Començarà el demandant exposant la seva reclamació i manifestant els fonaments en què la recolzi.

Contestarà el demandat el que cregui convenient, i podrà també exhibir qualsevol document en què fonamenta les seves excepcions.

Després de la contestació, podran les persones interessades replicar i contra replicar, si volguessin. Si no hi ha avinença entre ells, el Secretari Judicial o el Jutge de Pau procuraran avenir-los.

Si no poguessin aconseguir-ho, es donarà l'acte per acabat sense avinença.

Si les parts arribessin a l'avinença, el Secretari Judicial dictarà decret o el Jutge de Pau acta aprovant i acordant, a més, l'arxiu de les actuacions”.

Extracte de l'article 471 de la LEC

Com ja havíem avançat al primer capítol, formalment l'acte de conciliació pot acabar amb tres resultats diferents, un d'ells contempla que una o cap de les parts no acudeixi (a l'acta constarà com “intentat sense efecte”), pot passar també que les parts es presentin però que no s'arribi a cap acord (“acabat sense avinença”), i finalment, pot ocórrer que les dues parts compareguin i que s'arribi a un acord (“acabat amb avinença”).

Val a dir que les opinions dels professionals de la justícia tendeixen a desconfiar de l'eficàcia d'aquest procés, basant-se en la baixa xifra de conciliacions acabades amb acords. Tanmateix, les persones més pròximes als jutjats matisen aquesta reflexió:

“Si bé és cert que molts casos no s'arreglen en un acte de conciliació, molta gent ve a contar el seu problema, a que l'escolten i en alguns casos fins i tot a renyir més que a fer les paus, també hi ha molts conflictes que no arriben a actes de conciliació ja que el jutge té converses amb les dos parts i això fa que se llimen els problemes sense anar a més”

Secretària del jutjat de pau de les Coves

Aquesta és una de les funcions que donen sentit a la proximitat de la figura del jutge de pau amb la població i enriqueixen el seu paper en tant que pot anar més enllà dels límits estrictes del sistema judicial. Recordem també que la retribució que reben els jutges per

desenvolupar la tasca és relativament baixa (prop dels 135 euros mensuals al País Valencià), per tant la seva implicació i voluntat personals per exercir el càrrec seran bàsics per al bon funcionament de l'organisme.

La proximitat del jutge de pau a la comunitat de la seva jurisdicció ens remet a un altre dels aspectes que ha estat amplament criticat respecte els actes de conciliació. I és que així com marca la llei, les conciliacions se celebraran a la població de la persona demandada. D'aquesta manera si el domicili pertany a una localitat amb jutjat de Primera Instància serà un jutge magistrat qui portarà el cas, mentre que si és d'una localitat amb jutjat de pau, en aquest cas serà un jutge llec. Això mostra d'entrada una de les contradiccions del sistema judicial, el qual es basa en garantir un accés igual de la ciutadania a la justícia, mentre que en aquest cas la preparació del jutge ofereix diferents graus d'experiència en funció del major o menor coneixement de la llei. Tanmateix, des dels jutjats de pau s'assenyala que segons el tipus de conflicte i el jutge de pau, pot esdevenir un avantatge que sigui aquest i no un jutge de carrera qui celebri l'acte.

“Un jutge d'un jutjat superior, no coneix més que el que té escrit en la papereta de demanda, no coneix les parts, no coneix el context i no té eixe contacte amb la realitat que envolta el problema. Amb eixes condicions és més difícil portar la conciliació. A banda que un jutge de carrera el que fa és aplicar la llei i a això ha de dedicar bàsicament el seu temps, més que a intentar conciliar a les parts. Mentre que al poble, el jutge pot tindre més perícia per portar un acte de conciliació. Encara que això sempre dependrà de quin jutge sigui.”

Secretària del jutjat de pau de les Coves

En qualsevol cas, tant si és beneficiosa o no l'actuació d'un jutge llec, sense coneixement del codi normatiu però amb un major coneixement del cas i una major implicació, aquesta és una contradicció que envolta l'organisme de la justícia de pau i que el sistema judicial ha anat deixant de banda al llarg dels anys sense fer-li front.

Un cop dibuixats alguns dels elements centrals que se'ns plantejaven a l'hora d'analitzar les raons de ser dels actes de conciliació avui en dia, és hora de conèixer de més a prop quin és el perfil de veí o veïna que recorre al jutjat de pau per resoldre un litigi, què espera d'ell i quin tipus de conflictes són els més comuns en els municipis de menys de 7.000 habitants, com són els casos estudiats.

3.2 “Avui plou, tindrem faena al jutjat”

“Avui plou, tindrem faena al jutjat”, aquesta breu frase pronunciada per un ex jutge de pau il·lustra un dels perfils de veí que acudeix al jutjat de pau d’una localitat rural per resoldre els seus possibles conflictes. Si l’analizem literalment, ens indica la rellevància que tenen les condicions climatològiques respecte el volum de feina del jutjat de pau, i és que els agricultors, i en un període passat també els ramaders, han estat uns dels principals usuaris dels jutjats de pau en matèria de conciliació. Així, l’ex jutge de pau s’estava referint a que una major disponibilitat de temps d’aquests treballadors, per exemple quan plou ja que el nombre de tasques diàries és molt més reduït, podia conduir a una major interposició de paperetes de demanda. En aquest mateix sentit, la secretària del jutjat de pau explica:

“Sí que es notave que feie mal temps al jutjat, perquè hi ha gent que quan plou i no pot anar a treballar és quan recorde: ‘esta rama me moleste’ o ‘fulanito passe pel meu bancal i m’ho xafe tot’. I com té temps aquell dia, doncs ve a vore al jutge”.

Secretària del jutjat de pau les Coves

Tot i que al llarg de les darreres dècades del segle XX el perfil de llaurador, i amb menor grau el de ramader de pastura extensiva, han estat molt presents com a usuaris dels jutjats de pau de les localitats rurals de l’interior de la província de Castelló, existeixen factors vinculats al context històric i als canvis en els modes de producció que fan que això actualment no sigui així.

Els canvis en els modes de producció, afecten les dedicacions diàries de la població i de retruc allò a què se li atribueix un major valor, ja sigui d’ús o de canvi. Si entenem que els conflictes que es gestionen als jutjats de pau estan vinculats a la quotidianitat de la comunitat, en tant que són conflictes menors i relacionats majoritàriament amb els interessos diversos del veïnatge, es fa evident que els canvis en les formes de producció afectaran directament el tipus de conflictes originats. Així, el repàs de l’arxiu del jutjat, que compta amb tots els registres en matèria d’actes de conciliació, judicis de faltes i judicis verbals des de la Guerra Civil espanyola fins a l’actualitat dóna mostra de com el tipus de conflicte i el perfil de les parts ha sofert alguns canvis. Més enllà de la deducció lògica que els interessos i preocupacions de la població s’havien modificat amb el pas del temps, les dades etnogràfiques ens aproximen al sentit d’aquests canvis.

Així, la localitat de les Coves de Vinromà, al igual que moltes situades a les comarques de l'interior de Castelló, compten amb un passat recent vinculat a les explotacions agrícoles minifundistes, majoritàriament d'ametllers i oliveres, i a la ramaderia extensiva de pastura ovina com a principals fonts productives. A partir de la segona meitat del segle XX s'inicia un procés d'abandonament progressiu del treball agrícola i ramader per donar pas a la introducció del sector industrial. Així com expliquen una mare i una filla, membres d'una família tradicionalment agricultora, les seves generacions anteriors havien viscut exclusivament del cultiu de les terres, primer treballant les d'un terratinent i ja a la dècada dels anys '20 adquirint les seves pròpies, a través de la compra al que havia estat el seu amo. De les tres generacions vives d'aquesta família, explica la dona pertanyent a la més vella que quan ella es va casar pensava que el suport principal de la família sempre seria la terra, mentre que la seva filla, qui va tenir estudis superiors, ara treballa com a professora. La filla, qui pertany a la següent generació, recorda com als anys '80 van començar a "eremar-se els bancals", fet que s'explica pel marcat abandonament dels cultius que es va donar els anys '80 i '90 a la localitat.

"El bancal va passar a ser per natros i moltes altres famílies una font secundària, molta gent del poble va començar a anar a la fàbrica i a dedicar-se al transport o al comerç".

Veïna de les Coves

Fem incís en l'experiència d'aquesta família ja que no és un cas puntual, sinó que moltes altres famílies de la localitat van viure fets similars, vinculats a aquest pas del mode de producció agrícola i ramader cap a la indústria. Val a dir també que des dels anys '90 fins a l'actualitat, s'ha produït una terciarització, tot i que modesta comparada amb altres zones del País Valencià, que ha implicat l'augment del nombre de persones de la localitat vinculades als serveis com l'educació, la sanitat i, d'una forma menor però creixent, al turisme rural.

Aquest procés de canvi socioeconòmic té un reflex directe en l'evolució de la conflictologia atesa pel jutjat de pau local i en el perfil de veí que sol·licita la seva intervenció. A partir de la consulta de l'arxiu i de les entrevistes amb els i les jutges de pau i el personal vinculat, podem establir diferents períodes en funció de les tipologies de litigis tractats als jutjats de pau. El primer d'ells el podríem situar des de la Guerra Civil i fins el tardofranquisme, el següent correria des de finals del franquisme i els

primers anys democràtics fins la dècada dels '90, i finalment, des d'aquell moment fins a l'actualitat.

Aquesta distinció respon en bona mesura a factors històrics i socioeconòmics que a continuació veurem, però també cal aclarir que l'anàlisi de casos se centrarà principalment amb els conflictes atesos entre el segon i el tercer períodes esmentats, en tant que les dades etnogràfiques amb què contem i els jutges de pau entrevistats pertanyen a aquests períodes i la pretensió d'analitzar en profunditat el període franquista escaparia als límits del present estudi.

Dit això, assenyalem que hem marcat el primer període en la Guerra Civil no només perquè va suposar un punt d'inflexió històric a tot el territori, sinó també perquè a la localitat de les Coves de Vinromà va succeir un fet de transcendència vinculat a l'arxiu local del jutjat de pau. Ens estem referint a la cremada de la totalitat de la documentació administrativa del jutjat, fins i tot els volums del registre civil que es guardaven al jutjat de pau de la casa de la vila²¹. Així com expliquen algunes fonts orals a partir de testimonis que ho van presenciar, es va produir en mans de veïns republicans quan veien perduda la guerra i temien que algun document oficial els pogués desvetllar la seva implicació política. Va ser així, segons els relats locals, com un acte nascut de la por i de la ignorància va desencadenar la pèrdua de tota documentació oficial sobre la vida de moltes famílies del poble. Naixements, matrimonis i defuncions van "desaparèixer" de la història escrita del poble, fet que va implicar la indemostrabilitat de la seva existència. Aquest succés, així com relaten els diferents secretaris del jutjat de pau d'aquell moment i de l'actualitat, va traspalsar aquelles persones que en sol·licitar un document com pot ser el propi certificat de naixement o de defunció d'un familiar descobrien que no quedava cap constància documental. Aquest fenomen que ha transcendit al llarg dels anys en la memòria històrica del poble marcaria l'inici del primer període dels jutjats de pau a la localitat.

Tot i que no aprofundirem en aquesta etapa, val la pena assenyalar que el context històric de la dictadura i les seves institucions van repercutir en el tipus de conflictes del jutjat de pau i en el seu procés de resolució. Així, reproduïm una part de la conversa amb un dels secretaris del jutjat de pau d'aquell període:

²¹ Es van cremar tots els volums del registre civil menys el dels naixements que s'estava utilitzant en aquell moment, ja que no estava arxivat junt amb els altres.

“- Aleshores es feien Judicis de Faltes, sobretot per allò del “pastoreo abusivo” i de poca quantitat de valor, los “hurtos”. I també actes de conciliació.

- Els actes de conciliació és el que més m’interessa.

- Els actes de conciliació tenen demandant i demandat. El jutge manava citar a les parts i estes acudien amb una persona, que se li die “home bo”.

- Quina funció tenie un “home bo”?

- Avindre a les parts. Eren gent de confiança, amics d’una part o de l’altra. Intentaven arreglar a les parts. Els actes de conciliació poden abarcar moltes coses: diners que s’havien deixat, arrendaments...

- I temes d’agricultors?

- Sí però no tants, perquè aleshores hi havia la Càmera Agrària que ja s’ocupava d’estes coses.

- Aleshores el jutge què feia?

-També intentar que les parts s’arreglaren, el mateix que els homes bons”.

Conversa amb un ex secretari del jutjat de pau de les Coves

Tal com ell diu, l’existència de la Cambra Agrària Local va influir en la gestió dels conflictes del jutjat de pau, ja que molts dels relacionats amb el camp eren atesos directament per la Cambra i això va implicar una menor constància a l’arxiu del jutjat de conflictes vinculats amb els límits de les terres i amb drets de pas quan més activa estava la Cambra Agrària. En els períodes en què les funcions de l’organisme agrícola local experimentaven una pèrdua de força d’intervenció (principalment depenent de qui estava al capdavant de la Cambra), els litigis sobre temes agrícoles al jutjat de pau van estar molt més presents al jutjat de pau, així com ho expressa l’ex secretari.

El següent període l’hem situat des del final del franquisme i els primers anys democràtics fins als anys ‘90. El començament del període respon d’una banda a l’inici d’una cadena de canvis cap a la democratització de l’administració local que va modificar les atribucions i el perfil dels jutges de pau, i de l’altra, al progressiu abandonament de les terres que s’inicia als anys ‘80, com ja hem dit.

La figura del jutge de pau durant els anys del franquisme, es nomenava a partir d’una petició del càrrec per part d’una autoritat local a la que “no es podien negar”, així com expliquen algunes fonts locals. El perfil de veí es va vincular a persones amb una certa propietat de terres al poble, i amb oficis d’agricultors o transportistes, fins a cert moment en què un dels jutges de pau, conegut com Pepe la Farinera, qui era propietari d’una fàbrica i jutge entre els anys 1960 i 1965, va demanar que els futurs jutges fossin persones que estiguessin la major part del dia al poble, per tal de poder atendre de forma més àgil qualsevol tràmit. Per tant, a partir d’aquell moment els principals oficis

desenvolupats pels jutges de pau de la localitat van estar vinculats al comerç i a la construcció. A continuació mostrem un llistat cronològic dels jutges de pau de la localitat i els seus oficis, en els casos que s'ha pogut conèixer:

Gràfica 3. Llistat jutges de pau de les Coves de Vinromà (1936-2011)

Període	Nom del jutge/jutgessa de pau	Sobrenom	Ofici
03/2007- actualitat	Felipe Sales Miralles	Felipe les Olles	Construcció
07/1998 - 02/2007	Jose Vicente Sábado Vaquer		Construcció
09/1993 - 06/1998	Francisca Barreda Albert	Paquita de Valls	Comerç
03/1976 - 09/1993	Julio Espinosa Sancho		Comerç
11/1970 - 03/1976	Ismael Barreda Bellmunt	Ismael de Valls	Comerç
07/1965 - 11/1970	Jose Marti Jover	José Federica	Comerç
08/1960 - 07/1965	Jose Fabregat Fabregat (*)	Pepe de la Farinera	Fàbrica
03/1955 - 06/1960	Cristobal Martí Nos	Tofolet el Manchego	Agricultor
06/1954 - 03/1955	Jose Garcia Girona		Transport
03/1952 - 05/1954	Miguel Tena Barberà (**)		
06/1948 - 02/1952	Jose Garcia Girona	Pepe Belluga	Agricultor
7/1946 - 06/1948	Miguel Martí Muñoz	Traca	Agricultor
10/1939 - 06/1936	Miguel Girona Sales		
11/1937 - 09/1939	Jose Fabregat Tena		
12/1937 - 04/1937	Máximo Albella Beltran		
07/1937 - 12/1937	Jesús Rosselló Romero		
01/1937 - 06/1937	Vicente Albert Serret (***)		
09/1936 - 01/1937	Jesús Rosselló Romero		

Font: Elaboració pròpia a partir de dades facilitades pel jutjat de pau de les Coves de Vinromà

-----	Marca la Guerra Civil: divideix els jutges del període republicà del franquista.
(*)	Va demanar que a partir d'aquell moment els jutges treballessin al mateix poble.
(**)	Va ser jutge substitut.
(***)	Va ser també el president del Consell Municipal.

Les dedicacions dels jutges de pau tenen certa importància no només pel tipus de disponibilitat per atendre les tasques del jutjat, sinó també perquè això pot influir en els coneixements que cada persona té de menesters concrets. És a dir, que un agricultor

podria estar més familiaritzat en qüestions relatives als de límits de terres, per exemple, encara que hem vist com el tipus de conflictes i la intervenció del jutge demanen més bé un coneixement genèric el qual no sol implicar una especialització en cap tema concret.

Però més enllà dels oficis, els majors canvis en els jutjats de pau amb el final del franquisme es van vincular a la democratització de l'administració pública. Així com explica una funcionària de l'Ajuntament local:

“Igual com els càrrecs públics es van democratitzar, també va passar amb el jutjat de pau. Es com si després del règim pogués ser jutge de pau qualsevol persona del poble. Inclús una dona va ser jutgessa, això també va ser novetat”

Funcionària de l'Ajuntament de les Coves

I no només va canviar el perfil del jutge sinó que també s'observen canvis en la forma de resolució dels litigis, en tant que l'arxiu recull un major nombre de judicis de faltes i judicis verbals al llarg del segon terç del segle XX, mentre que aquests seran molt menors a finals del segle i pràcticament inexistents a l'actualitat. Un factor influent en aquest fet és la pròpia consistència dels diferents actes, ja que com hem dit, els judicis verbals i de faltes impliquen una imposició de sentència per part dels jutges de pau i per tant un major exercici de l'autoritat del càrrec, mentre que les conciliacions, predominants en les darreres dècades, són d'un caire més dialogant i mediador. Això dona mostra de com l'exercici del càrrec de jutge de pau i el seu grau d'intervenció en els conflictes es modificarà en funció del context històric.

El segon període que hem assenyalat des de finals del franquisme fins als anys '90 es caracteritzarà, doncs, per aquesta democratització de la figura del jutge de pau, i per l'inici del canvi en les tipologies de conflictes vinculat a l'abandonament del cultiu de les terres com a font principal d'ingressos, com veurem més endavant.

El període que va des dels anys noranta fins a l'actualitat ja acusa d'una forma més marcada el canvi en les tipologies de conflictes atesos pel jutjat de pau, ja que s'observa un augment dels conflictes de tipus urbans com les molèsties de sorolls entre veïns o els litigis per impagaments d'arrendaments urbans. D'altra banda, també es fa notable una davallada del nombre de demandes de conciliació respecte els períodes anteriors en tant que l'ús de les prestacions del jutjat de pau en la gestió de conflictes queda vinculat a les generacions més velles, mentre que existeix un cert desconeixement d'aquest paper per part de les més joves, alhora que es fan més accessibles altres vies per resoldre els

possibles litigis, com els advocats professionals o els serveis de mediació i arbitratge en matèria laboral, i fins i tot les pròpies companyies d'assegurances.

Tot i que aquests canvis contextuais de caire històric i socioeconòmic afectaran, com hem vist, tant a l'evolució de la figura del jutge de pau com a la tipologia dels conflictes atesos o a les vies de resolució adoptades, això no implica que alguns dels motius essencials per interposar una queixa al jutjat de pau hagin canviat. En aquest sentit, les persones pròximes al jutjat de pau afirmen que sovint en l'actualitat l'assistència al jutjat de pau per queixar-se del comportament d'algun veí o veïna està vinculada a l'excés de temps lliure, com succeeix en el període de vacances o en els moments en què la feina és menor, és per això que l'afirmació "avui plou, hi haurà feina al jutjat" segueix tan vigent com quan l'ofici principal era el d'agricultor.

3.3 Les principals tipologies de conflictes

A continuació analitzarem alguns dels casos més significatius en matèria dels conflictes atesos mitjançant actes de conciliació als jutjats de pau. La seva rellevància descansa en el fet de ser algunes de les tipologies més abundants al llarg dels anys d'existència del jutjat de pau, és a dir conflictes vinculats a la terra, com són la fixació dels límits de les finques rústiques o els drets de pas. Tots els casos tractats transcorren durant els anys '90, tret dels exposats al darrer apartat dedicat als tipus de problemàtiques més recents, emmarcades en la primera dècada del 2000. Per tal de que els casos siguin més representatius i alhora il·lustratius, s'han escollit intervencions de diferents jutges, tant aquelles que acaben amb acord com les que ho fan sense i casos en què el jutge de pau té una intervenció encertada, com casos en què no aconsegueix crear el diàleg esperat entre les parts.

Val a dir també que una de les reflexions que sorgeix arrel de l'anàlisi dels casos i de les diferents propostes que fan els jutges en els conflictes, gira al voltant del paper del costum a l'hora d'arribar a acords. Veurem així com costum, llei i sentit comú s'entrellacen donant més pes a uns i altres en cada cas.

3.3.1 Drets de pas, quan el costum és llei

La servitud de pas, descrita pel Diccionari de la llengua catalana com el "dret de pas que es constitueix a favor d'una finca situada entre d'altres de veïnes que li impedeixen l'accés directe a un camí públic" ha estat l'origen de conflictes tradicionalment atesos al jutjat de pau. Tal i com resa la definició, la servitud equival a un dret, però no a un dret intrínsec a tota propietat d'una finca, sinó vinculat a les característiques d'aquesta i als acords establerts entre els propietaris confrontants.

La servitud de pas és un dret nascut del dret consuetudinari, és a dir fundat en el costum, i que com a tal requereix un ús repetitiu i generalitzat, a més de la consciència de la seva obligatorietat, en tant que la pròpia comunitat marcaria els principis que no poden ser violats, ja que sense aquest precepte podria portar-nos a confusions amb altres nocions com la de moral. Cal advertir que el dret consuetudinari és una de les fonts de l'ordenament jurídic espanyol, així com ho marca el Codi Civil espanyol (aprovat per Real Decret el 24 de juliol de 1889 i modificat diverses vegades al llarg de la seva història) "les fonts de l'ordenament jurídic espanyol són la llei, el costum i els

principis generals del dret”. Veiem com el costum té un pes rellevant com a font jurídica, però així com apuntava el professor Gómez Pellón (1999:24) “els propis codis legals de les societats modernes reconeixen el costum com un dret supletori, que representa una certa validesa en absència del dret legal”. És a dir, que el costum té un pes important dins l’ordenament jurídic i a l’hora d’impartir justícia, però en defecte de la norma escrita. En aquesta direcció, torna a prendre sentit el principi arrelat al dret modern que ja apuntàvem, segons el qual “és legal allò que està escrit com a tal”.

El caràcter secundari del costum en l’ordenament jurídic vigent al territori espanyol queda reflectit també en el primer article del Codi Civil espanyol sobre les fonts del dret, on s’especifica que “el costum només regirà en defecte de la llei aplicable, sempre que no sigui contrari a la moral o a l’ordre públic i que resulti provat”. Aquesta disposició sobre el costum apunta ja a un dels orígens de diversos conflictes, la necessitat de provar l’existència de dit costum. Com veurem amb els casos pràctics, la interrupció d’una pràctica durant un període de temps, les diferents percepcions sobre l’antiguitat necessària per ser considerat costum o la vinculació de les servituds de pas a persones concretes i no als espais, motivaran múltiples discussions sobre què és i que no és costum.

Les servituds de pas han estat un tema recurrent als jutjats de pau al llarg dels seus anys d’existència, i el jutjat de la localitat estudiada no n’és una excepció. Tot i que organismes com la Cambra Agrària o altres figures locals com la dels veedors, també han tractat aquestes qüestions on costum i dret entren en conflicte, el jutjat de pau, com a termòmetre de la societat canviant, ha gestionat també diversos conflictes vinculats als drets de pas.

Abans d’entrar en més detall sobre els tipus de servituds predominants a la localitat, val la pena fer un aclariment sobre la figura dels veedors que acabem d’apuntar. El paper dels veedors vinculat als conflictes sobre terres s’origina a alguns pobles a partir de les antigues Cambres Agràries, es tracta d’una figura que ostenten persones resoltes en temes agraris, com poden ser la fixació de límits dels terrenys o els diferents tipus de servituds. De manera que quan dues parts tenen un conflicte d’interessos recorren als veedors per a que el puguin resoldre aplicant el seu criteri com a persones enteses. A la localitat de Sant Mateu, veïna de les Coves i també analitzada en l’estudi, tot i que en menor grau, existeix avui en dia aquesta figura, vinculada a l’Ajuntament, que és l’organisme encarregat de facilitar el seu contacte. Actualment són dos homes veïns del

poble, els quals cobren uns honoraris per dur a terme aquesta tasca. A la pràctica, la feina dels veedors té molts punts en comú a la dels jutges de pau, en tant que procura l'avinença entre les parts, encara que el grau d'autoritat i expertesa d'aquesta és major que la del jutge de pau²².

Reprenent el fil dels conflictes vinculats a les servituds de pas que hem conegut a la localitat, podem distingir entre aquelles relatives a l'accés a una finca usualment per poder treballar-la quan no existeix cap accés a aquesta per les vies públiques, d'aquelles vinculades al pas del ramat per tal de pasturar o abeurar els animals. Però les que han deixat major constància a l'arxiu del jutjat de pau són les relatives a l'accés dels agricultors a les finques, això es pot deure a l'elevat percentatge que ocupa l'agricultura a la localitat en relació a la pastura. Val a dir també que aquests tipus d'intervencions s'han reduït notablement en les darreres dècades, com ja s'ha esmentat, de forma paral·lela a l'abandonament de les terres.

Per tal d'il·lustrar els conflictes vinculats als drets de pas, partirem d'un litigi que va tenir lloc l'any 1999 a la localitat i del que tenim la constància escrita a través de l'acta (veure Annex 6, cas 1), i oral a partir dels comentaris que els diferents jutges de pau han fet sobre el cas en concret i sobre els drets de pas, en general. En el cas escollit una veïna de la localitat sol·licitava una conciliació per tal que una altra veïna reconegués que passava sense permís per una finca rústica de la seva propietat situada a una masia, tot i afirmar que li havia demanat ja de paraula que no passés més. Així com consta a l'acta, la veïna demandada argumentava que:

“Afirma la señora xxx que este paso lo han tenido siempre y en base a este uso continuado durante años considera que tiene derecho a paso. Desgraciadamente su finca está en el interior y por algún sitio tiene que entrar a cultivarla”.

Al que la veïna demandant responia:

²² Així com apunta el Diccionari català-valencià-balear (DCVB), etimològicament el mot veedor deriva de *veer*, forma arcaica del verb *veure*, i el defineix com “la persona encarregada de veure com estan les coses d'un ram determinat, per comprovar-les o valorar-les”. D'altra banda, el Diccionari Pompeu Fabra l'associa a “el qui té per ofici inspeccionar obres, proveïments, etc.”.

Tot i que les dades etnogràfiques no revelen constància escrita dels orígens de la tasca dels veedors al territori, un text escrit per diversos autors valencians de l'any 1497 i recollit pel DCVB sota el títol *Lo procés de les Oliues e disputa dels Jouens hi dels vells*, apunta que ja a l'Edat Mitjana podria existir el càrrec de veedor sense massa variacions de com es coneix avui en dia a alguna localitat, com la de Sant Mateu. Així com cita el text: “*Los dits Cònsols elegesquen tres prohòmens, los quals haien nom uehedors, per regonèxer les questions e debats que seran entre uehí e uehí, per camins, térmens, parets e fites de alous*”. L'explicació de finals del segle XV sobre la funció del veedor com a persona que coneix de qüestions entre veïns vinculades a la terra, com les fites, els camins o les parets, s'aproxima notablement a la definició actual d'aquesta figura cada dia més desconeguda entre la població local.

“Se le concedió en su día porque se lo pidió el padre de xxx (demandada), hoy fallecido. Pero ahora ha cambiado de opinión y no quiere que pase”. I més endavant afegia: “el paso no tiene porqué utilizarlo ya que no tiene ningún derecho”.

Extracte de l'acta de conciliació

Els arguments de cada part són un bon exemple per entendre com s'originen els conflictes en relació a les servituds de pas. En aquest cas, la veïna que utilitzava el camí situat a la finca aliena argumentava que s'havia fet un ús continuat durant anys, raó que defensaven altres veïns de les finques que també assistiren a l'acte. Així l'èmfasi es posava en l'ús ininterromput i des de molt de temps del camí, com a base que suportava el seu dret a seguir utilitzant aquell pas. Veiem així com un costum repetit durant anys, de forma continuada i consentida per les parts pot entendre's com un dret. Però encara que la propietària de la finca compartia el fet que allò s'havia permès durant anys, per a ella no era més que això “un permís” i no una obligació per la seva part. L'obligatorietat o no del dret de pas acostuma a ser el punt central de divergència entre els diferents interessos, juntament amb la interrupció de l'ús durant un període de temps o també la mort de la persona concreta a qui es va concedir. Aquest últim argument, junt amb la discrecionalitat de la concessió, constituïa el motiu pel qual negava el pas la propietària, en tant que la persona a qui es va concedir el pas ja havia mort i per tant entenia que desapareixia l'acord al faltar una de les parts. Tot i que les posicions dels jutges de pau han estat diverses en funció dels casos i fins i tot, en algun punt contradictòries, la majoria coincideix en afirmar que la servitud de pas “és un dret vinculat a la terra i no a la persona”. És a dir, que tot i que una propietat canviï de mans per la seva venda o per la mort del propietari el dret queda vinculat a la finca, en tant que les dificultats per accedir a ella són prioritàries per sobre de a qui pertanyi aquesta, segons els jutges entrevistats.

Aquesta visió no és compartida per molts dels propietaris que acudeixen al jutjat, entenent que una servitud se li atorga a una persona concreta en un moment determinat i això fa que sigui un acord unipersonal i vinculat a les condicions d'aquell moment, per tant la intransigència en el traspàs d'aquesta voluntat sol ocasionar l'origen del conflicte. En aquest sentit, fins i tot un propietari d'una finca qui negava la servitud d'aigua a un veí que havia comprat la masia confrontant argumentava que l'acord s'havia fet amb “l'antic propietari, que era un home del poble, i mai donava drets a un

foraster”. Veiem aquí com factors com l’origen local o forà pot traduir-se també en un motiu de discrecionalitat a l’hora de concedir o negar un dret de pas.

Tornant al cas presentat, el jutge de pau del moment va proposar arribar a un acord sobre fer un pas alternatiu situat a l’extrem del límit de la finca, al que la propietària i les parts veïnes es van avenir. Tot i que en un inici es va valorar que els veïns indemnitzessin la propietària pels possibles arbres que s’arrencarien per fer el camí, aquesta va negar el cobrament en tant que a la vegada demanava que la demandada alineés els seus arbres correctament i que arrenqués aquells que no pertocaven. Un cop superat el conflicte del dret de pas va aflorar així una nova problemàtica vinculada a la posició dels arbres i als límits de les finques que derivaria en una nova actuació del jutge de pau en matèria de delimitació dels terrenys, sobre la qual aprofundirem en el següent apartat.

Aquest cas ens permet apreciar una de les vies de resolució proposada pel jutge de pau, que oscil·la entre el dret a accedir a la finca incomunicada i el dret de la propietat a fixar el punt menys perjudicial per ella, establerts tots dos tant pel costum com per la llei.

“El propietari d’una finca o heretat, enclavada entre altres alienes i sense sortida a camí públic, té dret a exigir pas per les heretats veïnes, amb la corresponent indemnització.

Si aquesta servitud es constitueix de manera que pugui ser continu el seu ús per a totes les necessitats del predi dominant establint una via permanent, la indemnització consistirà en el valor del terreny que s’ocupi i en l’import dels perjudicis que es causin al predi servent.

(...) La servitud de pas s’ha de donar pel punt menys perjudicial al predi servent, i, quan sigui conciliable amb aquesta regla, per on sigui menor la distància del predi dominant al camí públic.”

Articles 564 i 565 de la Secció Tercera “De la servitud de pas”, al capítol II “De les servituds legals” del títol VII del Codi Civil espanyol.

L’article del Codi Civil coincideix en bona mesura en els principis que hem vist aplicar als jutges de pau en les seves actuacions, és a dir, facilitar el pas amb el perjudici menor per al propietari, però aquesta coincidència amb la llei no respon tant al seu coneixement directe (la majoria dels jutges de pau no ha consultat en tot el seu càrrec el Codi Civil) sinó a l’aplicació del seny i el sentit comú. Veiem així com la secció dedicada a les servituds de pas del Codi Civil parteix en bona mesura dels sistemes de gestió de l’ús de les terres tradicionalment emprats al territori, en tant que sense necessitat del coneixement jurídic les resolucions populars es guien pels mateixos principis.

Una altra de les propostes que els jutges de pau han aplicat habitualment en els conflictes de servitud de pas és la de l'augment de la cura del camí per part de qui en fa ús. Alguns dels litigis sobre els drets de pas neixen vinculats a la tecnificació del camp, és a dir, que l'increment de les màquines pesades en les pròpies finques afecta directament sobre els propis camins. Així alguns veïns de finques servents diferencien un període anterior quan l'ús dels carros en el camp tenia un efecte menys perjudicial sobre la terra, respecte el període iniciat amb l'ús de tractors i remolcs pesats que fan que la terra quedi molt més premsada i dura a mesura que es transita. Una de les propostes dels jutges de pau i que ha tingut una bona acollida de les parts en aquests casos ha estat la de sortir de la finca llaurant el camí cada cop que s'entra amb el tractor i les xarugues (forma habitual d'entrar a la finca sempre que es va a llaurar). Amb aquesta proposta el propietari podria quedar tranquil ja que el terreny quedaria llaurat, impedit que es marqués un camí massa definit i permetent que en un futur es convertís en terra cultivable.

Veiem així com la gestió de les servituds de pas permet observar la tasca mediatra i propositiva dels jutjats de pau situada entre les línies difuses de la llei i del costum. El coneixement directe dels tipus de conflictes i l'aplicació del sentit comú, el qual sovint encaixa tant amb la norma com amb la tradició, són algunes de les claus de l'èxit de les intervencions del jutjat de pau en els drets de pas. Però no hem d'oblidar que la dificultat de gestió dels conflictes vinculats al dret consuetudinari, i gairebé intrínseca a ells, rau en la pròpia consuetud. És a dir, com definim què és costum. Els principis d'antiguitat, continuïtat i obligatorietat, en els dret de pas per exemple, apareixen com a constants al llarg dels casos estudiats, però tots ells poden variar en gran mesura en funció de la perspectiva des d'on s'apliquen i més encara si hi ha diferents interessos enfrontats. La resposta que ofereix el jutjat de pau davant aquesta diversitat de punts de vista sobre una qüestió que possiblement només permet arribar a respostes relatives és molt més pragmàtica i ajustada a cada cas concret. Així, el jutge de pau defuig de l'interrogant sobre si és o no és un costum el que cada part planteja per donar un enfocament molt més pràctic basat en la necessitat d'accedir a un terreny i la molèstia que això pot causar. En definitiva, la resolució dels drets de pas descansa en el canvi de plantejament basat en l'equitat actual que aporta la figura del tercer. Així com promou la justícia restauradora, la pregunta deixa de ser per tant “qui té la raó?” per passar a ser “com podem restablir la convivència pacífica?”.

3.3.2 Límits de finques rústiques: resituant fites

Els límits de les finques rústiques han estat sempre un tema notablement recurrent en els jutjats de pau, un dels orígens d'això és el propi sistema de fixació de límits, que ha consistit tradicionalment en l'acord verbal entre les parts interessades, que en algunes ocasions s'ha plasmat sobre paper, com és el cas de les escriptures o els "papers privats"²³, o en d'altres, senzillament s'ha fixat de forma oral "donant la paraula". En qualsevol dels dos casos, la delimitació de les finques rústiques té també la seva representació sobre el propi terreny, mitjançant la col·locació de les fites o mollons, que no són més que pedres grans semisoterrades o pedres tipus lloses amuntegades creant un pilar d'un mig metre d'alçada a un punt concret a mode de senyal²⁴. Les fites i mollons compleixen la funció de marcar els punts extrems d'una finca, de manera que unint-los dibuixarien el perímetre de cada propietat (com a il·lustració veure l'Annex 4).

Ocorre en diverses ocasions que amb el pas del temps els límits de les finques es veuen alterats, ja sigui perquè mor el o la propietària i deixa les terres en herència, fet que al País Valencià sol implicar la parcel·lació de les finques i com a conseqüència l'augment del minifundisme, o bé també perquè algú compra una finca i això implica deixar constància escrita dels seus límits que en ocasions no coincideixen amb allò que consideren els veïns confrontants. Aquestes situacions són susceptibles de generar conflictes, sobretot tenint en compte que les formes tradicionals de delimitar les finques topen en l'actualitat amb nous sistemes de mesura més sofisticats, com són les fotografies aèries del terreny, les ortofotografies que constitueixen el Cadastre rústic o les intervencions de pèrits o tècnics especialitzats.

S'ha observat també com en ocasions no és necessari que hi hagi una transacció de finques o un canvi en les persones que les gestionen per generar conflictes ja que pot ocórrer que els mateixos veïns i veïnes entren en litigis a partir de la recol·locació de fites. Això es pot donar per motius externs i involuntaris, com per exemple si les pluges o l'orografia dels terreny han fet que les fites caiguin, o per motius interns i voluntaris,

²³ Els papers privats són acords entre les parts sense la presència d'un fedatari públic. Tradicionalment s'han utilitzat per a tancar acords i transmetre les característiques de les propietats sense la necessitat de la intervenció dels registres oficials.

²⁴ Algunes persones de la localitat distingeixen fita de molló, en tant que la fita seria una única pedra gran marcada amb una creu per tal d'indicar el punt concret de la pedra per on passa el límit, mentre que el molló seria la pilera de pedres.

si una de les persones propietària ha considerat que la fita no estava ben situada i l'ha canviat de localització.

A continuació mostraré tres conflictes relacionats amb la senyalització de límits en finques rústiques ocorreguts a la localitat de les Coves de Vinromà durant els anys '90, i coneguts a partir de les paperetes de demanda i les actes signades per les parts en els actes de conciliació (adjuntes a l'Annex 6, els casos 2, 3 i 4), així com per les converses amb els jutges i secretaris que les van atendre.

El primer d'ells fa referència a la sol·licitud que va presentar un veí al jutjat de pau per a que un altre reconegués els límits de la seva finca rústica. Hem escollit aquest cas per la perícia que va demostrar la jutgessa de pau d'aquell moment, aplicant els criteris d'equitat i aplicant les diferents eines resolutives que tenia al seu abast, característica pròpia de la figura del jutges de pau. Així, un cop rebuda la papereta de conciliació i coneixent a les parts, la jutgessa, assessorada per la secretària del jutjat, va optar per celebrar la conciliació en el propi terreny on s'originaven la confusió dels límits. Així, tot i que no és preceptiu ni tampoc tan habitual, jutgessa i secretària juntament amb demandant i demandat, acompanyats d'un fill i d'un germà, respectivament, es van traslladar a la finca en qüestió (acció que van fer en repetides ocasions per a la gestió d'aquest conflicte). Un cop allí, així com expliquen les representants judicials, cadascuna de les parts va expressar la posició pròpia, basada en bona mesura en allò que havien acordat les seves generacions precedents. L'argument principal de cada part partia de sentències que remetien a "que el límit sempre havia estat ahí" o "la línia està on mon meu pare m'ho va ensenyar". Un cop les parts havien exposat els seus arguments, finalment van arribar a un acord respecte els límits confrontants, que la jutgessa va "considerar raonable" tal com resa l'acta.

“Ante el problema de colindancia surgido, las dos partes (...) llegan a un acuerdo que la Sra. Juez considera razonable y ambos fijan los lindes que afirman que van a ser los definitivos”.

Extracte de l'acta de conciliació

L'aprovació per part de la jutgessa jugava en aquest cas un paper simbòlic, en tant que no només ella no comptava amb la potestat per determinar quin era el resultat "més just", sinó que a més va ser el propi diàleg entre les parts el que va conduir a l'acord. Veiem així com mera presència de la figura del jutge de pau i la seva actitud assertiva, atorguen un valor afegit al propi acord, esdevenint un fet de major transcendència

simbòlica i efectiva que una mera conversa entre les parts. Cal afegir a això la importància de la constància escrita de l'acord com a prova vàlida jurídicament. Però arrel dels casos analitzats i de les opinions recollides, podem afirmar que l'eficàcia del posterior compliment dels acord recau tant en el fet de descansar sobre paper com en la importància atorgada a la presència del o la jutgessa de pau qui amb el seu propi testimoni i actitud crea una nova realitat per a les parts, les quals perceben la seva autoritat moral com a garantia d'equitat i justícia. És a partir d'aquest supòsit en què podem parlar de l'eficàcia simbòlica del jutjat de pau, en al·lusió al concepte de Claude Lévi Strauss, en la mesura que el propi ritual ja actua com a mecanisme per fer desaparèixer possibles resistències i obrir-se a nous nivells de diàleg. Això sense oblidar l'actitud bel·ligerant de la que solen partir les conciliacions, com diu la secretària del jutjat “la gent ve al jutjat de pau a renyir més que a fer les paus”.

Respecte l'eficàcia de la justícia de pau, una veïna de la localitat afirmava que “si al jutge li pareix bé serà que és un bon acord”, cal advertir que aquesta percepció està present en part de la població, generalment d'edats avançades, les que van conèixer la figura del jutge de pau en èpoques anteriors quan la seva autoritat era més rígida i el dictamen de sentències era més comú. Mentre que en persones més joves s'ha observat certa pèrdua d'aquesta eficàcia simbòlica amb afirmacions com aquestes: “el jutge sap lo mateix que tu i que jo, ja em diràs tu quina raó podia tenir xxx (nom d'un jutge de pau)”. Veiem així com la percepció del jutge de pau i de la pròpia institució estan experimentant una pèrdua de consideració dels seus valors intrínsecs, com l'autoritat moral, amb el transcurs generacional.

Però tornant al cas escollit, encara volem apuntar una altra peculiaritat. I és que un cop es va decidir per on passaria el límit de les parcel·les, es va procedir a situar els mollons als llocs acordats, i va ser en aquell moment en què es va haver d'afrontar el veritable origen de la disputa, que no era més que la propietat i el dret d'ús d'un garrofer. Just al mig de la línia que marcava els límits estava situat un garrofer que originava el conflicte sobre a qui pertanyia l'arbre i els seus fruits, litigi ja latent en la delimitació de les parcel·les. La segona part del conflicte es va resoldre tal i com constar a l'acta de la conciliació:

“Colocan los mojones que determinan los lindes y dado que la línea imaginaria divisoria de ambas parcelas pasa por el centro de un algarrobo, ambos también de común acuerdo deciden arrancar el árbol para evitar futuros problemas. Xxx (fill de la part demandant) manifiesta que él se hace

cargo de arrancar el árbol y de la leña, a lo que xxx (demandat) accede. El Sr. xxx (demandant) asiente de conformidad”.

Extracte de l'acta de conciliació

És així com aquesta decisió salomònica va tancar el que hagués pogut ser un nou litigi entre la llei i el costum, en tant que d'una banda una de les parts al·legava que sempre havia pertangut a la seva família i l'altra que sempre havia estat la seva la que havia collit les garrofes. Val a dir que hem observat també altres resolucions similars segons les quals les parts són més partidàries de que cap d'elles tingui un benefici, que no pas d'arribar a una solució de guanys compartits, com seria en aquest cas repartir els fruits del garrofer. Vinculat a això pot estar el fet que sovint les parts en conflicte estan enemistades per altres motius anteriors a l'objecte del litigi, de manera que la solució que impliqui tenir menys contacte entre elles sol ser la millor solució.

Com hem vist ja en els drets de pas, la confrontació entre propietat i dret d'ús és un dels fenòmens també recurrents en els jutjats de pau. Val a dir que tot i la conformitat en la decisió presa i signada davant la jutge, els conflictes no van acabar aquí, ja que un cop tallat l'arbre una de les parts li seguia reclamant a l'altra la llenya produïda per l'arbre. Aquesta evolució del conflicte ja va quedar fora del jutjat de pau. El cas ens dona mostra de com dues parts enemistades encara que resolguin un problema puntual en seguiran creant de nous constantment si no tenen la voluntat de restituir la pau i la convivència pacífica. Val a dir també que el cas concret va comportar que una de les parts no tornés més a comprar al comerç que regia la jutgessa de pau, ja que tot i l'eficàcia de la seva presència i la bona reputació dels jutges de pau no sempre arriba deslliurar-los de la creació d'enemistats amb aquells que segueixen en continu descontent.

El següent dels casos que presentem, tot i situar-se a una zona rural, a una masia de la localitat, té relació en un pati annex a una finca urbana. Es tracta de la sol·licitud de reposició dels mollons d'una parcel·la ja que a partir de les obres d'un veí van desaparèixer els límits de la superfície. La jutgessa de pau és la mateixa que en el cas es exposat anteriorment i va actuar de forma similar en la gestió de la conciliació. Així, acompanyada de la secretària del jutjat de pau es van citar amb les parts en conflicte i amb cinc veïns de la pròpia masia. Després que la jutgessa demanés la excavació per comprovar la situació del molló, la part demandant va mostrar el seu desacord en que aquell fos el veritable molló. És en aquest punt en què la forma de resolució del

conflicte va prendre una altra direcció, en tant que el diàleg entre les parts no portava a l'acord, i la jutgessa de part va intervenir proposant ella mateixa una solució:

“Ante la imposibilidad de coincidir en este punto, la Sra. Juez propone que se quede la construcción tal y como está y que xxx (demandat), propietario de la construcción y su padre xxx cedan esta pared trasera de su almacén como medianera, para el propietario de la pared colindante, xxx. (...) Ambas partes, xxx y xxx junto con su hijo xxx aceptan la propuesta y quedan de acuerdo en este extremo”.

Extracte de l'acta de conciliació

En aquest cas el grau d'intervenció de la jutgessa va ser major ja que no només va escoltar a les parts sinó que va suggerir la possible resolució del conflicte²⁵, que va acabar amb acord. Això dona mostra de l'esmentada flexibilitat de les formes de fer a l'hora de gestionar un litigi, ja que com dèiem, la conciliació se situa entre l'arbitratge i la mediació, tot i que en ocasions la voluntat de fer avenir les parts fa que la imaginació de jutges, i sovint secretaris, aporti noves propostes que els mateixos implicats no havien ni tan sols valorat. La versatilitat dels jutges de pau junt amb la proximitat i el coneixement directe de les parts en conflicte són alguns dels factors que ajuden a l'arribada als acords.

Finalment, descriurem breument un últim cas de límits de terrenys que no només no va arribar a acord sinó que la sol·licitud de conciliació al jutjat de pau, va originar un nou litigi, en tant que la part demandada va acusar la secretària del jutjat de pau d'haver-la desafavorit en l'escriptura de l'acta.

El cas ens remet a un procés de canvi en la gestió de les parcel·les agrícoles sense precedents a la història del poble i innovador també a tot el País Valencià, que es va originar als anys '80 al poble de les Coves i que a la llarga va ser fruit de nombrosos conflictes en relació als límits de les propietats. L'especificitat del cas i les innovacions que implicava en la població local sobre la seva forma d'entendre la propietat de la terra fa que valgui la pena detenir-se de forma sintètica sobre ell. Durant els anys '80 l'alcalde de la localitat en aquell període va impulsar un projecte de concentració parcel·lària que implicava la suma de petits terrenys de diferents propietaris per a realitzar una nova divisió de forma racional que permetés una millora en l'accés i la gestió de les finques. Així el propòsit de la concentració implicava una relocalització i certs canvis en els perímetres de cada parcel·la, però no en les seves dimensions. És a

²⁵ La proposta es basava en l'establiment d'un nou dret, conegut com a servitud de mitgera, consistent en la copropietat o el dret a l'ús d'una paret que separa dues propietats contigües.

dir, que a cada propietari li pertocaven el mateixos metres quadrats que havia aportat a la concentració parcel·lària però distribuïts d'una forma més racional²⁶.

L'objectiu final del projecte implicava una millora dels camins d'accés a les finques i dels accessos a l'aigua, per tal de poder aprofitar la riquesa que tenia el poble amb els seus pous d'aigua i implementar així una nou tipus de cultiu, molt pobre o inexistent a la localitat, el de regadiu. La proposta de l'alcalde pretenia així que les Coves deixés d'importar els productes de regadiu d'altres localitats, com Vinaròs, i que passés a ser productor i a l'hora exportador d'aquest productes.

Amb aquest propòsit es va crear la "SAT RIEGOS COVARXINENSES", o dit d'una altra manera, la Societat Agrària de Transformació (SAT), formada per aquells agricultors amb propietats al punt concret on se situava el projecte. La proposta va tenir una bona acollida per part de la població en els seus inicis, però vint anys després, quan els resultats van prendre forma molts dels agricultors ja no comptaven amb aquella il·lusió inicial, i el propi procés d'adjudicacions de noves finques va ser el detonant de diversos conflictes relacionats amb les desiguals proporcions de les propietats. Així com explica una veïna que va viure el procés de prop:

“Molta gent va tenir problemes després de la repartició, ja que uns veïen que el seu tros de terra era més menut que el que tenien abans (...) Perquè clar, el que als mapes podie ser un poquet de diferència, a la realitat ere un bon tros”

Veïna de la localitat

Tal i com ella assenyala, el pas del terreny a la planimetria i d'aquesta al terreny va ser un dels focus de desaprovació, ja que molts veïns-propietaris consideraven que la cartografia de les finques i la seva aplicació a la realitat els havia implicat una pèrdua de terreny respecte les seves propietats inicials. La que aleshores era la incipient Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació de la Generalitat Valenciana va donar suport al projecte, encarregant-se de la gestió de la transformació parcel·lària. Això va suposar una garantia en el procés i alhora un problema en tant que la magnitud de l'organisme dificultava un tracte directe i àgil en cas de conflictes.

²⁶ Val a dir que la zona de transformació parcel·lària correspon a una amb majors divisions parcel·làries de la localitat, en tant que per ser de les parts més pròximes al poble tenia un major valor pels propis veïns així com expliquen (per la més ràpida accessibilitat). Això va implicar en molts casos que a l'hora de deixar aquestes terres en herència als possibles fills, molts progenitors van optar per dividir-les en petites parts en comptes de donar terres situades a diferents llocs del terme a cada fill, perquè tots tinguessin part de "les millors finques". Això va provocar un minifundisme més accentuat a les proximitats de la localitat.

El conflicte en qüestió, com altres similars que va atendre el jutjat de pau en aquesta matèria, consistia en la reclamació d'un veí a altres dos, tots ells pertanyents a la SAT per tal que s'avinguessin a revisar la ubicació dels mollons i a delimitar de nou les parcel·les confrontants.

L'acte de conciliació es va desenvolupar de forma tensa i sense avinença. El demandant venia acompanyat d'una advocada de la localitat i d'un enginyer agrícola, mentre que una de les parts demandades va assistir sola i l'altra amb el seu marit. L'avvocada recorda així el cas:

“Jo he fet molt poques conciliacions ací al poble, en esta pensava que es podria arribar a un acord i al meu client no li costaria ni la meitat de diners que un judici, però va anar prou malament. Recordo que pràcticament no ens van deixar ni intervenir”.

Advocada de les Coves de Vinromà

Aquesta afirmació encaixa amb la percepció d'alguns jutges de pau que han mostrat certa reticència a la presència de professionals de la justícia en els actes de conciliació en tant que això podria crear certa desigualtat respecte la part que no fos assistida per un advocat. En aquest sentit, els professionals han considerat que aquesta reacció es podia donar pel fet que algun jutge de pau veiés qüestionada la seva autoritat jurídica pels desiguals coneixements jurídics entre jutge llec i advocat professional.

Més enllà del propi conflicte, resulta especialment interessant el que va succeir uns dies després de l'acte de conciliació acabat sense avinença, quan una de les parts demandades es va presentar al jutjat de pau demanant a la secretària que modifiqués l'acta ja que considerava que no recollia tot allò que s'havia dit i especialment la seva opinió. La secretària li va indicar que això no era possible ja que l'acta estava signada per tots els assistents i ja s'havia fet una lectura conjunta en la qual es va mostrar d'acord. Posteriorment la part demandant va portar el cas al jutjat de primera instància de Castelló i va ser llavors quan en l'acte de lliurar l'emplaçament per part de la secretària, la demandada la va acusar de ser la responsable d'aquest nou judici. Tal i com es recull en acta:

“Los demandados formulan acusación verbal sobre este juzgado y afirman que el responsable de esta demanda es la secretaria que suscribe alegando ‘si tu no hubieras escrito solo lo que te interesaba en el acto de conciliación esta demanda no existiría”

Extracte de l'acta sobre diligència d'emplaçament

Aquesta anècdota dóna mostra de la manca de coneixements sobre el procés de conciliació i del biaix en la percepció sobre el paper de jutge de pau i secretari per part d'alguns veïns de la localitat. Tant la petició de modificar l'acta per una de les parts un cop signada, com la concepció que l'admissió d'un judici pot ser fruit de la pèrdua d'informació en l'acta de la conciliació mostren com en ocasions existeix un desconeixement del propi procés i de les seves implicacions. De la mateixa manera, aquesta desinformació pot conduir com ja hem vist a la generació d'enemistats dins la mateixa localitat no només entre les parts en conflicte d'interessos, sinó també entre els propis representants i assistents del jutjat de pau com a testimonis i, per tant, responsables potencials a ulls dels veïns dels possibles acords o desacords originats.

3.3.3 Els nous conflictes: convivència i veïnatge urbà

En aquest últim capítol presentem quines són les principals tipologies de conflictes que s'han atès al jutjat de pau de la localitat de les Coves de Vinromà des de l'any 2.000 fins a l'actualitat. Les persones vinculades al jutjat de pau coincideixen en assenyalar que s'ha accentuat la tendència a l'augment dels conflictes relacionat amb el context urbà (referint-nos a aquells que es produeixen dins la pròpia localitat) enfront als dels entorns rurals. Diversos factors podrien ser els responsables d'aquest canvi més acusat durant la darrera dècada. D'una banda, i com ja hem apuntat, el pas de l'agricultura i la ramaderia a un segon terme com a fonts principals d'ingressos respecte la indústria, el comerç, el transport o els serveis, ha implicat un descens del nombre de veïns dedicats al camp i al bestiar i per tant del nombre de conflictes que aquest generava anteriorment. En aquest sentit, cal apuntar també un canvi en el perfil de veí que treballa la terra i el bestiar en l'actualitat, en tant que ha tingut lloc una substitució de la població propietària d'origen local per treballadors assalariats d'origen estranger. La davallada del relleu generacional en les famílies autòctones respecte el treball al camp i la pastura²⁷ juntament amb l'arribada de població estrangera a la localitat ha motivat la contractació de persones, i en ocasions famílies senceres, de diferents orígens per a dur a terme aquestes tasques, generalment les vinculades al treball al camp, o com es diria localment a l'ofici de *llauraor*. Això també s'ha donat en bona mesura amb assalariats d'origen local.

²⁷ De les prop de 30 rabetes ovines que existien al terme de les Coves a mitjans del segle XX, han passat a dues a l'actualitat, segons indiquen veïns de la localitat.

L'arribada més important de població nouvinguda té els seus orígens l'any 2.000, i va anar incrementant paulatinament fins el 2.010, quan el municipi de les Coves comptava amb un 20,53% de població d'origen estranger, sent Romania, Marroc i Colòmbia els principals països d'origen (ordenats de major a menor percentatge d'emissió de persones emigrades (més dades de la localitat a l'Annex 5). Aquesta incorporació de persones nouvingudes ha produït un canvi en les relacions de producció, en tant que s'ha desvinculat la figura de propietari de la del treballador, les quals tradicionalment les ostentava la mateixa persona. Així, resulta més comú a l'actualitat un fenomen tal vegada impensable anys enrere pels veïns més majors de la localitat, com és la formació en les tasques del camp a persones nouvingudes, encarregant-se així els propietaris de la supervisió de la feina, en aquells casos en què l'edat i les capacitats ho permeten. Val a dir que aquest fenomen tot i no haver-se generalitzat en totes les famílies agricultores del poble (hi ha en què sí s'ha produït el relleu generacional) és suficientment significatiu pel cas que ens ocupa.

L'impacte d'aquest fet a la tipologia de conflictes atesos pel jutjat de pau té una triple vessant. D'una banda, la pèrdua d'incidència dels conflictes rurals, en tant que la població assalariada nouvinguda i local que treballa al camp no n'és propietària i això en general resta el grau d'implicació en possibles reivindicacions i disminueix la generació d'hipotètics litigis veïnals originats pel treball diari. En segon lloc, es produeix també un cert desconeixement de la institució del jutjat de pau i de les seves funcions per part de les persones nouvingudes, o bé per la inexistència d'un organisme homòleg als respectius països d'origen (no és el cas de la població de Colòmbia, on la justícia de pau està emergint amb força des de les darreres dècades) o bé perquè el jutjat de pau té un fort component de tradició oral i local, que fa que difícilment es pugui conèixer quan la població acaba d'arribar al municipi. Això confirma la importància de la difusió oral a l'hora de donar a conèixer les funcions del jutge de pau com a conciliador entre parts en conflicte, ja que usualment són les tasques del registre civil les més conegudes pel conjunt de la població en general. En aquest sentit, la secretària del jutjat afirma que cal fer un treball previ a una conciliació quan una de les parts és nouvinguda per a diferenciar, sobretot, la tasca del jutge de pau de la dels jutges magistrats, una de les confusions més comunes. I afegeix que sovint aquests aclariments previs són també necessaris amb la població local que no coneix amb exactitud les funcions del jutge.

Finalment, el tercer dels canvis que ha implicat l'arribada de població nouvinguda respecte el tipus de litigis té a veure amb l'augment del nombre d'arrendaments d'habitatges urbans. La distribució de la població nouvinguda per les diferents zones de la localitat varia notablement en funció de país d'origen i del període d'arribada. Així, la població d'origen marroquí va ser la primera en arribar al municipi i a les comarques de l'interior de Castelló en general, als inicis dels anys '90. Es tractava d'un perfil de població d'origen rural que es va ocupar majoritàriament en les temporades de recollida de l'ametlla i de l'oliva, els principals productes de la zona, així com d'altres tasques de l'agricultura local. Generalment emigraven els homes que un cop tenien unes bones condicions de treball portaven la resta de la seva família. La població marroquí va ocupar molts dels habitatges buits de la zona antiga del poble a preus baixos i alguns d'ells amb dubtoses condicions d'habitabilitat.

D'altra banda, els processos migratoris de la població colombiana i la romanesa a la localitat divergeixen dels de la població marroquina. El procés migratori colombià té un origen espontani l'any 2007, en tant que el produeix la contractació en origen arrel de la creació d'una fàbrica d'agrogeneradors eòlics. D'aquesta manera, la pròpia gestió de l'empresa contractant s'encarrega de dirigir els colombians (la gran majoria homes) cap a la xarxa immobiliària d'aprovisionament d'habitatge. Això, juntament amb la seguretat del contracte laboral i les garanties econòmiques implícites, fa que accedeixin a pisos reformats o de nova construcció amb unes condicions d'habitabilitat òptimes, situats a la part nova del poble i sovint amb preus per sobre de la mitja del mercat.

La població romanesa, d'arribada més tardana, ha ocupat generalment habitatges de la zona nova del poble i amb bones condicions d'habitabilitat, al igual que la població colombiana. Aquests dos col·lectius de població nouvinguda coincideixen en alguns aspectes com la incorporació tant femenina com masculina en el mercat de treball, els homes generalment vinculats a la indústria, a la construcció o al camp i les dones a les tasques de cura de la gent gran. Així mateix, alguns veïns del poble coincideixen en afirmar que les interaccions entre la població romanesa i colombiana, i la població autòctona són majors que amb la població marroquina, i ho expliquen a partir de les convergències i divergències de base cultural.

Tot i no detenir-nos a analitzar en profunditat els diferents nivells d'interacció de les relacions socials entre població nouvinguda i autòctona (propòsit que escaparia als límits de l'estudi), ens centrarem en observar com els canvis poblacionals i la nova

configuració veïnal del municipi ha tingut el seu reflex en la tipologia i la consistència dels nous conflictes. En aquest sentit, un dels tipus de conflictes que s'han incrementat en la darrera dècada és el vinculat als arrendaments d'habitatges urbans. Tot i que les disputes que es generen arrel de les relacions entre arrendador i arrendatari no són una novetat en la casuística atesa històricament pel jutjat de pau, cal apuntar que el notable augment del nombre d'habitatges arrendats s'ha traduït igualment en un notable augment dels conflictes relacionats amb impagaments, desperfectes o molèsties per sorolls.

A mode d'exemple d'aquest perfil de conflictes, exposo a continuació un acte de conciliació que va tenir lloc el gener de 2011 al jutjat de pau de les Coves de Vinromà, el qual vaig poder presenciar. A diferència dels casos presentats anteriorment, en què les fonts d'informació eren secundàries a partir de la constància de les actes i dels relats, en aquest cas l'audiència pública de la conciliació i el permís de les parts van permetre testimoniar en primera persona el desenvolupament del propi procés i les actuacions de cadascuna de les persones assistents. Sens dubte, una experiència necessària per a una millor comprensió de la gestió dels conflictes als jutjats de pau.

La part demandant era un veí de la localitat d'origen autòcton qui havia arrendat en el passat un habitatge a un jove d'origen colombià i a qui acusava de deure dos mesos del lloguer i les despeses de fontaneria i electricitat generades per la reparació de desperfectes ocasionats, segons el demandant, per l'arrendatari. La sol·licitud partia de l'incompliment d'un acord verbal que s'havia produït entre les parts en presència del jutge de pau arrel de la queixa informal del propietari i que no havia donat els fruits esperats. Així, el demandant reclamava el compromís de l'arrendatari del pagament de determinats imports. L'acte es va iniciar amb la ratificació per part del demandant de la seva sol·licitud, i a continuació es va iniciar un diàleg mediat pel jutge de pau entre ambdues parts. El jove d'origen colombià va afirmar des d'un inici que la seva intenció era la de "reparar la situació" i que estava disposat a pagar, però volia una justificació dels imports que li eren exigits i que considerava excessius. Després de diverses intervencions de les parts, mediades pel jutge i la secretària, finalment es va arribar a un acord, segons el qual l'antic inquilí pagaria els imports marcats amb una petita rebaixa, i ho faria en diferents terminis mensuals, entregant-ho a un tercer, per tal d'evitar qualsevol contacte amb el propietari, degut al deteriorament de la relació.

Més enllà de la pròpia resolució, val la pena descriure la situació de la conciliació i el paper desenvolupat per tots els presents. Físicament, una taula d'oficina separava d'una banda el jutge de pau i la secretària, qui prenia acta, i de l'altra les parts implicades, a la primera fila, i jo mateixa al fons de la sala (veure fotografies de la sala del jutjat a l'Annex 3). La incomoditat entre les parts per la presència de l'altre es feia palesa en tant que el diàleg i les mirades es dirigien únicament al jutge de pau i mai entre elles mateixes. La notable distància d'edat i de nivell de formació entre elles (un veí major d'edat sense estudis i un veí jove amb formació acadèmica) produïa una marcada diferència entre les intervencions: les del primer més curtes i poc articulades, enfront les del segon més extenses i ben argumentades.

El paper del jutge de pau va ser més bé contingut, amb poques intervencions i quan participava era amb un to recapitulador i propositiu. Tanmateix, el rol més inesperat va ser el de la secretària del jutjat de pau, en tant que la seva presència pràcticament invisible a les actes escrites i el poc protagonisme que li atorgaven a les entrevistes els jutges de pau diferia en bona mesura del lloc que ocupava en la conciliació. Així, d'una banda, les seves intervencions van consistir en peticions de repetició del que s'estava explicant per tal de poder recollir-ho a l'acta, com també aportacions per suggerir possibles procediments, comentaris al jutge de pau per indicar què es podria fer en determinats casos i, finalment, intervencions afirmant o desmentint alguna dada relacionada amb el jutjat de pau. Si bé és cert que la part demandant era una de les persones assídues al jutjat de pau i això generava certa familiaritat i distensió en l'acte, es feia present com els anys d'experiència de la persona assistent del jutge de pau en matèria de conciliacions, el coneixement directe de les parts i la seva funció de redactar i sintetitzar el que succeïa li atorgaven un major protagonisme del que recull la teoria. En definitiva, l'assistència a l'acte de conciliació va permetre observar com es desenvolupava la pròpia gestió del conflicte i com es traduïa a la pràctica el rol i el tipus d'intervenció de cadascun dels agents implicats, dels que només contàvem amb relats recreats i la constància de les actes, sintètiques i austeres. Es feia evident doncs la distància que separa allò que es diu d'allò que es fa, i encara que no ho puguem recollir etnogràficament, d'allò que es pensa.

Tornant al cas del litigi per reclamacions de deutes en arrendaments urbans, un cop acabada la conciliació amb avinença, sorprenentment, tot i l'acord assolit cap de les dues parts es va mostrar satisfeta amb el resultat. D'una banda, el demandant

considerava que el pagament en diferents terminis i la reducció de l'import final li produïen un greuge, mentre que la part demandada es considerava víctima d'una situació injusta i considerava que l'origen del problema estava en la manca de documents escrits en el procés d'arrendament:

“Ya tuve problemas con la renta en un principio por no tener documentos que demostraran el contrato. (...) De esta experiencia he aprendido la importancia de los papeles. A partir de ahora lo voy a guardar absolutamente todo, para poder demostrar cómo son las cosas y no quedar desprotegido”.

Veí de les Coves, part demandada en una conciliació

Veiem de nou com a l'hora de donar qualsevol testimoni en un conflicte, la constància escrita guanya una importància central, en tant que la falta d'un contracte d'arrendament formal junt amb un inventari i l'especificació de les responsabilitats de cada part ha estat l'origen de diferents malentesos i de la impotència dels veïns per donar constància del seu acord d'arrendament més enllà de les paraules i els consentiments orals.

Aquest cas exemplifica també com la resolució arribada per la conciliació al jutjat de pau de la localitat, tot i no ser la més satisfactòria per les parts, és preferible al recurs a una instància superior que podria implicar més despeses i inversió de temps. La possibilitat de portar el cas a un jutjat de Primera Instància es presenta pels dos implicats com l'última de les opcions. Tant és així que després de pagar els imports acordats durant els primers mesos, el jove va deixar de fer-ho fins que el jutge de pau, informat per l'arrendador, li va comunicar que l'acta de la conciliació li serviria de sentència al demandant en un judici i que això li implicaria pagar també les costes del procés. És en aquest sentit en què el jutjat de pau compleix la seva funció de filtre pels jutjats superiors que veuen així alleugerada part de la seva gestió de conflictes veïnals de poca quantia procedents de les petites localitats pròximes.

Per posar un exemple més del reflex que tenen als jutjats de pau les relacions entre el veïnatge urbà, i per no caure en la conclusió errònia que la majoria de conflictes del nucli urbà es produeixen entre veïns autòctons i nousvinguts per qüestions d'arrendaments, presentarem breument un dels casos relacionats amb les molèsties produïdes pels sorolls del veïnat (acta adjunta a l'Annex 6, cas 5). La papereta de demanada exposava:

“En la propiedad de xxx, ocupada por un grupo de jóvenes se vienen produciendo ruidos, música a alto volumen, suciedad esparcida en la calle, gritos, golpes, a altas horas de la madrugada. (...) Todo ello origina que el

vecindario no pueda dormir, ni descansar y al llamarles la atención (...) este grupo de jóvenes no atiende a razones”.

Extracte de la papereta de demanda de conciliació

Es tracta d'una sol·licitud col·lectiva per part d'un grup de veïns d'un carrer, alguns d'ells temporals, que hi viuen durant el període de vacances i altres durant tot l'any, dirigida al propietari de la finca arrendada com a local per a celebracions dels i les joves durant les festes majors del municipi. La jutgessa de pau qui va assistir a l'acte recorda amb sorpresa la postura adoptada pel propietari de la finca, en tant que es va posicionar a favor dels joves i va contrariar l'actitud presa per la demandant i els veïns del carrer. La jutgessa de pau del moment recorda especialment aquest cas per la reacció del propietari a favor dels i les joves, mentre que el seu sentit comú, explica, li feia esperar una resposta més comprensiva amb el veïnat. Així, la conciliació va consistir en la rèplica i contrarèplica de les parts, i entre les diferents peticions, una anava dirigida a la jutgessa de pau, sol·licitant que ordenés la desocupació del local, al que va respondre:

“La Sra. Juez indica que ella no tiene potestad para ordenar este extremo y añade que es una práctica habitual en fiestas que se alquilen casas para grupos de jóvenes que las utilizan para comer juntos, escuchar música, etc. Y que es difícil cambiar estas costumbres”

Extracte de l'acta de conciliació

Veiem aquí com la jutgessa de pau fa ús tant dels arguments relatius a la llei com al costum per tal de fer entendre a les parts quins són els límits del seu rol i quines són les solucions viables per arribar a una entesa. Així, apel·lant als límits legals de les seves funcions, explica que la desocupació d'un habitatge no és una opció possible per resoldre el problema, mentre que apel·lant al costum i al sentit comú, fa entendre que el lloguer d'espais per a celebrar les festes està arrelat a la tradició local i que per això tampoc seria una bona opció demanar l'abstenció del jovent d'aquesta pràctica. Finalment, les raons aportades per la jutgessa i la voluntat de les parts de recompondre la convivència pacífica van permetre l'avenença, establint l'acord que a partir de determinada hora els joves baixarien la música i no farien sorolls.

Aquest cas ens remet als arguments presentats a l'inici del treball en defensa de les aportacions que la justícia de pau pot fer a les reflexions al voltant de la justícia restauradora i viceversa. Recordem que la justícia restauradora, així com en l'últim cas exposat, promou el diàleg entre víctima i ofensor d'un conflicte per restituir els danys causats, partint de la voluntat de les parts per restablir una determinada situació. La

coincidència dels objectius i la metodologia de les conciliacions de la justícia de pau amb els principis de la justícia restauradora fan pensar amb la necessitat de crear ponts entre aquesta pràctica viva, encara que cada dia més reduïda, i la teoria restauradora, viva també i cada dia més generalitzada.

Fins aquí arriba el repàs dels principals conflictes abordats al jutjat de pau de la localitat en les darreres dues dècades, el qual ens ha permès observar com el context històric i polític canviant, la transformació dels modes de producció i els canvis poblacionals han influït directament sobre la generació de diferents tipologies de conflictes. En definitiva, hem vist com el jutjat de pau, com a institució integrada dins l'organització social de la comunitat a la qual pertany és un reflex dels canvis que aquesta experimenta.

Respecte a les formes de resoldre els conflictes, encara que no es poden establir pautes concretes ja que cada jutge i cada cas presenta diferents vies de gestió, la seva actuació es mou entre l'aplicació del costum i el sentit comú, defugint de tota interpretació legislativa i inclús remarcant la seva manca de competències en l'aplicació dels codis. En aquest sentit, la justícia de pau respondria a un dels principis paradoxals del dret de les societats occidentals que apuntava Joaquin Costa (1910), segons el qual a ningú li es permès ignorar les lleis (*nemini licet ignorare jus*) i en conseqüència es presumeix que tothom les coneix. Aquestes dues presumpcions s'han mantingut com a base del dret, com ell explica, tot i saber que són contràries a la realitat social, en tant que la majoria de la població ignora el contingut de les lleis, encara que al mateix temps l'autor afegeix que aquesta ficció és necessària per a la conservació de l'ordre social. Els jutges de pau serien una figura paradigmàtica d'aquesta contrarietat ja que com a persones generalment desconexores de la legislació gestionen conflictes entre persones sovint també ignorants del dret, com la gran part de la població. És així com aquesta figura donaria resposta i servei a la població respecte les seves possibles disputes sense necessitat d'amplis coneixements de la legislació.

El jutge de pau utilitza per tant com a eines per promoure la conciliació, el seu coneixement de la comunitat, les aptituds personals per a facilitar el diàleg i la formulació si s'escau de propostes pertinents per a cada cas. En definitiva, representa la veu del sentit comú entre dues parts en conflicte, actuant com a mediador entre elles, facilitant el diàleg o senzillament propiciant la voluntat d'entesa a partir del propi ritual que és tota conciliació.

4. Conclusions

Les conclusions que presentem a continuació pretenen reunir les diferents reflexions que han anat despuntant al llarg del treball així com fer-les dialogar entre elles, en la mesura que sigui possible. En aquest sentit, som conscients que els límits del present estudi, tant pel temps com pels plantejaments inicials, ens impedeixen arribar a afirmacions definitives sobre quin pot ser el futur dels jutjats de pau a la localitat estudiada i de forma més genèrica, al País Valencià o a l'Estat espanyol. Sense pretendre resoldre taxativament incògnites d'aquesta magnitud i amb l'objectiu de no excedir-nos en generalitzacions a partir de l'estudi de cas, ens proposarem donar llum sobre els principals aspectes que condicionen l'existència i la consistència dels jutjats de pau avui en dia. Ens aproximarem a la comprensió social dins l'àmbit local de la figura dels jutges de pau i de les seves atribucions, així com també apuntant quines són les tendències que es donen en la conflictologia atesa pels jutjats de pau i quins són els factors socials, polítics i econòmics que han influït en aquesta transformació dels litigis en el món rural. En definitiva, ens proposem compendiar les principals reflexions i aprenentatges sobre la institució dels jutjats de pau i sobre els conflictes que aquest aborda, els quals s'han obtingut a partir de la recollida de dades etnogràfiques en el treball de camp i del seu posterior anàlisi.

Per dur a terme aquesta síntesi, ens detindrem en primer lloc en les aportacions més destacades sobre la institució del jutjat de pau i la pròpia figura del jutge, per passar després a tractar els punts més rellevants en relació als principals conflictes gestionats als jutjats de pau. Tot i que entenem que a la pràctica aquestes dues categories pertanyents al propi sistema jurídic i social formen part d'una mateixa realitat, hem cregut convenient separar-les per poder fer una anàlisi d'elles des dels seus dos nivells de comprensió: el jutjat de pau com a institució pròxima a la ciutadania i els conflictes com a fets socials i alhora matèria prima de l'òrgan. D'aquesta manera hem pretès abordar dos elements tradicionalment estudiats pel dret i la sociologia, respectivament, des d'una mateixa perspectiva, l'antropologia jurídica.

Així, apropant-nos inicialment a la institució del jutjat de pau, val a dir que aquest òrgan ha experimentat, com hem vist, nombrosos canvis al llarg del més de segle i mig de la seva existència a l'Estat espanyol, però hem advertit també que alguns dels principis

centrals que regeixen la forma d'actuar dels jutjats de pau en matèria de gestió de conflictes segueixen fidels al moment de la seva creació. D'acord amb les seves bases d'origen francès, les quals van establir els principis filosòfics i operatius de la institució, els objectius de la justícia de pau segueixen sent avui en dia oferir un servei de justícia pròxim a la ciutadania i eficaç en la resolució de conflictes de tipus quotidià i de poca quantia, mitjançant la conciliació i conformes a l'equitat i no al dret. Cal recordar que els jutges de pau acostumen a ser persones llegendes en dret, que per tant desconeixen l'ordenament jurídic, del qual habitualment prescindeixen a l'hora d'afrontar les possibles resolucions d'un conflicte.

La noció d'equitat, entesa a partir d'Aristòtil com "la interpretació moderada de la llei segons les circumstàncies de temps, lloc i persona" (Martínez, 1994), s'ajusta en bona mesura al principi que regeix la gestió dels conflictes als jutjats de pau, en tant que hem pogut observar la capacitat d'adaptació de les seves intervencions a cada cas concret, allunyant-se així de la llei positiva i actuant en base a la justícia natural. Cal assenyalar que aquí entenem el terme equitat d'una forma àmplia i no només vinculat a l'aplicació de la llei com resa la definició, ja que com hem vist els jutjats de pau no apliquen necessàriament la llei. Així, tot i haver experimentat múltiples modificacions respecte la seva concepció i les seves funcions, podem entendre l'aplicació del principi de l'equitat com una constant en la història dels jutjats de pau.

Dita història ha estat marcada per l'increment de les mesures per dotar de major imparcialitat i ampliar certes competències al càrrec de jutge de pau. De manera que de la primera figura dels alcaldes com a conciliadors que marcava la Constitució de 1812 es va evolucionar cap a la separació de les funcions judicials i executives, dictada el 1855, any de la constitució dels jutjats de pau com a tals.

Des d'aquest moment històric, poc a poc es van adoptar mesures per a garantir la separació dels jutges dels càrrecs públics i per a augmentar les seves responsabilitats i competències, per exemple pujant les quanties econòmiques de les demandes que podia atendre i derivant-los accions des d'instàncies superiors. Així com apuntava ja el Manual dels Jutjats de Pau de Catalunya (2003) aquesta contínua successió de reformes legislatives de continguts molt diversos posa de manifest la falta d'un model clar de justícia de pau.

Tanmateix, aquest procés de canvi que ha promogut la consolidació dels jutjats de pau com a primer referent de la justícia a les localitats sense jutjat superior, no ha aconseguit

que la figura i les funcions del jutge de pau gaudeixin d'una definició clara i ajustada a la realitat per part de la població local. En aquest sentit, hem vist com més enllà del reconeixement de qui és la persona que ostenta el càrrec, i fins i tot quins han estat els jutges/jutgesses dels darrers anys, a les localitats estudiades es desconeix la figura operativa així com les possibilitats i els límits de les seves funcions específiques.

S'ha constatat com alguns veïns i veïnes barrejaven la funció mediadora i conciliadora del jutge de pau amb la de dictar sentència, per a la qual només estan facultats, i a més obligats, en els judicis verbals i en els judicis de faltes, dues de les intervencions pràcticament inexistents a l'actualitat. En canvi, avui en dia els actes de conciliació són la competència principal i la més activa en matèria de gestió de conflictes a l'actualitat i es caracteritzen pel caire dialogant i conciliador del seu desenvolupament, com el propi nom indica, sense la imposició d'un dictamen per part del jutge, qui en tot cas es limitarà a proposar possibles solucions.

Aquesta manca d'un coneixement acurat de les funcions del jutge de pau, que alguns professionals atribueixen a l'escassa difusió formal de l'òrgan, contrasta amb una altra percepció social molt més clara i significativa, la qual envesteix el jutge de pau d'atributs morals com el seny, el sentit comú, la bondat, el prestigi o la respectabilitat dins la comunitat. D'aquesta manera, podem afirmar que la figura del jutge de pau esdevé una construcció social que encarna el paradigma de l'autoritat moral per a la pròpia comunitat. En aquesta direcció, un Decret de 1956 establí que per a accedir al càrrec calia gaudir de prestigi i respecte a la localitat i mostrar irreprotxable conducta moral, en definitiva estar ben situat a l'escala de l'estatus social local. Encara que la normativa vigent ja no estipula aquests requisits, difícilment mesurables per un organisme públic, aquests continuen igualment presents en l'imaginari col·lectiu, en tant que des dels orígens de la figura del jutge de pau han estat presents en el costum i en el dret viscut dels pobles.

Dit Decret marcava també que el jutge de pau havia de ser natural de la localitat, requisit que tot i haver desaparegut de la llei que regula ara el càrrec segueix igualment vigent socialment, en tant que el coneixement directe de la vida social de la localitat, de les formes d'organització, del dret costumari i del propi veïnat són uns dels elements centrals en la figura del jutge de pau, els quals el diferencien de la resta d'instàncies i professionals del sistema judicial.

Tot i no constar ja en la normativa reguladora, el manteniment de la percepció social del jutge de pau com a autoritat moral, com a persona estretament vinculada al poble (originària d'ell o amb una llarga residència) i per tant coneixedora dels afers quotidians de la localitat, ens revela dos fenòmens relacionats amb la difusió i l'eficàcia de les funcions del jutjat de pau.

D'una banda, hem observat que la difusió de les seves tasques i dels serveis que pot oferir a la comunitat és eminentment oral. Així, l'antiguitat de la institució, l'elevada vinculació dels jutges de pau a la localitat i als seus litigis quotidians junt amb els escassos mecanismes de divulgació de l'òrgan, fan que la transmissió boca a boca i a través de generacions hagi estat la principal font de coneixement sobre qui són els jutges de pau i sobre en quines ocasions convé reclamar els seus serveis. Val a dir també que la proximitat física de l'organisme a l'Ajuntament i el fet de compartir funcionaris també implica que moltes parts en conflicte es dirigeixin al consistori com a primer lloc de referència en cas de necessitat de serveis de justícia, des d'on les derivaran al jutjat de pau. La difusió a llarg termini i de forma oral de la seva figura també pot crear també desiguals graus d'accés a la informació entre la població local, en tant que la majoria de població nouvinguda de la localitat, arribada al llarg de la darrera dècada, sol desconèixer l'existència d'aquest òrgan. El curt període de residència d'aquesta població i la manca de mecanismes de transmissió dels límits i possibilitats de la justícia de pau fan que difícilment aquest grup social conegui les seves competències i menys encara que comparteixi el valor simbòlic que se li atorga socialment. En definitiva, veiem com el grau d'arrelament al poble té conseqüències en sentits oposats, per un costat esdevé un requisit no escrit a l'hora del nomenament dels jutges de pau i per l'altre fa que el menor grau d'arrelament de les persones nouvingudes a la localitat, almenys en els primers períodes, generi un desconeixement generalitzat de la institució i un menor ús. En qualsevol cas, això ens mostra l'estreta vinculació dels jutjats de pau amb el seu entorn local, la qual serà també un factor central en relació a la seva eficàcia, com veurem a continuació.

L'eficàcia de les intervencions del jutge de pau en els conflictes rau en bona mesura en el grau de confiança que les parts implicades i la població en general dipositen en ell. Alguns dels principals atributs que la població atorga al jutge de pau es vinculen al seu caràcter, a les seves capacitats i als seus valors. Així, com ja hem apuntat es considera que ha de ser una persona amb capacitats mediadores, amb sentit comú, amb aptituds

per a dialogar i escoltar i posseïdor de qualitats com la bondat o la paciència. El conjunt d'aquestes atribucions són les que converteixen els jutges de pau en una font d'autoritat moral als municipis. Aquesta percepció simbòlica ha permès incrementar l'eficàcia de la seva presència com a tercer en un conflicte, en tant que alguns veïns implicats en actes de conciliació, expliquen que el fet que estigui el jutge davant ha fet que canviï la situació i que puguin arribar a un acord. Podríem afirmar doncs que la presència del jutge de pau en una conciliació modifica la situació anterior a partir d'un procés que crea una nova relació jurídica entre les parts en conflicte. Aquesta relació jurídica implica l'establiment de nous drets i deures entre jutge i parts durant el procés conciliador, vinculats al dret a ser escoltat i a defensar els propis interessos i als deures de respectar a l'altra part, en cas que hi hagi voluntat d'arribar a un acord satisfactori entre elles (recordem també que l'assistència a la conciliació és voluntària).

En relació a aquesta confiança dipositada en la figura del jutge de pau, val a dir que tot i tractar-se d'un atribut necessari per a l'eficàcia de les conciliacions, existeixen sectors de la població que divergeixen en aquest punt. Hem observat com la manca d'una formació jurídica específica o la vinculació del jutge de pau a determinats grups polítics, creen certa desconfiança envers la seva imparcialitat i les garanties d'un bon procés. Aquest argument ha estat més habitual entre la població més jove, la qual mostra un menor coneixement sobre les funcions conciliadores del jutge de pau, alhora que una manca de confiança en les seves intervencions, així com també ha estat una reflexió comú entre altres professionals de la justícia amb estudis específics els quals subratllaven la manca de formació en dret i mediació dels jutges de pau com a falta de garanties de les seves capacitats per representar el sistema de justícia.

En aquest sentit, cal apuntar també que l'ocupació del càrrec ha generat en molts dels jutges de pau la creació d'enemistats en tant que la incomprensió de la seva tasca o el desacord amb els resultats obtinguts en una conciliació en ocasions s'han traduït en acusacions al jutge de pau o al secretari que han intervingut. Aquest factor es veu reflectit també en la manca de voluntaris per ocupar el càrrec, fet que implica que els membres del govern local sol·liciten personalment a les persones més afins la seva col·laboració. La sol·licitud per ocupar el càrrec sol respondre a aquesta petició i a la voluntat d'oferir un servei al poble, ja que com alguns jutges afirmen "aquesta és una feina que no fas per diners".

En síntesi, respecte els trets més destacats de la institució podem concloure que la transmissió oral i la creença en l'eficàcia de les seves intervencions la situen més pròxima a una tradició arrelada en el costum i en la història local, que no pas a un organisme institucional depenent de l'administració de justícia. Per bé que aquesta sigui la forma jurídica del jutjat de pau, el que volem destacar aquí no és aquesta jerarquia institucional sinó la aprehensió que una comunitat en fa d'ella, atorgant-li l'autoritat, la legitimitat i els atributs necessaris per a intervenir com a garantia d'equitat i seny en un conflicte. Així, en el cas dels jutjats de pau, podem afirmar que la línia que separa la llei escrita de la tradició oral es torna molt difusa quan la pròpia estructura social d'una comunitat assimila un càrrec públic i oficial a una figura amb atributs simbòlics d'origen popular. Això ens mostra com alhora que el costum i la tradició poden ser fonts del dret (i en efecte ho són), les figures creades legislativament també poden ser reinterpretades i revestides de nous significats per les mateixes formes d'organització social. Els jutjats de pau encarnarien així una doble font de legitimitat, fruit tant de la seva definició a la Llei d'Enjutjament Civil com de la construcció social de la seva autoritat moral.

Abans de centrar-nos en els propis conflictes, voldria fer un apunt sobre l'estreta vinculació que s'estableix entre els jutges de pau i altres figures etnografiades al llarg de la història i en punts molt distants del món. Entre aquestes figures que comparteixen l'essència dels jutjats de pau, en tant que són construïdes socialment per a vetllar per l'ordre social i representar la justícia en determinats àmbits comunitaris, hi trobem els homes bons, els grans homes i els homes raonables. Hem observat com en especial els homes raonables, estudiats per l'antropòleg sud-africà Max Gluckman, guarden àmplies similituds amb els jutges de pau, en tant que la comunitat que les envolta els atorga una autoritat moral per tal d'intervenir en els conflictes aplicant el criteri d'equitat i de flexibilitat en cada intervenció. Constatem així com els jutges de pau no són una figura desconnectada dels sistemes jurídics construïts en societats diverses, sinó que com hem vist responen a les mateixes necessitats identificades etnogràficament. En el cas concret estudiat, els referents immediats els encarnaria la figura dels bons homes, i possiblement tindria també influències de la figura dels veedors. Tanmateix aquestes són connexions sobre les que caldria aprofundir amb més deteniment en nous estudis centrats en les figures socials que podrien haver precedit els jutges de pau en les petites localitats rurals.

A continuació passarem a destacar els elements més rellevants en relació als conflictes tractats al jutjat de pau, l'evolució de la seva tipologia, els factors de context que els han influït i el perfil del veí o veïna més habitual en cada tipus de litigis.

En primer lloc hem d'apuntar que la porta d'entrada cap a aquesta conflictologia rural han estat els actes de conciliació celebrats als jutjats de pau. Com ja hem dit, es tracta del mecanisme més comú emprat per l'òrgan per tal de tractar d'avenir a dues parts en conflicte. Les conciliacions destaquen pel seu caràcter facultatiu, per l'absència del dictamen d'una sentència per part del jutge, així com pel diàleg i per la proposta de solucions com a vies d'arribada a acords. A diferència dels sistemes de mediació entre conflictes, que han començat a irrompre amb força en el sistema de justícia en els darrers anys, el jutge de pau té un major grau d'intervenció en tant que pot proposar possibles solucions a les parts i reforçar els punts comuns entre elles per arribar a una entesa, mentre que el mediador es limita a crear un bon clima per al diàleg sense interferir en el propi litigi.

Aquesta no és l'única diferència entre els que s'han anomenat sistemes de gestió, de resolució o de transformació de conflictes com són la mediació i la conciliació. El grau d'implicació i de coneixement de la comunitat, habitualment molt major en el cas dels jutges de pau, o la professionalització dels i les mediadores enfront l'aprenentatge vivencial i quotidià dels jutges de pau, distancien en bona mesura aquests dos perfils dedicats al treball per la convivència pacífica. El diferent grau de formació de cadascun dels perfils fa també que mentre els jutges de pau escassament saben de l'existència dels emergents serveis de mediació, en canvi aquests últims coneixen la justícia de pau, encara que l'entenen com una avantsala per a la mediació i com un sistema amb certes deficiències per garantir l'arribada a acords i la perdurabilitat d'aquests. Al mateix temps que el coneixement del context i de les parts, i l'actitud propositiva són criticades des de la mediació com a elements de distorsió, des dels jutjats de pau aquests s'erigeixen com els elements principals que juguen a favor de l'arribada a acords.

Des d'una òptica externa i analitzant cada sistema, allò que sembla evident és que la qualitat del servei d'ambdós sistemes podria millorar si els dos incorporessin elements de l'altre. Així, una major formació en els jutges de pau podria millorar les seves tècniques en la resolució de conflictes, en tant que a l'actualitat cada jutge actua a partir de criteris propis i en funció de les seves habilitats personals. Alhora que un major coneixement del context social, de les parts implicades i del tipus de conflictes, en

aquest cas relatiu al món rural, afavoririen la confiança de la població local amb els mediadors, els quals avui en dia acostumen a ser professionals externs a les localitats on actuen (val a dir que aquest sistema està molt més estès a Catalunya que al País Valencià, on la mediació queda limitada a determinats assumptes, com els laborals o els vinculats a menors). En qualsevol cas, aquesta transformació dels sistemes de mediació i de conciliació passaria en primer lloc per establir un major diàleg i un veritable treball en xarxa entre ambdós serveis, ja que avui en dia les seves interconnexions són pràcticament inexistents.

Si ens centrem en els actes de conciliació pròpiament, cal ressaltar que es tracta d'una de les poques figures processals que han subsistit de l'antiga Llei d'Enjudicament Civil de 1881, això fa que ens interroguem sobre els motius d'aquesta subsistència. D'una banda, un dels supòsits parteix del fet que la conciliació s'ha de celebrar al domicili de la persona demandada, així la justícia de pau actuaria com a sistema de proximitat a la ciutadania per tal de poder complir aquesta condició. Un altra de les raons de ser no escrites sobre els actes de conciliació és el pressupost que tota persona immersa en un litigi preferirà arribar a un acord de forma voluntària, abans que la imposició d'una solució per part d'un tercer, com podria ser un jutge de carrera. En les conciliacions, la figura del tercer l'encarna el jutge de pau, com hem vist, qui s'encarrega d'apropar les posicions entre ambdues parts i proposar solucions que condueixin a l'acord final a partir del mutu enteniment. Es presumeix així que les persones implicades en un conflicte preferiran un procés de conciliació a la sentència d'un jutge superior, arrel del supòsit de ser més equitativa, ponderada, ràpida, econòmica i ajustada a les seves necessitats.

A partir de les opinions dels jutges de pau, dels veïns i veïnes entrevistades i de les actes registrades a l'arxiu del jutjat de pau, hem observat com a la pràctica es donen tant conciliacions que acaben amb acord, sense ell o amb l'absència d'alguna de les parts a l'acte. Resulta difícil establir una correlació directa entre els factors que influeixen en cada conflicte i les probabilitats d'arribar o no a un acord, en tant que la varietat de casos i de resolucions és molt àmplia. Tanmateix sí que podem afirmar que hem observat una major tendència a l'arribada a acords en aquells casos en què el litigi implica una molèstia en el dia a dia d'ambdues parts. Així, hi ha major constància d'avinences en casos, per exemple, de disputes diàries per qüestions de sorolls nocturns, de desavinences en els límits de terrenys que dificulten el treball diari de la terra o de

litigis per drets de pas que impedeixen l'arribada al camp d'alguns veïns o que impliquen el pas continu per llocs indesitjats pels propietaris. Tots aquests exemples tenen en comú la veritable voluntat d'arribar a una avenença per les parts, vinculada a l'amenaça directa del litigi a la convivència diària pacífica o al treball quotidià, al mateix temps que l'alternativa al jutjat de pau dilatària notablement en el temps el tancament d'un acord.

D'altra banda, en els casos en què no s'ha arribat a una entesa la constant més evident és la manca d'interès per buscar solucions per almenys una de les parts, que pot ser tant la part demandant com la demandada (en ocasions la part demandant no està oberta a altres solucions que no siguin la pròpia proposta). En aquest sentit, la dita popular segons la qual “dos no rinyen si un no vol” s'aplicaria també a la inversa afirmant que “dos no s'avenen si un no vol”. Aquesta manca d'interès sol anar vinculada a l'escassetat de repercussions directes en el devenir quotidià d'una de les parts implicades així com també a la inflexibilitat sobre les possibles solucions d'una o més de les parts. Així, l'interès i la preocupació per solucionar el conflicte passarien a un segon terme, podent deixar la qüestió sense resoldre o permetent que el cas ascendeixi a instàncies superiors. Exemple d'això serien els casos en què la pèrdua d'un dret de pas no té repercussions en el dia a dia dels implicats o també les disputes en què la ferma voluntat d'obtenir la raó per una de les parts pot fer passar el litigi a jutjats superiors amb la prolongació del procés que això implicaria.

La frase “avui plou, tindrem feina al jutjat” il·lustra en bona mesura un cert tipus de demandes que s'interposen al jutjat de pau, més vinculades a l'excés de temps lliure que a la rellevància que aquests tenen per a la part demandant. Els jutges de pau i secretaris es refereixen així a les paperetes de demanda de conflictes usualment de poca rellevància interposades per veïns en moments en què el mal temps no els permet seguir amb el treball que fan a l'aire lliure, habitualment al camp.

Però tot i haver observat que el grau de transcendència dels conflictes a la vida diària és una constant rellevant en les probabilitats d'èxit de les conciliacions, són molts més els elements que influeixen en el desenvolupament d'un acte de conciliació i en la seva resolució final. En aquest sentit, són també factors a destacar el perfil, l'actitud o els interessos de les parts; les aptituds i habilitats del jutge de pau i del secretari; i fins i tot els motius ocults que poden restar amagats darrere d'un aparent conflicte. Aquest últim element val la pena ser destacat ja que es donen casos en què les parts enfrontades

comparteixen algun fet del passat que els va enemistar, o bé per un desacord directe (entre ells mateixos) o indirecte (entre familiars, veïns...). Així, a mesura que hem conegut més a fons algunes de les parts implicades i el seu context, hem vist com en ocasions la causa que porta a dues persones a entrar en disputes d'interessos no és només allò que es mostra en aparença, sinó que els motius presentats sovint estan contaminats per altres factors del passat que han generat cert ressentiment i disgust, encara vigents a l'actualitat. En aquest sentit, un dels elements que caldria identificar a l'hora d'analitzar les relacions entre les tipologies de conflictes i l'èxit de les seves resolucions serien els significats que poden quedar ocults darrere de les causes exposades en una demanda de conciliació.

Així com afirmen jutges de pau i secretaris, és habitual que la relació entre les persones enfrontades ja fos conflictiva abans d'emergir el litigi concret. En aquests casos, guanya sentit l'afirmació d'un secretari de jutjat de pau segons la qual "les persones que venen al jutjat de pau no solen ser persones de pau, sinó que més bé venen a renyir". Això es connecta a la percepció que en moltes ocasions les víctimes no necessiten major intervenció que verbalitzar el seu problema en públic i compartir la seva experiència amb la part ofensora com a forma de resolució del problema. Es tracta d'un dels trets que aproximen la justícia de pau a les formes de justícia restauradora. En aquest sentit, el jutjat de pau compliria també una funció simbòlica més pròxima a la comprensió psicològica de les persones que a la representació del sistema de justícia al qual pertany. Això dona mostra de la flexibilitat i la multiplicitat de les funcions que sovint desenvolupa el càrrec. Cal destacar al respecte el considerable nombre d'intervencions que els jutges de pau han realitzat al llarg dels anys de forma extra judicial, visitant a les parts enfrontades als seus domicilis o citant-les en llocs comuns per tal d'evitar l'avenç dels conflictes i la interposició de paperetes de demanda. Aquest tipus d'intervenció precoç que frenaria l'arribada de conflictes al mateix jutjat de pau, fa que sigui més difícil encara mesurar el volum real de feina que atenen els jutges de pau, així com el grau d'influència que tenen en la convivència pacífica en els pobles, ja que aquest tipus gestions succeeixen sense deixar constància escrita en cap registre.

D'altra banda, els jutjats de pau han demostrat no ser un òrgan estanc i ancorat en el passat sinó que el pas del temps i les dinàmiques socials canviant de les comunitats on intervenen han tingut també el seu reflex en la història de l'òrgan. Hem vist així com el context històric i polític canviant, la transformació dels modes de producció i els canvis

poblacionals han influït d'una forma directa sobre les formes d'interacció entre el veïnat local, i per tant, sobre la generació de diferents tipologies de conflictes. Hem observat com el pas del sistema dictatorial al sistema democràtic va implicar un canvi en el perfil de veí nomenat jutge de pau i com la vigència de sistemes de gestió agrícola com la Cambra Agrària absorbien part dels litigis habituals en el jutjat de pau. Així mateix, l'abandonament quasi total de la pastura i la gran davallada de la dedicació agrícola, junt amb el pas de la gestió quotidiana de les terres pels propietaris a persones assalariades, va comportar una disminució del nombre de conflictes vinculats als drets de pas i als límits de les finques, tradicionalment recurrents al jutjat de pau. D'altra banda, l'augment significatiu d'arrendaments d'habitatges urbans amb l'arribada de població nouvinguda a la localitat es va traduir també en un increment dels conflictes vinculats als impagaments i a la gestió en general dels lloguers.

En definitiva, hem observat com el jutjat de pau com a institució integrada dins l'organització social de la comunitat a la qual pertany actua com a termòmetre dels canvis que aquesta viu, alhora que la seva experiència s'amplia a partir de la diversitat de conflictes que el veïnat presenta. De la mateixa manera, pel que fa a les formes de resolució dels conflictes, tot i que no podem establir pautes concretes ja que cada jutge i cada cas presenta diferents vies de gestió, s'ha vist com la seva actuació es mou entre l'aplicació del costum, la tradició, el seny i el sentit comú, defugint de tota interpretació legislativa i inclús remarcant la seva manca de competències en l'aplicació dels codis.

El coneixement directe dels tipus de conflictes i l'aplicació de l'equitat i del sentit comú, el qual sovint encaixa tant amb la norma com amb la tradició, són algunes claus de l'èxit de les intervencions del jutjat de pau. Però no hem d'oblidar la dificultat de gestió dels conflictes vinculats al dret consuetudinari, en tant que el primer obstacle esdevé arribar a un acord sobre què forma part del costum. Els casos presentats sobre els drets de pas i la delimitació de finques, dues de les tipologies més habituals en les diferents etapes dels jutjats de pau, mostren com els principis d'antiguitat, de continuïtat i d'obligatorietat de reconeixement dels drets apareixen com a constants al llarg dels casos estudiats. Si bé és cert que cada cas presenta particularitats que poden modificar en bona mesura qualsevol d'aquests trets.

Finalment, m'agradaria donar resposta, o si més no aproximar-me a una possible contestació d'una de les primeres hipòtesis de partida que plantejava la necessitat de la revitalització i millora organitzativa dels jutjats de pau per a contrarestar la pèrdua de

prestigi i la davallada de l'ús dels seus serveis de conciliació, així com l'avançament en la seva integració dins l'organització judicial. A l'inici del capítol afirmàvem que escapa als límits de l'estudi preveure quin serà el futur dels jutjats de pau, en tant que són molts els elements que estan en joc i el temps de dedicació al propi treball resultaria insuficient. Tanmateix, tampoc tindria sentit deixar d'esbossar algunes de les idees que s'han anat recollint al llarg de les entrevistes i de les observacions, les quals contribuirien a repensar la situació actual dels jutjats de pau, i tal vegada a transformar-la amb el treball sobre algunes de les seves mancances.

En aquest sentit, i aclarint que es tracta d'unes primeres recomanacions que caldria considerar en estudis més amplis, hem observat com la pèrdua gradual de reconeixement i d'efectivitat dels jutjats de pau com a gestors de conflictes a les comunitats respon a tres mancances principals. Aquestes són la poca divulgació de les seves funcions conciliadores, l'escassa formació dels jutges i jutgesses de pau i la manca d'intercanvi i treball en xarxa amb altres sistemes de gestió de conflictes.

Pel que fa a la difusió dels seus serveis en pro de la convivència pacífica a la localitat, hem vist com la transmissió oral que sempre ha estat la principal via de divulgació ha perdut força en les darreres dècades, en tant que les noves generacions sovint relacionen el jutjat de pau amb conflictes agrícoles que cada dia són més escassos. Al mateix temps, l'ampliació i la facilitat d'accés a altres formes de gestió de conflictes com les companyies asseguradores, la intervenció dels bancs o dels advocats, han deixat en segon terme la necessitat d'una autoritat local pròxima i coneixedora de l'entorn com a facilitadora de la conciliació i la convivència pacífica, sobretot entre la gent més jove de la localitat. Tanmateix considerem que les funcions i l'experiència dels jutjats de pau continuen sent necessàries pel manteniment de l'ordre social de les petites comunitats, en aquest cas rurals, en tant que cap de les alternatives plantejades al jutjat de pau ofereix un servei pròxim, àgil i sense cost per al veïnat com ho fan els jutjats de pau. És per això que es fa necessària una millor difusió del seu servei de conciliació entre els diferents sectors poblacionals, principalment entre la gent jove i la població nouvinguda a la localitat. Aquest augment de la informació específica contribuiria també a la major comprensió dels límits i potencialitats dels jutges de pau per part de la població, i per tant de forma indirecta podria facilitar la seva tasca i disminuir el risc de generar enemistats per la incomprensió de les seves funcions.

La següent mancança apunta a l'escassa formació específica dels jutges de pau que provoca la davallada de confiança d'alguns sectors de professionals. A la província de Castelló, a diferència d'altres (com és el cas de Tarragona on la justícia de pau compta amb un major suport i reconeixement), hem observat com la formació que reben els jutges de pau al llarg dels seus quatre anys al càrrec (poden ser més o menys) sovint es limita a la transmissió de coneixements i experiències per part dels i les secretàries del jutjat. Aquesta escassa preparació i la manca de reciclatge dels coneixements sobre el propi càrrec és titllat per altres experts en conflictes com una falta de garanties a l'hora d'oferir un millor servei a la ciutadania. És per això que una de les recomanacions es dirigeix a l'increment de la formació dels i les jutges de pau en matèria de tècniques de conciliació i mediació, així com en les possibilitats que li ofereix el propi càrrec i els aprenentatges que obtindria de l'intercanvi amb altres experiències.

Aquest últim punt ens connecta amb la necessitat de generar sinèrgies amb altres òrgans i serveis com pot ser la mediació o les pràctiques conciliadores en matèria laboral i de menors. Això fomentaria alhora una major projecció a la resta d'institucions per a les quals els jutjats de pau, com per bona part de la població de grans ciutats, són òrgans pràcticament desconeguts.

En definitiva totes aquestes recomanacions tenen en comú la necessitat d'una aposta ferma per part de l'organització judicial per la justícia de pau, decisió que a dia d'avui sembla seguir la tendència contrària.

Sigui quin sigui el futur que li espera a la justícia de pau, el que sí podem afirmar és que aquest òrgan ha esdevingut un cas exemplar per mostrar les potencialitats d'una comunitat a l'hora de construir una autoritat moral al servei de l'ordre social, figura que al mateix temps gaudeix de la capacitat d'enriquir-se dels coneixements i del dret viscut del seu entorn pròxim, així com de reflectir el pas del temps en la vida social que l'envolta.

5. Bibliografia

Obres citades i/o consultades

- ALCOVER, A.M. i MOLL, F. (1928-1962) *Diccionari català-valencià-balear*, ed. Moll, Palma
- AMORÓS, M., CAMPS, F. i PASTOR, X. (2000) *Mediació comunitària i gestió alternativa de conflictes a Catalunya. Una guia per a la governabilitat*, Ed. Fundació Jaume Bofill, núm. 15, Barcelona
- BRAITHWAITE, J. (2002) *Setting standards for restorative justice*, The British Journal of Criminology, n. 42, pàgs. 563-577
- BRAITHWAITE, J. i ROCHE, D. (2001) 'Restorative Justice and Responsibility' a Bazemore, G. i Schiff, M. (eds) (2001) *Restorative Community Justice: Repairing Harm and Transforming Communities*, Anderson Publishing, Cincinnati
- CANELA I BALSEBRE, R.M. (Coor.) (2007) *Els jutges de pau, 150 anys al servei de la justícia*, Ed. El Médol, Tarragona
- CONSEJO GENERAL DEL PODER JUDICIAL (1996) *Los juzgados de paz*, Ed. Consejo General del Poder Judicial, Zaragoza
- CONSELLERIA DE JUSTICIA Y ADMINISTRACIONES PÚBLICAS (2001) *La justicia de paz en la Comunidad Valenciana*, Ed. Generalitat Valenciana
- COSTA, J. [1999(1910)] *El problema de la ignorancia del derecho y sus relaciones: el status individual, el referéndum y la costumbre*, Vol. XII Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, Alicante
- DARNACULLETA, M. i CEREIJO, A. (2007) *Mediació, autoregulació i justícia de proximitat*, Ed. Departament de Justícia. Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, Generalitat de Catalunya: Barcelona
- DOMINGO DE LA FUENTE, V. (2008) "Justicia Restaurativa y mediación penal de la teoría a la práctica" a Lex Nova
- DOMINGO DE LA FUENTE, V. (Coor.) (2010) *Conclusiones de la 6º Conferencia del Foro Europeo de Justicia Restaurativa*, Servicio de Mediación Penal de Castilla y León, Burgos

- ECONOMIC AND SOCIAL COUNCIL OF UNITED NATIONS (2002) “Basic principles on the use of restorative justice programmes in criminal matters” a Resolutions and decisions adopted by the Economic and Social Council at its substantive session of 2002. [En línia] www.unicef.org/tdad/unodchandbookrj.pdf
- ENRECH, E., GUILANYÀ, A., SALCEDO, A. (2003) *Manual dels Jutjats de Pau de Catalunya*, Ed. Departament de Justícia i Interior, Generalitat de Catalunya: Barcelona
- GLUCKMAN, M. (1955) *The judicial process among the Barotse of Northern Rhodesia (Zambia)*, University of Zambia, Ed. University of Manchester a la University Press, Manchester
- INSTITUT D’ESTUDIS CATALANS (2007), *Diccionari de la Llengua Catalana*, Segona Edició, Barcelona
- JENKINS, Timothy (1994) “Fieldwork and the Perception of Everyday Life”, *Man* (N.S.), 29, pp. 433-455
- JIMÉNEZ, M. i LLENAS, M. (2008) *Developing evaluation protocols for the Mediation-Reparation programme in Catalonia*, informe de la V European Forum for Restorative Justice, *Building restorative justice in Europe: cooperation between the public, policy makers, practitioners and researchers*, Verona, 17-19 April 2008 a [http://www.euforumrj.org/readingroom/Verona/Verona_South.pdf]
- LAMO RUBIO, J. (Coor) (1999), *Guía Práctica de la Justicia de Paz*, Editorial Bosch: Barcelona
- MÁRQUEZ CÁRDENAS, ÁLVARO E. (2008), *La conciliación como mecanismo de justicia restaurativa*, Prolegómenos: Derechos y valores, Vol. XI, Núm. 22, julio-diciembre, pp. 57-74 Universidad Militar Nueva Granada: Colombia
- MARTÍNEZ ALCUBILLA, M. (1868) *Diccionario de la administración española, peninsular y ultramarina*, Madrid
- MARTINEZ MARÍN, J. (1994) *Diccionario de Términos Jurídicos*, Ed. Comares, Granada
- MAS I SOLENCH, J.M. (1988) *Jutjats de pau I. Conceptes generals*, Quaderns d’estudis i formació, Direcció General de Relacions amb l’Administració de Justícia, Generalitat de Catalunya

- OLALDE, A. (2006) *Justicia restaurativa y mediación en el ámbito penal*, GEUZ-Centro Universitario de transformación de conflictos, Leioa
- PEIRANO, Mariza G. S. 1998 “When Anthropology is at Home: The Different Contexts of a Single Discipline” *Annual Review of Anthropology*, 27, pp. 105-128
- PELIKAN, C. (2010) “The place of restorative justice in society: making sense of developments in time and space”, VI Conferència Forum Europeu Justícia Restauradora, Bilbao [Mecanuscrit]
- RODRÍGUEZ JIMÉNEZ, J. (1994) “Problemática de los juzgados de paz” a *Poder Judicial*, Ed. Segunda Época, núm. 33
- SRINIVAS, M.N. (2001 [1996]), “Studying One’s Own Cultura: Some Thoughts”, “The Observer and the Orserved in the Study of Cultures” i “The Insider versus Outsider in the Study of Cultures”, a *Village, Caste, Gender and Method. Essays in Indian Social Anthropology*, New Delhi, Oxford University Press, pp. 198-233
- SUBDIRECCIÓ GENERAL DE SUPORT JUDICIAL (2009), *La justicia de pau en dades 2008*, Direcció General de Recursos de l’Administració de Justícia, Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya. [En línia] www20.gencat.cat/docs/Adjudicat/Documents/ARXIUS/dades_justicia_pau_2008.pdf
- TERRADAS, I.
- (1999) (Coor.) *Antropología jurídica, VIII Congreso de Antropología*, Santiago de Compostela: Federación de Asociaciones de Antropología del Estado Español [etc.]
- (2008) *Justicia Vindicatoria. De la ofensa e indefensión a la imprecación y el oráculo, la vindicta y el talión, la ordalía y el juramento, la composición y la reconciliación*. Madrid: CSIC.
- (2010) “Limits and possibilities of Restorative justice: A view from Social Anthropology”, VI Conferència Forum Europeu Justícia Restauradora, Bilbao [Mecanuscrit]
- VILALTA, E. (2009) “Una aproximació al dret estranger en matèria de mediació” a CASANOVAS et. Al. *Materials del Llibre Blanc de Mediació a Catalunya*, Departament de Justícia, Generalitat de Catalunya
- VV.AA. (2003) *Estudio sobre la viabilidad de los juzgados de paz*, UPV/EHU, Donostia

VV.AA. (2005) “La justícia de proximitat” al *Llibre verd de l'administració de justícia*, Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, Documents de treball n. 12

ZEHR, H.

(2007) *El pequeño libro de la Justicia Restaurativa*, Intercouse PA, Good Books

(1990) *Changing Lenses: A New Focus for Crime and Justice*, Herald Press, Scottsdale

Pàgines web consultades

Codi Civil espanyol:

<http://www.ucm.es/info/civil/jgstorch/leyes/ccivil.htm>

Justícia restauradora:

<http://www.restorativejustice.org/>

http://www.idrc.ca/library/ev-84576-201-1-DO_TOPIC.html

<http://www.euforumrj.org/> (European Forum for Restorative Justice)

Llei Enjotjament Civil:

<http://noticias.juridicas.com>

<http://www.eldigitaldederecho.com>

Sistema de justícia espanyol:

<http://iabogado.com/guia-legal/los-tribunales/juzgados-y-tribunales>

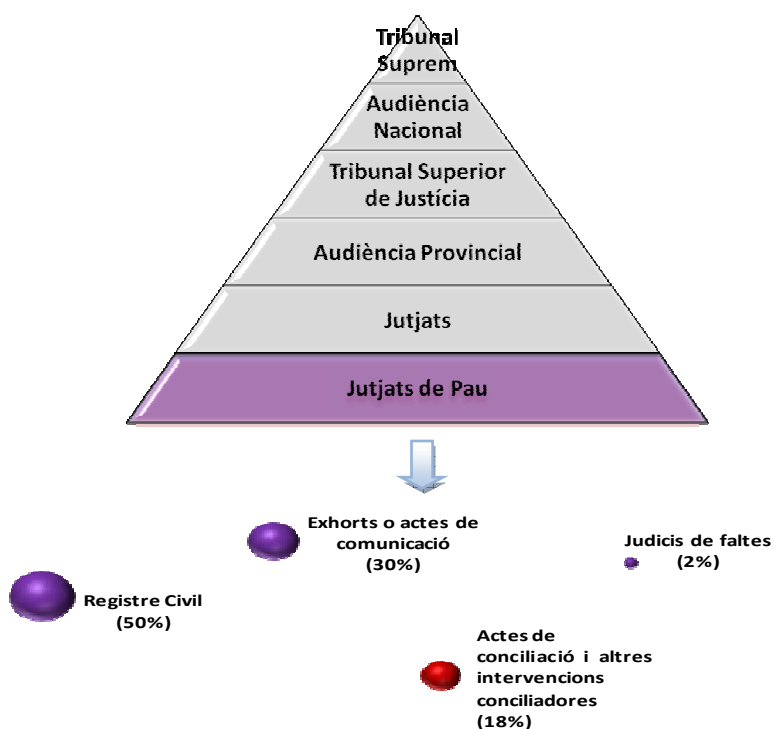
Victimologia:

<http://www.bibliojuridica.org/libros/4/1839/19.pdf>

6. Annexos

Annex 1

ELS JUTJATS DE PAU DINS EL SISTEMA JUDICIAL

Font: Elaboració pròpia a partir de dades facilitades pel jutjat de pau de les Coves de Vinromà

De forma gràfica la piràmide il·lustra el lloc que ocupen els jutjats de pau dins la jerarquia dels jutjats i els tribunals del sistema de justícia espanyol, i a continuació es mostra també el volum de feina aproximat que representen les diferents competències d'un jutjat de pau. Aquest gràfic l'hem elaborat a partir de les dades recollides amb l'estudi de cas. Per a més informació cal afegir que el segon nivell més proper a la ciutadania, representat a la gràfica pels "jutjats" inclou també:

- Jutjat Central d'Instrucció - Jutjat Central del Penal
- Jutjat Central del Contenciós Administratiu - Jutjat Central de Menors
- Primera Instància - Instrucció - Menors - Vigilància Penitenciària del contenciós administratiu

Annex 2

CALENDARITZACIÓ DE LA RECERCA

FASES DEL PROJECTE	Setembre	Octubre	Novembre	Desembre	Gener	Febrer	Març	Abril	Maig	Juny	Juliol	Agost
Disseny de la recerca												
Preparació teòrica	■											
Disseny definitiu recerca	■											
Elaboració guies d'entrevista		■										
Recollida de dades												
Treball de camp: observació i entrevistes		■	■	■	■							
Consulta de fonts secundàries		■	■	■	■							
Treball documental: lectura bibliogràfica	■	■	■	■	■							
Anàlisi de les dades i redacció												
Buidat entrevistes i notes de camp				■	■	■						
Anàlisi dels materials			■	■	■	■	■					
Redacció informe final							■	■	■			
Coordinació i seguiment acadèmic												
Tutories de seguiment i discussió dels continguts	■		■		■		■	■	■			
Revisió de l'informe final								■	■			
Presentació de resultats										■		
Devolució resultats al camp												
Publicació articles en revistes locals											■	
Presentació pública dels resultats												■

Annex 3

FOTOGRAFIES JUTJAT DE PAU LES COVES DE VINROMÀ

Fotografia 1. Ajuntament de les Coves de Vinromà on se situa el jutjat de pau

Fotografia 2. Porta d'entrada al jutjat de pau de les Coves de Vinromà

Fotografia 3. Sala del jutjat de pau de les Coves de Vinromà, on se celebren els actes de conciliació

Fotografia 4. La secretària del jutjat de pau mentre prepara els documents per a la celebració d'un acte de conciliació

Annex 4

FOTOGRAFIES SOBRE LA DELIMITACIÓ DE FINQUES

Fotografies 1, 2 i 3. Imatges de tres mollons que marquen els límits d'una finca rústica.

Annex 5

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ i CONTEXT SOCIOECONÒMIC DE LES COVES DE VINROMÀ

L'evolució poblacional de les Coves de Vinromà va fer un gir durant la primera dècada del segle XXI. Després de perdre població paulatinament en les darreres dècades, degut a l'envelliment i a l'èxode rural (arribant a menys de 1.800 habitants), a partir de l'any 2000 amb l'arribada de població estrangera, comença a recuperar població, fins a situar-se lleugerament per sobre dels 2.000 habitants a l'actualitat. El 20% de la població avui en dia té orígens migratoris, sent Romania el principal país de procedència, seguit de Marroc i Colòmbia, tal com mostra la següent gràfica:

Nacionalitats de la població resident a les Coves de Vinromà

Nacionalitat	Població	%	
Espanya	1.649	79,47	
Romania	205	9,88	20,53%
Marroc	126	6,07	
Colòmbia	58	2,80	
Altres	37	1,78	
Total Municipi	2.075	100	

Font: Padró d'habitants a maig de 2008

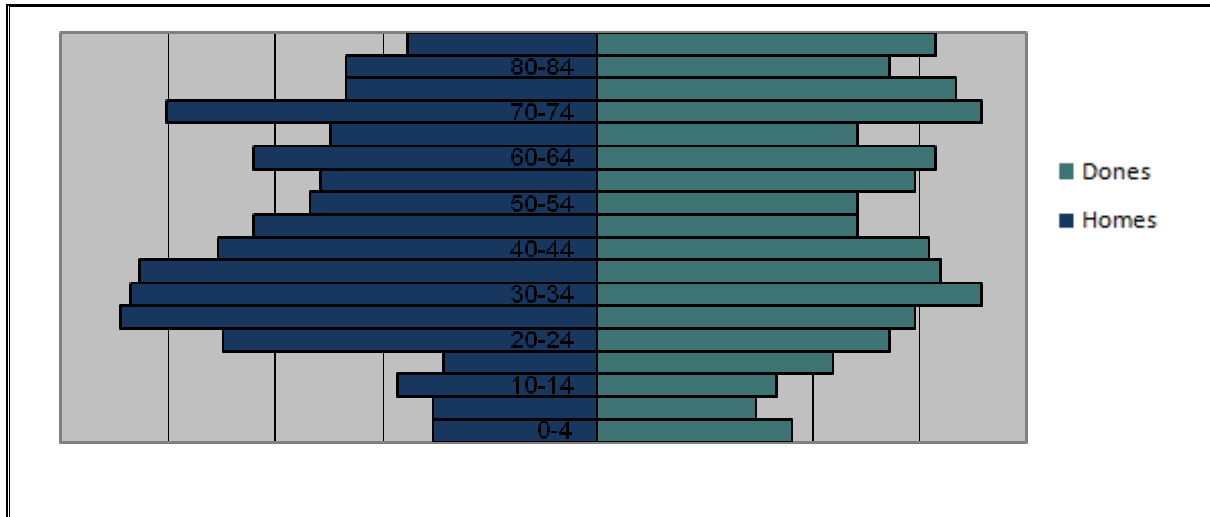
Val a dir que l'arribada de població estrangera en els darrers anys ha suposat un rejuveniment de la població local, que ha contribuït a que la franja dels 24 als 34 anys guanyés terreny a les edats compreses entre els 70 i 80 anys, més predominants anys enrere, tal com mostra la següent gràfica.

La principal ocupació de la zona ha estat fins a les darreres dècades l'agricultura i la ramaderia, tot i que han perdut pes en part per la manca de relleu generacional²⁸, amb una recent presència de la indústria i la construcció en els darrers anys. Això dibuixa un determinat paisatge en el món laboral que influirà en la tipologia de conflictes atesos pel jutjat de pau.

²⁸ A principis dels anys '80, el poble contava entre 400 i 500 cotitzadors per Règim Especial Agrari, segons dades de la cooperativa de crèdit local, mentre que actualment giren al voltant dels 100 afiliats al sector agrari-ramader.

Finalment, la seva ubicació geogràfica, al nord de la comarca de La Plana Alta de Castelló, emmarca la localitat en un enclavament econòmic i polític representat pel *boom* de la construcció i una forta especulació urbanística, al llarg dels anys '90, però que s'ha vist paralytzada amb l'arribada d'ela crisi econòmica.

Piràmide d'edat de les Coves de Vinromà

Font: elaboració pròpia a partir del padró d'habitants de 2008

Annex 6

REULLS D'ACTES DE CONCILIACIÓ ATEOS AL JUTJAT DE PAU DE LES COVES DE VINROMÀ

Cas 1: Acte de conciliació sobre un dret de pas

Cas 2: Acte de conciliació sobre fixació de fites

Cas 3: Acte de conciliació sobre fixació de límits

Cas 4: Acte de conciliació sobre recol·locació de fites

Cas 5: Acte de conciliació sobre molèsties per sorolls

CAS 1

PAPERETA DE DEMANDA SOBRE DRET DE PAS

Pags. 1/4

[REDACTED], mayor de edad, de estado viuda, profesión pensionista, y con domicilio en esta villa, calle de Castellón, 7, ante ese Juzgado comparezco y digo:

Que por medio de la presente interpongo papeleta de demanda de acto de conciliación contra D^a [REDACTED] a fin de que se avenga a reconocer los siguientes extremos:

Cruzar sin permiso la finca rústica de mi propiedad, sita en el Mas de Boira de este término municipal, polígono 30 parcela 170, a pesar de haberle dicho reiteradas veces que no pase.

Por todo ello:

SUPLICO al Juzgado: Que tenga por presentada papeleta de conciliación, con sus copias y previos los trámites pertinentes, en su momento se dignen señalar día y hora para la oportuna comparecencia, haciéndose a esta parte entrega de la correspondiente certificación del acta de conciliación o de haberse intentado sin efecto.

Es justicia que solicito de V.S. en Les Coves de Vinromá a tres de febrero de mil novecientos noventa y nueve.

[REDACTED]

SR. JUEZ DE PAZ DE LES COVES DE VINROMA

ADMINISTRACION
JUSTICIA

PROVIDENCIA PROPUESTA.

En Les Coves de Vinromà, a cuatro de febrero de mil novecientos noventa y nueve.

Dada cuenta. Por recibida la anterior papeleta de demanda, suscrita por, [REDACTED],
contra [REDACTED].

Se admite a trámite y se fija el día DIECINUEVE DE FEBRERO actual a las 19 h.

Cítese a las partes para ese día y a esa hora en el local de este Juzgado.

Lo manda y firma el Sr. Juez. Doy fe.

ACTA DE CONCILIACION EXP. 2/99 AC. [REDACTED] contra [REDACTED]

En Les Coves de Vinromà, a diecinueve de febrero de mil novecientos noventa y nueve.

Siendo la hora señalada para la celebración del acto de conciliación citado anteriormente, se constituyó en audiencia pública, el Sr. Juez de Paz de este municipio, D. JOSE VICENTE SABADO VAQUER, asistido de mi la Secretaria, comparece la demandante [REDACTED] y la demandada [REDACTED].

Comparecen así mismo [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] y [REDACTED] que lo hacen en calidad de vecinos conocedores de las fincas.

Seguidamente por mi la Secretaria se da cuenta de la demanda, cuyo objeto es que la demandada se avenga a reconocer:

Que cruza sin permiso la finca rústica propiedad de [REDACTED], sita en Pda. Mas de Boira, de este término municipal, a pesar de haberle dicho reiteradas veces que no pase.

El Sr. Juez pregunta a la demandante si afirma y ratifica en la demanda presentada y añade si la prohibición es únicamente para la Sra. [REDACTED] o se extiende a todos.

Contesta que no quiere que pase nadie.

Afirma la Sra. [REDACTED] que este paso lo han tenido siempre y en base a este uso continuado durante años considera que tiene derecho a paso. Desgraciadamente su finca esta en el interior y por algún sitio tiene que entrar a cultivar la finca.

La Sra. [REDACTED] dice que ese paso se le concedió en su día por que se lo pidió el

3/4
padre de la Sra. [REDACTED], hoy fallecido. Pero ahora ha cambiado de opinión y no quiere que pase.

Interviene el Sr. [REDACTED] indicando que él siempre ha conocido este paso y lo ha utilizado por ser vecino.

También la hace [REDACTED] que indica que también han utilizado este paso sus parientes [REDACTED], y [REDACTED].

La Sra. [REDACTED] aporta fotografía aérea que acredita el paso señalado por el uso continuado.

La parte demandante insiste en que, aunque efectivamente se aprecia el camino en la fotografía, el paso no tiene por qué utilizarlo ya que insiste en que no tiene ningún derecho.

El Sr. Juez indica que se trata de llegar a un acuerdo y propone un paso alternativo por el extremo lindante de la finca.

La Sra. [REDACTED] se ratifica en su postura.

Afirma la Sra. [REDACTED] que el uso del camino esta demostrado durante cincuenta años. [REDACTED] indica que el camino no estaba roturado durante más de treinta años ya que él lo ha utilizado desde hace muchos años.

[REDACTED] afirma que eso es contrario a la verdad.

El Sr. [REDACTED] indica que el camino esta labrado solo desde hace unos cuatro años.

El Sr. [REDACTED] indica que [REDACTED] un colindante, le cedia paso por otro punto de la finca por la que ya venia pasando, si llegaban a un cuerdo con la propietaria de la otra parcela, la Sra. [REDACTED].

El Sr. Juez insiste en este punto y pregunta nuevamente a la demandante si estaria dispuesta a dar un paso alternativo por un extremo de la finca, por la parte de arriba junto a la pared, de manera que no le perjudicara en los árboles que están ahora plantados.

La Sra. [REDACTED] indica que se aviene siempre y cuando el camino tenga las suficientes dimensiones para poder pasar.

El Sr. [REDACTED] indica que el camino se haria de 3 m. y se arrancarían los árboles con la correspondiente indemnización que se fijara de común acuerdo.

La parte demandante propone que está de acuerdo en que pasen por el extremo de la citada parcela 170 del polígono 30 siempre y cuando se avenga a alinear dos almendros que tiene plantados en lugar inapropiado, en otra finca colindante a la de la Sra. [REDACTED], sita en Pda. Corral de Prats.

La Sra. [REDACTED] indica que si los almendros están mal alineados también los están otros árboles, en este caso olivos, que en su día plantaron sus padres.

La parte demandada indica que no están fijados los lindes y que lo que se tendria que hacer es que se fijen los lindes y una vez deslindadas las fincas se alinearían los árboles.

La Sra. [REDACTED] manifiesta que sí está de acuerdo en que se fijen los lindes en esta finca en Pda. Corral de Prats.

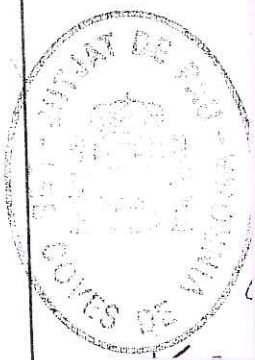
El Sr. Juez manifiesta que el precio de los almendros que se puedan arrancar en la parcela 170, se debería concretar en este momento, así como los vecinos que van a abonar este importe a la dueña Sra. [REDACTED].

A propuesta del Sr. Juez llegan las partes al acuerdo de que el camino se fije por la zona indicada anteriormente de la finca 170, los almendros que se puedan arrancar en esta finca y que va a perder la Sra. [redacted], ésta no los va a cobrar del mismo modo que no la va a hacer la Sra. [redacted], con los que se puedan arrancar en el Corral de Prats. Los gastos que se originarán, de la construcción de este nuevo camino correrán a cargo de la demandada Josefa [redacted], junto con los vecinos con derecho a paso. Se harán cargo de los gastos conjuntamente, la propia [redacted], junto con los vecinos [redacted], [redacted] i [redacted].

Habiendo llegado a un acuerdo las partes, se acuerda que se va a concretar un fecha para fijar los lindes en la finca del Corral de Prats.

El Sr. Juez ordena se extienda la presente acta que leída y hallada conforme la firman los comparecientes, después del Sr. Juez y conmigo la Secretaria. Entregándose copia a cada uno de ellos. De todo ello doy fe.

[Large area containing faint, illegible handwritten signatures and text, likely representing the parties and the court secretary.]

(CAS2)

PAPERETA DE DEMANDA
SOBRE COL·LOCACIÓ DE FITES

Pàgs. 1/3

Dña. [REDACTED], con D.N.I. [REDACTED], vecina de Les Coves de Vinromà con domicilio en masía d'En Rieres,

EXPONE: que es propietaria de una porción de patio de masía sito en la propia Masía d'En Rieres, que como consecuencia de la construcción de un almacén por la familia [REDACTED], han desaparecido los lindes que fijaban la superficie que le correspondía.

Este asunto y otros derivados de la citada obra, han originado desavenencias con la familia [REDACTED]. Por todo ello,

SOLICITO: La presencia de la Sra. Juez de Paz de este municipio en el momento de reposición de los mojones que sirven de deslinde entre las parcelas y que se levante acta de mencionada actuación judicial.

Al propio tiempo indico que los vecinos colindantes en los que puede repercutir la fijación de lindes son:

- D. [REDACTED]
- D. [REDACTED]
- D. [REDACTED]

LES COVES DE VINROMA, a 21 de Octubre de 1996.

SRA. JUEZ DE PAZ DE LES COVES DE VINROMA.

2/96.

ACTA S/SEÑALIZACION DE LINDES EN MAS D'EN RIERES. RF^a 142/96

En Les Coves de Vinromà, a catorce de noviembre de mil novecientos noventa y seis.

Siendo la hora señalada para practicar fijación de lindes mediante mojones, en cumplimiento de Providencia de la Sra. Juez de Paz de fecha 30 de octubre de 1996, en relación con solicitud de [REDACTED], se constituye la Comisión Judicial integrada por la Sra. Juez de Paz Dª FRANCISCA BARREDA ALBERT y la Secretaria que suscribe, en Masía En Rieres de este termino municipal. Comparecen en este acto al solicitante [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] y [REDACTED], todos ellos vecinos de la citada masía.

Se aprecia que la construcción propiedad de [REDACTED] Albert, hijo del Sr. [REDACTED], se encuentra a unos 15 centímetros de la línea de la pared trasera del almacén de [REDACTED], esta diferencia en centímetros es la que se adentra en la parcela de la Sra. [REDACTED]. La Sra. Juez ordena de excave para ver donde estaba el mojón que fijaba el linde. [REDACTED] procede a destapar dicho mojón. Por la situación de éste la construcción estaría correcta pero [REDACTED] afirma que no es éste el mojon verdadero que señalizaba la partición, a lo que el Sr. [REDACTED] replica que sí lo es.

Ante la imposibilidad de coincidir en este punto, la Sra. Juez propone que se quede la construcción tal y como está y que [REDACTED], propietario de la construcción y su padre [REDACTED] cedan esta pared trasera de su almacén como pared medianera, para el propietario de la parcela colindante, en la actualidad [REDACTED]. De tal forma que, en caso de construir en esta parcela la pared citada sería compartida como pared medianera, sin cargo económico alguno para para la nueva construcción que se pudiera hacer.

Ambas partes, [REDACTED] y [REDACTED] junto con su hijo [REDACTED], aceptan la propuesta y quedan de acuerdo en este extremo. Si bien estos dos últimos hacen constar que esta pared trasera puede ser compartida como medianera, pero no como pared de carga para las vigas que se pudieran coloar en una futura construcción. Alega el Sr. [REDACTED] que la pared no tiene suficiente fuerza y no está preparada para sostener carga, de hecho las vigas de la edificación del Sr. [REDACTED] tampoco descansan en la citada pared.

La Sra. [REDACTED] asiente y dice que que las vigas irían apoyadas a las otras dos paredes, perpendiculares al camino y no cargarán peso en esta pared medianera.

También de común acuerdo se comprometen [REDACTED] y su padre [REDACTED] a tapar en breve una ventana abierta hacia la parcela de [REDACTED].

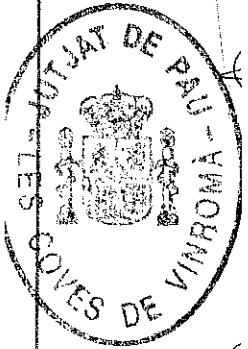
Indica el Sr. [REDACTED] que, no tiene inconveniente para que, en caso de construir en la parcela en cuestión, la pared trasera de su almacén también se podría compartir como pared medianera.

En lo que respecta a las parcelas colindantes de [REDACTED] y [REDACTED], quedan como sigue: Los puntos que fijan los lindes de la propiedad del Sr. [REDACTED] son la arista de la edificación del Sr. [REDACTED], en línea con la arista de una construcción, (cobertizo)

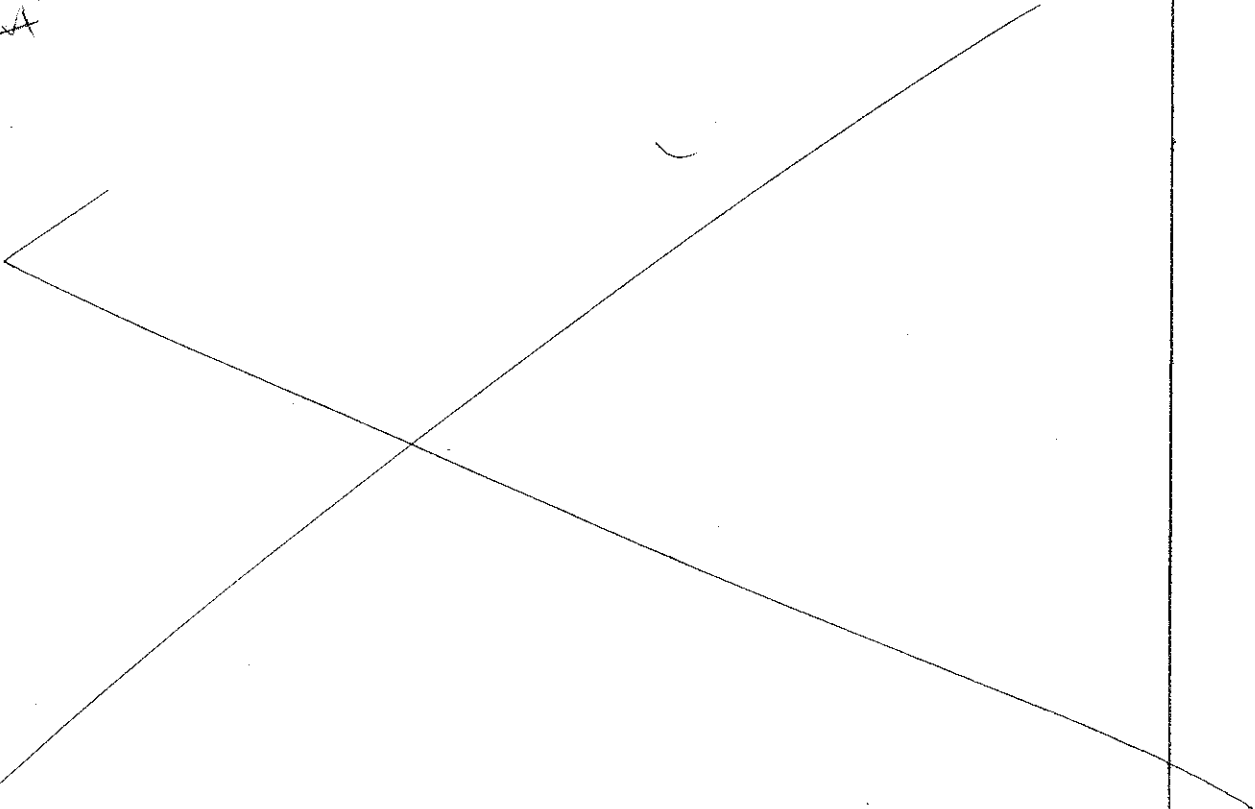
que en la actualidad se conserva, aunque en mal estado, propiedad de [REDACTED]. La propiedad de este último, el Sr. [REDACTED], se fija en el cobertizo citado más 1'50 m. contados a partir de la puerta de mencionada construcción hacia la parcela de la Sra. [REDACTED], para darle acceso a mencionado cobertizo.

La Sra. Juez pregunta a los presentes si tienen alguna cosa más que añadir a lo que responden que no, y que están de acuerdo con todo lo expuesto.

La Sra. Juez, ordena se extienda la presente acta de la que se da copia a los presentes, que leída, la firman en prueba de conformidad después de la S. S^a y conmigo la Secretaria que doy fe.

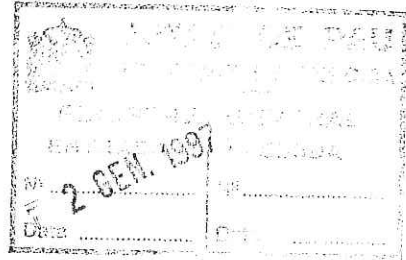
A
1

(CAS 3)

PAPERETA DE DEMANDA
SOBRE FIXACIÓ DE LÍMITS

Págs. 1/2

[REDACTED], mayor de edad, de estado casado, profesión pensionista y con domicilio en esta villa, calle Castellón, núm. [REDACTED], ante ese Juzgado comparezco y digo:

Que por medio de la presente interpongo papeleta de demanda de acto de conciliación contra D. [REDACTED], a fin de que se avenga a reconocer los siguientes extremos:

Lindes de la finca rústica de este término municipal denominada CLAPISA.

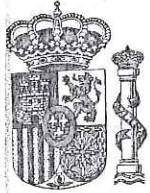
Por todo ello:

S U P L I C O al Juzgado: Que tenga por presentada papeleta de conciliación, con sus copias y previos los trámites pertinentes, en su momento se digne señalar día y hora para la oportuna comparecencia, haciéndose a esta parte entrega de la correspondiente certificación de acta de conciliación o de haberse intentado sin efecto.

Es justicia que solicito de V.S. en LES COVES DE VINROMA a veintisiete de diciembre de mil novecientos noventa y seis.

SRA. JUEZ DE PAZ DE

LES COVES DE VINROMA (Castellón)

ADMINISTRACION
DE JUSTICIA

2/2

2X5575315
Eut. 04/97.

ACTO DE CONCILIACION. EXP. 1/97 A.C.

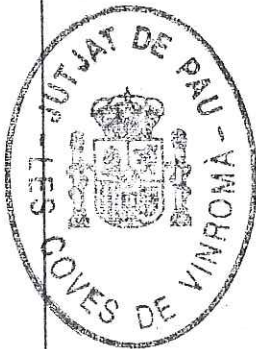
ACTA

En Les Coves de Vinromà, a veintiuno de enero de mil novecientos noventa y siete.
Constituida en audiencia pública la Sra. Juez de Paz de este municipio Dª FRANCISCA BARREDA ALBERT, asistida de mi la Secretaria, y siendo la hora señalada para la practica del acto de conciliación citado anteriormente, nos trasladamos a la finca sita en Pda Clapisa Pol. 26, parc. 198 y 314, propiedad de [REDACTED] y [REDACTED], respectivamente, asisten ambos propietarios junto con [REDACTED], hermano de uno de los propietarios y [REDACTED], hijo del otro propietario y futuro titular de la finca.
[REDACTED] se ausentan en el momento de extender la presente acta.

Ante el problema de colindancia surgido las dos personas citadas en último lugar llegan a un acuerdo que la Sra. Juez considera razonable y ambos fijan los lindes que afirman van a ser los definitivos. Colocan los mojones^{que} determinan los lindes y dado que la línea imaginaria divisoria de ambas parcelas pasa por el centro de un algarrobo, ambos también de común acuerdo deciden arrancar el arbol para evitar futuros problemas. [REDACTED] manifiesta que él se hace cargo de arrancar el arbol y de la leña a lo que [REDACTED] accede. El Sr. [REDACTED] asiente de conformidad.

La Sra. Juez pregunta si no tienen nada más que añadir a lo que los presentes asienten que no, que estan de acuerdo con todo lo dicho.

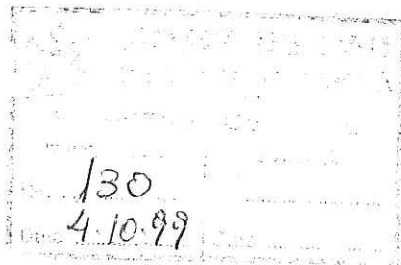
Terminado el acto de conciliación con acuerdo de las partes, la Sra. Juez ordena se lea la presente acta, que leída y hallada conforme la firman los comparecientes, conmigo la Secretaria que doy fe.

CAS 4

5118

PAPERETA DE DEMANDA SOBRE
RECOL·LOCACIÓ DE FITES

Pags. 1/6

AL JUZGADO DE PAZ DE LES COVES DE VINROMA

D. [REDACTED], provisto de D.N.I. nº [REDACTED] y con domicilio en les Coves de Vinroma C/ Nou nº [REDACTED], ante el Juzgado comparezco y como mejor proceda en Derecho, DIGO:

Que mediante el presente escrito deduzco solicitud de **acto de conciliación** en materia de deslinde y amojonamiento de fincas rústicas, respecto de la "**SAT RIEGOS COVARCHINENSES**", domiciliada en Les Coves de Vinromá, C/ Sant Isidre nº 16, D. [REDACTED], C/ Saragossa nº [REDACTED] y DÑA. [REDACTED], C/ Sant Isidre nº [REDACTED].

El solicitante es propietario de una finca rústica sita en este término municipal partida "Fontanelles", parcela nº 211 del poligono 1, con una superficie total de 1Ha. 62a. y 10ca. según consta en la ficha de atribuciones y plano de la Conselleria de Agricultura y Pesca.

Que la "SAT RIEGOS COVARCHINENSES" ha procedido erróneamente al amojonamiento de la citada finca, de tal forma que, según reciente medición efectuada por el Perito Agrícola D. [REDACTED], la misma tiene actualmente una superficie de parcela de 1Ha. 53c. y 11ca.

Por lo expuesto, se solicita la celebración de acto de conciliación a fin de que los demandos se avengan a:

Revisar la ubicación de los mojones de la parcela 211 del poligono 1, corrigiendo su posición y adecuandola a la real extensión de la misma, según plano y ficha de atribuciones.

Reconocer que la superficie actual de sus parcelas nº 204 y 203, colindantes a la de esta parte, es superior a la atribuida por la Conselleria y avenirse a la correcta delimitación de las mismas.

En atención a lo expuesto,

SUPLICO AL JUZGADO: Que teniendo por presentada esta papeleta, con sus copias, la admita y tenga por deducida solicitud de acto de conciliación respecto de la **"SAT RIEGOS COVARCHINENSES"** y de D. ~~ENRIQUE RAMBLA BENTON~~ y ~~REBA VINOVA SAN~~ y en consecuencia acuerde su celebración, en el día y hora que señale y previa citación de las partes en legal forma, con lo demás a que haya lugar en Derecho.

Es justicia que pido en Les Coves de Vinroma, a 1 de Octubre de 1.999

2

ACTA DE CONCILIACION EXP. 4/99 AC. [REDACTED] CONTRA
SAT RIEGOS COVARCHINENSES, [REDACTED] Y [REDACTED].

En Les Coves de Vinromà, a veintiuono de octubre de mil novecientos noventa y nueve.

Siendo la hora señalada para la celebración del acto de conciliación citado anteriormente, se constituyó en audiencia pública, el Sr. Juez de Paz de este municipio, D. JOSE VICENTE SABADO VAQUER, asistido de mi la Secretaria, comparece [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] y [REDACTED].

Comparecen así mismo [REDACTED], letrada de la demandante y [REDACTED], en calidad de ingeniero técnico agrícola.

Seguidamente por mi la Secretaria se da cuenta de la demanda, cuyo objeto es que la demandada se avenga:

Revisar la ubicación de los mojones de la parcela 211 del pol. 1, corrigiendo su posición y adecuandola a la real extensión de la misma según plano y ficha de atribuciones.

Reconocer que la superficie actual de sus parcelas 204 y 203, colindantes a la de esta parte es superior a la atribuida por la Conselleria y avenirse a la correcta delimitación de las mismas. El Sr. [REDACTED] se ratifica en la demanda presentada y añade que la ubicación inicial de los mojones era correcta inicialmente.

Aporta Certificado de la Conselleria que acredita que efectivamente los metros adjudicados son 16.210 m.

Intervine el presidente de la SAT Sr. [REDACTED], e indica que los mojones se colocaron según los planos que aportó la Conselleria. No puede afirmar si estan bien colocados o no, simplemente que ubicaron los mojones conforme a los planos.

El técnico afirma que los planos de Conselleria no son buenos por que hay una dilatación que hace haya errores.

La letrada de la parte demandante indica que conforme al plano la finca en cuestión sigue teniendo los metros adjudicados y que sin embargo esta superficie no sale en la propia parcela.

[REDACTED] indica que la reparcelación se hizo sobre los planos, y él compró la finca tal y como está.

No sabe los metros que tiene la finca, no sabe si es superior como afirma la demandante. El Sr. Juez de Paz, le pregunta si estaria dispuesto a ceder los metros que pudiera tener de más. Contesta que no.

Interviene la parte demandante y añade que las mediciones que se hicieron por el técnico Sr. [REDACTED], demostraron que efectivamente tenia más metros la parcela 203, la del Sr. [REDACTED]. Dichas mediciones obran en poder de la SAT y de ello al Sr. [REDACTED] se le intentó informar pero no hizo caso.

El Sr. Juez de Paz, pregunta a [redacted], si estaria dispuesta a ceder los metros que presumiblemente pertenecen al Sr. [redacted].

Responde que no.

Afirma el Sr. [redacted] que los planos se retocaron pero afectaron a todas las fincas de la Concentración, para adaptarlos a la realidad, por que estaban dilatados, que no cree que el Sr. [redacted] fuera discriminado respecto al resto. Que efectivamente han habido errores que en unos casos es de más y en otros (de mermas) pero que han afectado a todos por lo que ya ha argumentado.

La damante indica que una vez retocado no entiende por qué unas fincas pierden y otras ganan en superficie.

La letrada de la demandante indica que el Sr. [redacted] le reconoció telefonicamente que él tenia más metros.

A la pregunta de si tiene en la realidad más superficie de los 4.500 m. de la djudicación el Sr. [redacted] responde que no sabe cuantos metros tiene en la realidad.

La demandante quiere hacer constar que los mojones no los ubicó la Conselleria y que los planos en los que se han basado se han remodelado.

[redacted] indica que el Sr. [redacted] no ha estado nunca de acuerdo sobre la adjudicación de los metros que se le dió en su día.

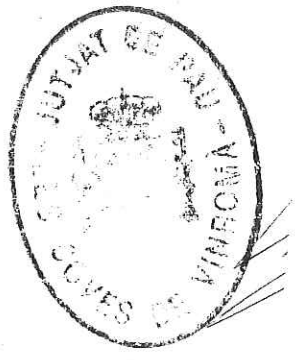
El Sr. [redacted] quiere hacer constar que sumando la superficie de las tres parcelas en cuestión, 211, 204 y 203, hay una diferencia del 03%, respecto a las adjudicaciones originarias de la Conselleria de Agricultura.

Aporta plano suscrito por el técnico Sr. [redacted], de la superficie actual de la finca 211 que son 15.319 m2, según medición de septiembre de 1999.

La demante indica que por su parte no hay mas que añadir.

Ante la no avenencia de las partes, el Sr. Juez da el acto de conciliación por terminado sin acuerdo. Extendiendose la correspondiente certificación para las partes.

Leida la presente y hallada conforme, la firman los comparecientes, después del Sr. Juez conmigo la secretaria que doy fe.

Handwritten signature or scribble at the bottom right of the page.

2X5572326

ACTA SOBRE DILIGENCIA DE EMPLAZAMIENTO A ~~LEONOR GARCIA PAU~~
~~Y FRANCISCO RAMBLA BELTRAN~~. (*)
 S/ Juicio de Cognición 82/2000, del Juzgado de 1ª Instancia nº 6 de Castellón.

LES CONES DE VINROMA	
ENTRADA	SALIDA
Nº 65	Nº
29 MARÇ 2000	Data

Siendo las diecinueve treinta horas del día veintinueve de marzo de dos mil, se personan en este Juzgado ~~Francisco Rambla Beltran~~ y ~~Teresa Girona Sales~~. Ambos habían sido avisados verbalmente para que comparecieran a fin de practicar diligencia de emplazamiento y traslado de demanda en relación con juicio de Cognición 82/2000, presentado contra ellos por ~~Jose Girona Zaragoza~~, en el Juzgado nº 6 de Castellón. Comparece así mismo ~~Vicente Rambla Beltran~~ quien acompaña a su esposa ~~Teresa Girona~~.

En el momento de cumplir con lo solicitado por el Juzgado superior de Castellón, en despacho de fecha 8-3-2000, N/Reg. de entrada nº 061/99, los demandados formulan acusación verbal sobre este Juzgado y afirman que el responsable de esta demanda es la secretaria que suscribe alegando "si tú no hubieras escrito solo lo que te interesaba en el acto de conciliación esta demanda ahora no existiría".

Añaden que el orgien de la demanda es la omisión deliberada que se hizo en el acta del acto de conciliación celebrado en fecha 21-10-1999, en el sentido que ellos indicaron que los metros que reclama el Sr. ~~Girona Zaragoza~~ en su demanda están en la parcela de otro vecino.

Se les hace saber que de ningún modo se omite en un acta y menos aún de forma intencionada, una intervención de una de las partes en el acto. Por otra parte el acta se leyó ante los comparecientes y todos la firmaron en prueba de conformidad. Si fuera cierto que se omitió algún detalle, en el momento de leer el acta se debe indicar para subsanar el posible error, o en cualquier caso abstenerse de firmar.

Indican que ellos confiaban en mí y que por confiar y ser buenas personas ahora se encuentran con esta demanda injusta, haciendo nuevamente hincapié en que el acta de conciliación no recogió todo lo que ellos dijeron y que si hubieran asistido acompañados de Letrado hubiesen podido hacer valer sus derechos.

Añaden que el Sr. Juez de Paz les indicó que no era imprescindible que buscasen un abogado y que si hubiesen sabido lo que iba a ocurrir sí lo hubieran hecho.

Les indico que efectivamente, no es preceptiva la asistencia de letrado en un acto de conciliación y que la indicación del Juez fue la correcta. Añadiendo que el acto de conciliación es solo un intento de solucionar pacíficamente un conflicto entre vecinos y que incluso se puede dar por intentado sin efecto si no comparecieran los demandados.

Insisten en que a ellos se les ha tratado injustamente y afirman que se intentó que se corrigiera el acta y no se hizo.

(*) EL SUBRATUAT ÉS MEU.

ADMINISTRACION
DE JUSTICIA

Respecto a este último punto hay que hacer constar que efectivamente, la Sra. [REDACTED], se personó ante esta secretaría días después de haberse celebrado el acto de conciliación, indicando que quería añadir algo al acta de mencionado acto de conciliación y yo misma le indiqué que tal pretensión no era posible dado que el acta estaba firmada en pueba de conformidad por los comparecientes en el acto y expedidas las correspondientes certificaciones. En todo caso, si consideraba que lo omitido podía servir para llegar a un acuerdo y evitar un procedimiento judicial superior podía presentar escrito acreditando tal extremo y por parte de este Juzgado se procedería a otra mediación entre las partes. Pero hasta la fecha hoy no ha presentado demanda alguna.

Se les reitera por parte de la secretaria que suscribe que las acusaciones que estan haciendo no tienen fundamento, siendo contrarias a la verdad y la demanda presentada se debe que no se llegó a un acuerdo en dicho acto de conciliación, ya que ellos no están dispuestos a ceder metros de sus parcelas al Sr. [REDACTED] quien afirma que el defecto de superficie en su parcela está en las parcelas del Sr. [REDACTED] y de la Sra. [REDACTED]. Pero que ahora pueden contestar a la demanda haciendo constar todo lo consideren oportuno.

Se les da traslado de la demanda y de la cédula de emplazamiento. Dicha diligencia de emplazamiento impresa junto con la providencia del Sr. Juez en papel de oficio N. 2X5572444, es leída para que la firmen en pueba de quedar emplazados y de recibir la citada demanda, ambos se abstienen de hacerlo. Se les indica por mi parte que su firma en la diligencia es únicamente como prueba de recepción de los documentos y del propio emplazamiento, y que seguidamente este documento es remitido al Juzgado n. 6 de Castellón. Enterados, indican que no lo firman. Ante la manifiesta desconfianza que muestran y el estado alterado de la Sra. [REDACTED], se les hace saber que se va a modificar la diligencia, extendiendo una nueva en papel de oficio N. 2X5572445, donde se hace constar dicho extremo.

Se extiende la presente acta por Mª Cinta Moliner Barreda, Secretaria de este Juzgado, para dar cuenta al Sr. Juez de Paz de este municipio y constancia en este Juzgado. En Les Coves de Vinromà, el día de la fecha.

[Handwritten signature]

(CAS 5)

PAPERETA DE DEMANDA SOBRE MOLESTIES PER SOROLLS

Pàgs. 1/3

0

████████████████████, quien se encuentra temporalmente en este municipio c/ Sant Ferran, nº █████, junto con los abajo firmantes, solicitan la rápida actuación del Juzgado de Paz de este municipio, en relación con los siguientes hechos:

En el nº █████ de la c/ Sant Ferran de este municipio, propiedad de ████████████████████, ocupada por un grupo de jóvenes, se vienen produciendo ruidos, música a alto volumen, suciedad esparcida en la calle, gritos, golpes, a altas horas de la madrugada, (sobre las 10 de la noche, hasta las cuatro de la madrugada, aproximadamente), aunque en ocasiones han estado hasta las seis de la mañana.

Todo ello origina el que el vecindario no pueda dormir, ni descansar y al llamarles la atención y pedirles que bajen el volumen de la música y se comporten mejor, este grupo de jóvenes no se atienden a razones.-

Les Coves de Vinromà, a 22 de agosto de 1994.

ADMINISTRACION DE JUSTICIA

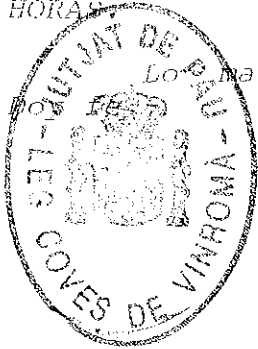
PROVIDENCIA SRA. JUEZ.-

En Les Coves de Vinromà, a veintidos de agosto de mil novecientos noventa y cuatro.-

Dada cuenta.- Por recibido el anterior escrito que suscriben [redacted] y otros, en relacion con hechos en c/ Sant Ferran, nº [redacted].

Citese al propietario de la expresada vivienda y a la demandante para el día VEINTITRES DE DE AGOSTO A LAS DIECIOCHO HORAS.

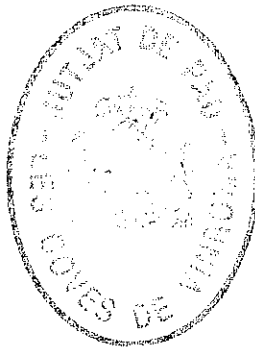
Lo manda y firma la Sra. Juez de Paz de este municipio.

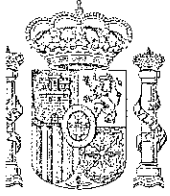
[Firma manuscrita]

[Firma manuscrita]

DILIGENCIA.- Para hacer constar que con fecha de hoy se han entregado copias de la anterior providencia a las partes para que comparezcan ante este Juzgado el día y la hora indicados. Les Coves de Vinromà, 22 de agosto de 1994.-

[Firma manuscrita]

ADMINISTRACION
DE JUSTICIA

"ACTO DE CONCILIACION 3/94

En Cuevas de Vinroma, a veintitres de agosto de novecientos noventa y cuatro.- Siendo la hora señalada, se constituyó en audiencia pública la Sra. Dª FRANCISCA BARREDA ALBERT, Juez de Paz de esta localidad, asistida de mi la Secretaria al objeto de celebrar el acto de conciliación, a que se refiere la anterior papeleta de demanda, compareciendo por la parte demandante el D^a [REDACTED] y otros y por la demandada [REDACTED], en representación de su suegro [REDACTED] Y OTROS.

Seguidamente yo la Secretaria procedo a dar cuenta de la demanda, cuyo objeto es evitar las molestias que se vienen produciendo en la expresada calle.

Expone la demandante que no quieren cerrar el citado local ocupado por un grupo de jóvenes durante los días festivos. Solamente quieren que los ruidos desaparezcan.

La demandada expone que la Sra. [REDACTED] les cierra el grifo del agua y otros vecinos les han amenazado. Que estuvo la Guardia Civil y no les dijo en ningún momento que tenían que cerrar el local o que se estaban comportando mal. Añade también que en una ocasión les aparcaron un coche en la puerta de la casa para impedirles la entrada el vecino propietario del vehículo estaba mirando y no lo quiso quitarlo.

Replica la parte demandante que el vecino lo hizo para evitar que que entrasen e hicieran ruido y no lo dejaron dormir, ya que venia de trabajar.

Replicar la demandada que solo querian lavarse las manos y no querian hacer ruido.

La Sra Juez propone que se fije un horario que se aceptado por las partes.

Replica la SRA. [REDACTED] que ella quisiera que se desocupase la vivienda. A lo que la SRA. Juez indica que ella no tiene potestad para ordenar este extremo y añade que es una práctica habitual en fiestas que se alquilen casas para grupos de jóvenes que las utilizan para comer juntos, escuchar música etc. y es difícil cambiar estas costumbres.

Se acuerda por las partes que a partir de los dos de la madrugada bajaran la música y no se harán ruidos.

La Sra. Juez ordena se extienda la presente acta que leída y halada conforme la firman los comparecientes, con la Sra. Juez y conmigo la Secretaria de lo que doy fe. n.º [REDACTED]

